

# 153. Torstaina 13 päivänä joulukuuta 1990

kello 18.30

## Päiväjärjestys

### Ilmoituksia

#### Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi Vaasan yliopis-  
tosta ..... 5284

Hallituksen esitys n:o 87  
Lakialoitteet n:ot 59/1988 vp. ja 95  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22

2) Ehdotus laeiksi peruskoululain,  
lukiolain ja eräiden niihin liittyvien  
lakien muuttamisesta ..... 5286

Hallituksen esitys n:o 108  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23

3) Ehdotukset laeiksi yksityisten  
koulujen ja kasvatustieteiden perusta-  
misesta ja ylläpitämisestä annetun lain  
1 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi  
laeiksi ..... 5287

Hallituksen esitys n:o 88  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

4) Ehdotukset laeiksi ammatillisista  
oppilaitoksista annetun lain ja eräiden  
siihen liittyvien lakien muuttamisesta . 5292

Hallituksen esitys n:o 252  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25

5) Ehdotus laiksi kansanopistojen  
valtionavusta annetun lain muuttami-  
sesta ..... ”

Hallituksen esitys n:o 228  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

Siv.  
6) Ehdotus laiksi kansalais- ja työ-  
väenopistojen valtionavusta annetun  
lain muuttamisesta ..... 5292

Siv. Hallituksen esitys n:o 271  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

7) Ehdotus laiksi tieliikennelain  
muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys n:o 285  
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9

8) Ehdotukset laeiksi yksinoikeudes-  
ta integroidun piirin piirimalliin sekä  
tekijänoikeuslain, oikeudesta valoku-  
vaan annetun lain ja patentti- ja rekis-  
terihallituksesta annetun lain muutta-  
misesta ..... 5293

Hallituksen esitys n:o 161  
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 16

#### Ainoa käsittely:

9) Ehdotus valtion tulo- ja menoar-  
vioksi vuodelle 1991 ..... ”

Hallituksen esitys n:o 117  
Raha-asia-aloitteet n:ot 1—2796 ja  
2798—3559  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o  
90

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnä  
oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edel-  
liseen täysistuntoon, sekä ed. Vähäkangas.

Täysistunnon kuluessa ilmoitetaan ed. Pokka.

## Ilmoitusasia:

### Uusi hallituksen esitys

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 10 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 316, joka nyt on edustajille jaettu.

## Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

### 1) Ehdotukset laiksi Vaasan yliopistosta

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 87  
Lakialoitteet n:ot 59/1988 vp. ja 95  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22.

### Keskustelu:

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Katson aiheellisesti käyttää asiasta puheenvuoron, vaikka valiokunnan mietintö on yksimielinen. Mutta kun siihen liittyy eräitä ajankohdaisia merkittäviä seikkoja, haluan tuoda ne esiin.

Esitys kuuluu sellaisiin merkillisiin lainsäädäntöhankkeisiin, joissa hallituskin on antanut yksimielisen esityksen siitä huolimatta, että hallituksessa oikeastaan kaikki muut ministerit tietävästi olisivat olleet toisenlaisen osittaisratkaisun kannalla kuin kaksi ministeriä tai oikeastaan ministeri Taxell, joka on lain esittelijänä ollut. Tämä koskee nimittäin lakia Vaasan yliopistosta, sen 7 §:ää, jossa säädetään yliopiston kielestä.

Koko lainsäädäntöhanke muuten on erittäin tervetullut ja sopii hyvin korkeakoululaitoksen kehittämislinjaan sillä tavalla, että kaikki ne korkeakoulut, jotka ovat tarkoitetut monitieteisiksi, perustetaan yliopistoiksi ja korkeakoulu-nimestä niiden osalla näin

ollen päästään eroon. Nyt, kun laki Vaasan yliopistosta hyväksytään, silloin kaikki aikaisemmat ns. yleiskorkeakoulut ovat muuttuneet yliopistoiksi ja sen jälkeen enää teknilliset korkeakoulut, kauppatieteelliset ja eräät taidekorkeakoulut ovat korkeakoulu-nimisiä. Suotavaa onkin, että ns. tiedekorkeakouluissa siirrytään yliopisto-nimeen siinä tahdissa kuin voidaan, koska toivon mukaan liikkeelle lähtevä ja tuloksiin johtava ammattikorkeakoulukokeilu ja ammattikorkeakoulujen perustaminen tuo meille korkeakoulut tähän tasoon eli ensimmäiselle kolmannen koulutusasteen tasolle keskiasteen jälkeen.

Tältä ja muilta osilta lainsäädäntöhanke on siis täysin kunnossa, mutta eräiviä näkemyksiä on 7 §:n osalta, jossa säädetään, että yliopiston virka- ja opetuskielenä on suomi. Muuta kuin suomen kieltä saadaan käyttää opetuskielenä tarpeen vaatiessa siten kuin asetuksella säädetään.

Kun korkeakouluneuvosto antoi asiasta lausuntonsa, korkeakouluneuvosto totesi, että hallinnon tehokkuuden ja taloudellisuuden sekä tutkimuksen kannalta Vaasassa sijaitsevien eräiden korkeakouluyksiköiden pieni koko puoltaisi ratkaisua, jonka mukaan Vaasassa sijaitsevista korkeakouluyksiköistä muodostettaisiin yksi vahva kaksikielinen yliopisto.

Vaasan kaupunki antamissaan lausunnoissa ja tekemissään päätöksissään on todennut, että Vaasan korkeakoulu muutetaan Vaasan yliopistoksi, jolle varataan mahdollisuus muodostua tulevaisuudessa kaksikieliseksi — Vaasan yliopisto, Vasa universitet. Edelleen Vaasan kaupunki toteaa tavoitteeksi, että Vaasassa kehitetään yliopistoa, sen opetusta ja tutkimusta sekä suomen että ruotsin kielellä. Lyhyellä tähtäyksellä Vaasan korkeakouluyksiköiden muodostamaa kriittistä massaa tulee kohottaa yksikköjen välistä yhteistyötä kehittämällä.

Edelleen Vaasan kaupunki toteaa, että se pitää edelleen tärkeänä kaksikielisen Vaasan yliopiston syntymistä, koska Vaasan korkeakoulun muodostuminen tiedekuntapohjaiseksi yliopistoksi koetaan kaupungin ja alueen kehittämisen kannalta keskeiseksi ja kiireelliseksi hankkeeksi. Vaasan kaupunki katsoo kuitenkin, että Vaasassa sijaitsevien korkeakoulujen hallintoa tässä vaiheessa voidaan kehittää hallituksen esityksen mukaisesti. Kaupunki näkee kuitenkin korkeakouluyksi-

köiden yhteistyön järjestämisen ja kehittämisen keskeiseksi lähitulevaisuuden hankkeeksi.

Edelleen kuunneltaessa Vaasan korkeakoulun, joka siis nyt muutetaan yliopistoksi, edustajia kävi ilmi, että Vaasan korkeakoulun omassa alkuperäisessä esityksessä lähdettiin siitä, että korkeakoulu perustetaan kaksikieliseksi Vaasan yliopistoksi.

Vielä valiokunta kuuli myös entistä opetusministeriä Björkstrandia, joka oli ministerinä silloin, kun perustettiin hanke Österbottens högskola -nimisen yksikön aikaansaamisesta, joka sitten aloittikin toimintansa Vaasassa. Nykyinen kansanedustaja Björkstrand totesi tuosta hankkeesta, että hän lähti siitä, että pirstoutunut ruotsinkielinen yliopistokokonaisuus olisi yhdistettävä yhdeksi yliopistokokonaisuudeksi, jolla olisi esimerkiksi Åbo Akademin perinnerikas nimi ja johon kuuluisivat Åbo Akademin lisäksi Svenska handelshögskolan ja Vaasassa toimivat molempien korkeakoulujen yksiköt, jotka yhdistäisiin Österbottens högskola -nimiseksi yksiköksi. Hän toteaa edelleen, että nyt, kun tämä ei voinutkaan toteutua vaan syntyivät eräät muunlaiset ratkaisut, tässä tilanteessa hän on päätenyt toiseen ratkaisumalliin. Hän sanoo lausunnossaan, että sekä Vaasan yliopiston kapea-alaisuuden että ruotsinkielisten Vaasassa olevien korkeakouluysiköiden hajanaisuuden kannalta on parempi, että kaikki yksiköt yhdistetään yhdeksi kaksikieliseksi yliopistoksi, kuten ed. Jäätteenmäen ja ed. Nybyn lakialoitteessa ehdotetaan.

Tämä tekisi Vaasan yliopistosta sellaisen monitieteellisen korkeakoulun, jossa synergisiä ilmiöitä ja uusia läpimurtoja voisi syntyä eri oppiaineiden välillä. Se antaisi maakunnalle mahdollisuuden tukea yliopistoja täysipainoisesti. Kaksikielisyys olisi tärkeä ei ainoastaan oman maamme tarpeiden kannalta vaan se antaisi aivan toiset yhteistyömahdollisuudet Uumajan ja muiden Pohjoismaiden yliopistojen kanssa. Pohjoismaisen ylioppilas- ja opettajavaihdon kannalta tällaisen yliopiston perustaminen olisi tärkeää koko maallemme, koska meidän ylioppilaittemme ja opettajiemme mahdollisuudet lähteä ulkomaille ovat riippuvaiset siitä, onko muiden maiden edustajilla mahdollisuus tulla Suomeen.

Edelleen professori Tolonen Vaasan yliopistosta, joka johtaa Vaasan korkeakoulun ja Uumajan yliopiston yhteistyöhanketta,

korostaa lausunnossaan, miten tärkeää Vaasan yliopiston kaksikielisyys olisi Pohjoismaiden yhteistyön kannalta, ja toteaa, että se edistäisi merkittäväällä tavalla myös suomenkielisten, ruotsia koulussa lukeneiden pääsyä mukaan yhteistyöhön ja laajemminkin pohjoismaiseen yhteistyöhön ja edistäisi sen arvostusta.

Tämän kaltaisilla perusteilla valiokuntakin yksimielisesti tuli siihen tulokseen, että Vaasan yliopistoa tulee kehittää kaksikieliseksi. Yhtä lukuun ottamatta valiokunnasta muut olisivat olleet yksimielisiä siitä, että jo nyt suoraan olisi 7 §:ää pitänyt muuttaa niin, että siinä todettaisiin, että yliopiston virkakielenä on suomi ja opetuskielenä suomi ja ruotsi vastaavalla tavalla kuin Helsingin yliopistossakin on. Mutta valitettavasti tähän ei ollut mahdollisuutta hallituksen surkeiden pelisääntöjen mukaan, jotka eivät salli tällaisiakaan asioita muutettavaksi järkeviksi, jotka eivät ole poliittisesti mitään laajoja intohimoja herättäviä. Tämän vuoksi valiokunta tyytyi siihen ratkaisuun, että se on valmis hyväksymään lakiehdotuksen hallituksen esityksen mukaisena, mutta liitti mietintöönsä ponnin, jossa se ehdottaa eduskunnalle, että eduskunta edellyttäisi, että ”Vaasassa toimivien korkeakouluysiköiden yhteistyötä kehitetään tavoitteena kaksikielinen Vaasan yliopisto”.

Tämän toivotaan myös opetusministeriössä ja Vaasassa ja kaikkialla muuallakin Vaasan läänissä ja siellä, missä korkeakoulun kehittämiskorkeakouluja tehdään, tulevan otetuksi heidän keskuudessaan huomioon niin, että voidaan koota pirstaleiset korkeakouluysiköt ja niissä lähellä toisiaan tehtävä päällekkäinen, tehoton työ saadaan yhdistetyksi niin, että niukat korkeakouluressurit voidaan tältäkin osalta käyttää hyödyllisemmin kaikilta niiltä kannoilta, joita yliopiston toiminta palvelee, eli tutkimuksen tekemisen, yliopisto-opetuksen, maakunnan kehittämisen, valtakunnan kehittämisen ja kansainvälisen yhteistyön, erityisesti pohjoismaisen yhteistyön mutta laajemminkin Euroopan ja maailman laajuiseen yhteistyön, edistämiseksi.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Sivistysvaliokunnan puheenjohtajan, ed. Pystysen esittelypuheenvuoro oli erittäin hyvä ja täsmällinen, paitsi että siihen yksi virhe sisältyi.

Valiokunnan mietintö nimittäin sisältää vastalauseen. Se on valiokunnan viiden jäsenen allekirjoittama ja perustuu juuri ed. Jäätteenmäen tekemään aloitteeseen, ja se lähti siltä pohjalta, jota ed. Pystynen hyvin tarkasti selosti. Vastalauseen allekirjoittajat eivät nimittäin pidä oikeana sitä pirstaleisuutta, jota hallituksen esitys tarkoittaa.

Kun valiokunnan puheenjohtaja esitteli eri asiantuntijoiden käsityksiä tästä asiasta ja mainitsi mm. ed. Björkstrandin asiantuntijalausunnon, niin näiden asiantuntijalausuntojen perusteella viisi valiokunnan jäsentä tuli siihen tulokseen, että Vaasan, joka sittenkin on vain runsaan 50 000 asukkaan kaupunki, ei voi olla riittävä resursseiltaan monen korkeakoulutasoisen opinahjon tyyssijaksi ja että kaikkein paras tulos saavutettaisiin niiden näkemysten pohjalta, joita merkitsevät ed. Jäätteenmäen ja myös ed. Nybyn aloite.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Oli erittäin mielenkiintoista kuulla ed. Pystynen puheenvuoro. On todella valitettavaa, että hallituspuolueiden surkeat pelisäännöt, kuten ed. Pystynen totesi, estävät järkevän politiikan teon. Tässä tapauksessa tästä kärsivät maamme korkeakoululaitos, opiskelijat ja nuoret ja tietysti erityisesti Vaasan läänin opiskelijat ja nuoret ja sitten koko Vaasan lääni.

On kuitenkin hyvin arvokasta, että valiokunta on voinut yksimielisesti hyväksyä pöytäkirjan, että Vaasan yliopistoa tulee tulevaisuudessa kehittää kaksikieliseksi. Kun se on nyt yksimielisesti hyväksytty, minä uskon ja toivon, että jo tämä hallitus ja ainakin seuraavat hallitukset ryhtyvät voimakkaasti toimimaan sen puolesta, että kaksikielisyys Vaasan yliopistossa toteutuisi. Tietysti se olisi voinut toteutua jo nyt, mutta kun järkeviä toimenpiteitä ei aina näköjään voida tehdä, niin silloin ei voida.

Ed. Björkstrand: Arvoisa puhemies! Kun edustajat Almgren ja Jäätteenmäki lähtevät siitä, että olisi mahdollista jo tässä vaiheessa ja suoraan eduskunnan päätöksellä aikaansaada kaksikielinen Vaasan yliopisto, katson tärkeäksi omalta osaltani korostaa sitä, että asia on hyvin monimutkainen. Tässä on kunnioitettava korkeakoulujen autonomiaa, ja siksi on mielestäni tärkeitä, että eduskunnan tahto selkeästi ilmoitetaan

korkeakouluyksiköille, mutta että tämän jälkeen on näiden yksikköjen asia viedä asiaa eteenpäin. Kun eduskunnan selkeä tahto on tiedossa, niin tietysti kaikki tämänjälkeinen kehitys orientoituu tästä lähtökohdasta.

Siksi itse en voi olla sillä kannalla, että jo tässä vaiheessa voitaisiin viedä läpi ed. Jäätteenmäen tai ed. Nybyn aloitetta, jotka ovat hyvin lähellä toisiaan kylläkin. On syytä tehdä periaatepäätös ja sen jälkeen lähteä toteuttamaan päätöstä korkeakoulujen kanssa yhteistyössä, jossa niiden autonomiaa on kunnioitettava.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Olen todella anteeksipyyntöni velkaa ed. Almgrenille. Se, että jäi mainitsematta vastalause, johtui siitä, että minulla oli ja käsillä se mietintöversio, jossa ei vielä ollut vastalauseita liitettyä. Todellakin unohdin sen ja pyydän sitä anteeksi ja olen iloinen, että ed. Almgren sen korjasi.

Muutoin haluan vielä ottaen huomioon sen, mitä ed. Björkstrand juuri sanoi, todeta, että se muutos, jonka valiokunta olisi ollut halukas tekemään 7 §:ään suoraan elikkä, että yliopiston virkakieli on suomi ja opetuskielet ovat suomi ja ruotsi, olisi ollut vain nykytilanteen mukainen pykälämuotoilu, sillä nyt jo tuossa korkeakoulussa annetaan opetusta sekä suomeksi että ruotsiksi, mutta sitäkin muutosta me emme siis saaneet pykälään tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## 2) Ehdotukset laeiksi peruskoululain, lukiolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 108  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelu:

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Asia, joka koskee lakeja peruskoululain, lukiolain

ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta, on erittäin merkittävä ja laaja ns. normienpurkulainsäädäntö yleissivistävän koulun osalta. Valiokunta on käsitellyt tätä pitkään ja perusteellisesti, mutta täytyy sanoa, että ehkä sittenkin jouduttiin vielä liian kiireessä käsittelemään, kun tämän on määrä tulla jo ensi vuoden alussa voimaan.

En halua niihin moniin yksityiskohtiin, joihin valiokunta perehtyi, ja lukuisiin lausumiin, jotka se myös otti mietintöönsä, enemmän puuttua, mutta totean vain sen, että kun tässä on myös kysymyksessä sen hallinnon rationalisoinnin ja kehittämisen linjan mukainen lainsäädäntöhanke, jota hallitus eduskunnalle antamassaan hallinnon kehittämiselonteossakin tarkoitti, joutuimme myös toteamaan, että valitettavasti tässä kouluhallinnon alalla kyllä edetään oikeaan suuntaan, mutta ei lainkaan riittävän pitkälle.

Tässä on selvästi havaittavissa sellaisia piirteitä, että eräillä osin jopa keskittäminen mieluummin jatkuu kuin keskittämisen purkaminen edistyisi, ja se näkyy opetusministeriön kohdalla mm. sillä tavalla, että opetusministeriölle siirretään päätösvaltaa valtioneuvostolta ja samalla sille siirretään päätösvaltaa myös kouluhallitukselta ja ammatikasvatushallitukselta. Näin ollen opetusministeriön tapahtuva keskitys on mahtavaa. Niinpä onkin esitetty toivomus, että tälläkin alalla hallinnon keskittymisen purkamista voitaisiin jatkaa niin, että päätösvaltaa todella siirrettäisiin paikalliselle ja oppilaitostasole, niin kuin tämä peruslinja edellyttäisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

### 3) Ehdotukset laeiksi yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 88  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24.

### Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Runsaasti mielenkiintoa herättänyt ns. vaihtoehtokoululaki on nyt ensimmäisessä käsittelyssä. Sivistysvaliokunta on hyväksynyt lakiehdotuksen hallituksen esittämässä muodossa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä hyväksyy esityksen. Reunaehdot on valiokunnassa hyväksytty. Niitä ovat valvomassa valtioneuvosto, kunta, tuleva opetushallitus ja sijaintikunnan koululautakunta.

Vaihtoehtokoulun toiminnan tulee perustua kansainvälisesti tunnettuun kasvatustieteeseen järjestelmään. Sen on katsottava hyödyttävän maan opetus- ja kasvatustoimen kehittämistä. Valiokunnan mielestä pelkistään opetussuunnitelmalliset painotukset tai tiettyjen arvojen korostaminen opetuksessa eivät olisi riittäviä edellytyksiä luvan myöntämiseen. Toivottavasti reunaehtojen sisältö otetaan tarkoin huomioon lupia myönnettäessä.

Toivon puolestamme menestystä steinerkoulujen kasvatustehtävälle, josta on osoitettavana tiettyjä myönteisiä tuloksia. Montessori- ja freinetpedagogiikat toimivatkin peruskoulun sisällä joko omina luokkina tai omia opetusmenetelmiä muuten noudattaen. Näiden kaikkien vaihtoehtopedagogiikkojen kokemuksia pyritään käyttämään apuna peruskoulun kehittämisessä. Se on hyvä asia.

Hyväksyessään lakiesitykset valiokunta on edellyttänyt hallituksen huolehtivan siitä, että myös peruskoulujärjestelmän sisällä kehitetään mahdollisuuksia suorittaa pedagogisia kokeiluja ja ottaa käyttöön vaihtoehtoisia pedagogiikoita, ja näitä tulee voida soveltaa sekä luokka-, oppiaine- että koulukohtaisesti.

Arvoisa puhemies! Tämä ponsi on vasemmistoliitolle erityisen mieluisa. Toivon, että tämä ponsi voi olla myös opetusministeriölle erityisen mieluisa niin, että opetusministeriö toimii tämän ponnen edellyttämällä tavalla.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Tämä yksityisiä kouluja koskeva lainsäädännön muuttaminen on hanke, jota valiokunnassa monet olisivat halunneet laajentaa siltä osalta, kuin kysymyksessä ovat näiden yksityisten koulujen perustamisedellytykset. Kun tässä sanotaan, että lupa voidaan antaa, kun koulun opetus perustuu kansainvälisesti tun-

nettuun kasvatusopilliseen järjestelmään, jouduttiin toteamaan, että näitä järjestelmiä ei kovin monta ole. Niin kuin varapuheenjohtaja Astalan esityksestäkin kävi ilmi, oikeastaan tahoja, jotka haluavat tällä perusteella nimenomaan oman koulun, ovat oikeastaan vain ns. steinerkoulut, joiden aatteellisuusfilosofisena taustana on antroposofinen hengentiede.

Näin ollen jouduttiin myös toteamaan, että tässä yksi aatteellinen tai elämäntarkoituksellinen tai uskonnollinen suunta saa erikoisaseman Suomessa, kun sille annetaan lainsäädännöllä ainoana mahdollisuus perustaa näitä kouluja. Monet meistä olisimme siis olleet halukkaita näkemään, että voidaan muillekin aatteellisille, elämäntarkoituksille ja uskonnollisillekin suunnille antaa tällainen mahdollisuus niillä ehdoilla, joilla se on mahdollista niille, joille se nyt suodaan, eli niille, jotka saavat aikaan sopimuksen kunnan kanssa ja joille valtioneuvosto luvan näillä perusteilla myöntää. Mutta jälleen meidän täytyy todeta, että tällaiseen muutokseen ei ollut mahdollisuutta ja hyvä, että edes tällainen askel voitiin tällä kertaa ottaa.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Tämä hallituksen lakiesitys on osoitus siitä, että valtakunnassa ei toimita tasapuolisuusperiaatteita ja oikeudenmukaisuutta ajatellen. Lausui lähete keskustelussa, että periaatteessa on hyvä, että laajennetaan meidän koululaitostamme sellaisille aloille, että saadaan uusia kokemuksia ja voidaan toteuttaa vaihtoehtoisia pedagogiikkaa jne. Kuitenkin, kuten valiokunnan puheenjohtaja ed. Pystynen totesi, tässä laissa yhdelle koulutyypille suodaan sellaiset mahdollisuudet, joita ei joillekin muille suoda.

Meillä on esimerkiksi vieraskielisiä yksityiskouluja, jotka ovat toimineet kymmeniä vuosia ja edelleenkin ovat taloudellisesti siinä tilanteessa, että eivät saa muuta kuin harkinnanvaraista valtionapua, eivät laisinkaan valtionosuutta.

Lisäksi valiokunnassa oli, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja lausui, keskustelua erilaisista ideologioista, jotka ovat eräiden kouluyksikköjen takana. Kävi selvästi ilmi, että valiokunnan eri poliittisissa ryhmissä esiintyi myös eräänlaista henkistä kipeyttä siinä, miten pitäisi oikeastaan menetellä, että tasapuolisuuden periaate ja oikeudenmukai-

suus tulisivat toteutuneiksi. Mutta kuten puheenjohtaja sanoi, siihen ei voitu päästä.

Herra puhemies! Tulen tarkemmin lain toisessa käsittelyssä perustelemaan sitä, miksi olen joutunut kirjoittamaan vastalauseen tähän valiokunnan mietintöön.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Jo monissa puheenvuoroissa tämänkin istuntokauden aikana mainittu yksityisiä kouluja koskeva lainsäädäntö on nyt sitten tässä. Tämän lainsäädännön synnyttämisen taustoja ajatella voitiin todeta, että maassamme on edelleen voimia, jotka eivät hyväksy nyt, niin kuin eivät ole koskaan hyväksyneet, yhtenäiskoulujärjestelmää eli peruskouluamme. Toisaalta kouluhallitus ja opetusministeriö ovat olleet joko tietoisesti tai tiedottomasti sokeita ja kuuroja ottamaan nämä tyytymättömyydet ja signaalit riittävän ajoissa huomioon ja jättäneet peruskoulun kehittämättä siihen suuntaan kuin veronmaksajat ja lasten vanhemmat ovat vaatineet.

Poliittisin syin ehkä peruskoulussa sisäinen eriyttäminen on vuosikausia laiminlyöty. Viimeinen suurin virhe oli tasokurssien poistaminen ja ns. vapaaehtoisen kymppiluokan luominen niiden tilalle. Tulos oli kuitenkin toinen kuin odotettiin. Ehkä näennäinen tasa-arvo saavutettiin, mutta eriarvoisuus yksilöiden todellisen elämässä menestymisen osalta laajeni ja suureni. Nimittäin koulupudokkaitten määrä lähti huimasti kasvuun. Paikoin se on tällä erää liki 20 prosenttia ikäluokasta, joka on liian paljon.

Kouluarvostelua venytetään vitosiin ja näennäisiä luokalesiirtoja tulee lisää. Lukutaidottomien ja laskutaidottomien määrä kasvaa, samoin perusteitten heikkeneminen on yleistymässä vaarallista vauhtia.

Tämä kaikki on johtanut siihen, että jatkokoulutushalukkuus nuorisoi-ikäluokassa ei ole ollut niin suuri kuin olisi tarvittu. Koulusta on saatu tarpeeksi. Keskeyttämisiin ammatillisella ja lukion puolella haetaan edelleen poliittisesti väärää ratkaisua, nuorisokoulua. Koulun sisäiset työrauhaongelmat ovat kaikkialla tunnustettuja ja vaikeita ja ovat heijastumassa opettaja- ja rehtoripulaan.

Mitä hallitus tekee? Hallitus antaa lain pakkosynnytyksen kautta, sosiaalidemokraatit alistuvat kokoomuksen vaatimuksiin ja ehkä edellisen opetusministerin vaatimuksiin, ja

niin lähtee yksityiskouluja koskeva lainsäädäntö liikkeelle ja se on nyt tässä.

Ed. Astala toi esille, että vasemmisto on hyväksymässä tämän reunaehdoilla. Reunaehdot ovat peruskoulun osalta suhteellisen tiukat ja kunnossa, koska edellytetään valtuuston ja valtioneuvoston päätöstä, ennen kuin voi perustaa korvaavan koulun. Tämä sama laki aukaisee myös yksityisen lukion, ja se ei tarvitse kunnanvaltuuston päätöstä, vaan ainoastaan valtioneuvoston päätöksen. Eikä tässä vielä kaikki, vaan lukioon voi kuulua myös peruskoululuokkia. Eli ns. steinerkoululain nimissä ja tarkoitusta varten annettu laki on piilottanut sisälleen rinnakkaiskoulujärjestelmän aukeamisen.

Valiokunnassa ei ole tähän jätetty vastalauseita, koska tämä on äärettömän kimurantti tilanne ja koskee sisäkkäin, lomittain ja päällekkäin olevia ideologisia ristiriitoja.

Haluan kuitenkin uskoa, että eduskunnan viime viikolla hyväksymä koulutuspoliittisen selonteon mietintö ja siihen liittyvät ponnet tulevat olemaan ohjeellisia seuraaville hallituksille ja siellä sivistysvaliokunnan esittämä ajatus myös eduskunnassa yksimielisesti läpimenneenä edellyttää kiireisiä toimenpiteitä peruskoulun kehittämiseksi ja siten että tuntijakoa ruvetaan muuttamaan siihen suuntaan, että koulun eriyttäminen onnistuu.

Hyvät kollegat eduskunnassa, haluan todeta ääneen: Meidän on turha vuosikausia hokea, että peruskoulua ei kehitetä, jos me emme anna sinne sisälle liikkumavaraa. Opilaan viikkotuntimäärämaksimi on 30 tuntia työpaikalla koulussa, sen jälkeen matkat ja läksynluku. Lastensuojelulaki tulee vastaan, me emme voi venyttää viikkotuntimääriä. Ainut keino on se, että sisällä lähdetään liikkuttelemaan tuntimääriä pakollisten ja valinnaisten aineitten suhteen. Enkä halua avata kielikeskustelua, vaan tarkoitan, että kaikkia aineita tulee uudelleen tarkastella uuden vuosikymmenen haasteita vastaan ja etsiä sieltä myös integroituvia oppiaineita.

Tätä kaikkea tarjoaa mm. steinerkoulu, vapaampaa oppilaiden itsensä toteuttamista. Vanhemmat ovat löytäneet sieltä peruskoululle erään vaihtoehdon. Se on avoimesti tunnustettava. Ihmetellä täytyy, että sosialidemokraatit eivät ole halukkaita tekemään konkreettisia toimia peruskoulun kehittämiseksi, jotta rinnakkaiskoulujärjestelmän syntyminen estettäisiin tässä maassa tai ainakin

pidettäisiin hallinnassa. Sitä minä sentään vielä toivon.

Esitin valiokunnassa tätä lakia käsiteltäessä, että myös kiirehtisimme tuntijaon muutosta pääjohtaja Erkki Ahon toivomuksen mukaan. Sitä eivät hallituspuolueet voineet kannattaa. Mikä teidän tarkoituksenne on, kun te hyväksytte ponnet, että peruskoulua kehitetään, mutta tuntijakoon ei saa koskea? Miten sitä kehitetään, haluaisin kuulla tänä iltana ja vielä ennen vuoden loppua tästä käytävän keskustelun yhteydessä hallituspuolueitten vastauksen. Onko se vain klisee, ja todellisuudessa pyritään myös sosialidemokraattien toimesta rinnakkaiskoulujärjestelmään, vai onko teillä joitakin muita keinoja?

Kouluhallitus on kaksi kertaa esittänyt tämänkin hallituksen aikana, että tuntijakoa muutettaisiin, mutta opetusministeriö ei ole pannut pystyyn työryhmää puhumattakaan parlamentaarisesta komiteasta, joka lähtisi tuumasta toimeen. Saa nähdä, auttaako eduskunnan viime viikolla hyväksymä koulutuspoliittisen selonteon mietintö.

Arvoisa puhemies! Puheessani on tietoisesti ehkä vähän paatosta. Sydänjuuria myöten peruskoulussa mukana olleena, kokeilulainsäädännön kokeilijana toistakymmentä vuotta, materiaalin kehittäjänä näen siinä koulussa erittäin tärkeitä aineksia, joita ei pitäisi hukata. Peruskoulun kehittämällä on kiire. Jos tämä vaihtoehtokoululaki, joka nyt meillä on esillä, antaa siihen potkua, silloin se on kyllä palvellut tarkoitustaan ja toivon mukaan saamme toimenpiteitä myös sisäiselle kehittämiselle peruskoulun osalta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Toetan lyhyesti vain, että olemme ed. Rengon kanssa ihan samaa mieltä siitä, että peruskoulua tulee voimakkaasti kehittää.

Kun hänen puheenvuorossaan niin kuin valiokunnan puheenjohtajan, ed. Pystysen puheenvuorossa vilahti ideologia-sana, niin en voi olla puuttumatta tähän osaan. Tunnen erään steinerkoululaisen, nuoren ihmisen erinomaisen hyvin. Hän on oma tyttäreni, yksi monista. Olen testannut yliopistopedagogiikan jonkinlaisena tuntijana, millä tavalla Rudolf Steiner on tullut hänelle tutuksi ja millä tavalla antroposofia ideologiana on tullut hänelle tutuksi. Kummassakaan aiheessa hän ei ole tietäjä. Toisin sanoen koulu



ei ole opettanut häntä tutuksi Rudolf Steinerin elämään eikä muihin aikaansaannoksiin, ei myöskään antroposofiaan ideologiana taikka oppina, jos sitä sellaisena halutaan pitää.

Mutta sen sijaan hänen kouluedistymisensä on ollut sen pedagogiikan kokijana erinomaisen hyvä, mistä olen ollut erinomaisen iloinen ja olen todella toivonut, että löytyisi sellainen kanava, että nyt saataisiin tämän pedagogiikan keskeiset oivallukset peruskouluun. Tässä suhteessa olen halunnut Oulussa toimia niin, että olisi mahdollisimman hyvät yhteydet meidän kasvatustieteellisen tiedekuntamme ja yksityisen steinerkoulun välillä.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ed. Renkola on eräitä tiettyjä koulutuspoliittisia päähänpiintymiä, jotka ovat virheellisiä. Mutta mielestäni nyt ei ole aika avata sellaista uutta koulutuspoliittista väittelyä. Totean vain hänelle erään asian. Ed. Renko otti esille sen seikan, että lukiolain osalta tässä lakiesityksessä ei ole niitä reunaehtoja, jotka on peruskoulun osalta liitetty mukaan.

Olen valiokunnan käsittelyssä esittänyt, että reunaehtoja liitettäisiin myös lukiolakiin, loogisuudenkin vuoksi. Mutta ed. Renko, joka puhui tästä asiasta, ei kannattanut esityksiäni, eli tässä suhteessa ilmeisesti puheet ja teot eivät ole sopusoinnussa keskenään.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Vastauksena ed. Pulliaiselle haluan vain todeta sen, että en puhunut steinerkoulun käytännön sovellutuksista enkä millään tavalla halunnut joka tapauksessa ottaa kantaa, onko steinerkoulu hyvä vai huono. Minulla henkilökohtaisesti on siitä vain myönteisiä, kuulemalla saatuja vaikutelmia. Uskon sen, mitä professori Pulliainen sanoi.

Minä puhuin siitä, mikä tuli valiokunnan käsittelyssä ilmi, että pedagogiikat eivät juuri koskaan ole pelkkiä pedagogiikkoja, vaan niiden taustalla on aina jokin tietty ihmiskäsitys, joka puolestaan perustuu laajempaan ideologiseen tai uskonnolliseen tai näiden sekoituksenomaiseen käsitykseen tai maailmankuvaan. Tarkoitin sitä, että tässä eräs tällaisista asetetaan lain periaatetasolla muista poikkeavaan asemaan Suomessa. Tästä oli kysymys.

Ed. Hacklin: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan todeta, että peruskoulun luomisessa ja kehittämisessä sosialidemokraateilla on ollut ja on voimakas osuus ja panos.

Mitä tulee peruskoulun sisäiseen kehittämiseen, niin se ei läheskään aina ole kiinni lainsäädännöstä eikä tuntijaostakaan, vaan siitä hengestä, mikä kussakin työyhteisössä vallitsee. Meillä on sisäisesti hyvinkin monenlaisia, hengeltään erilaisia peruskouluja riippuen tosiaan siitä työyhteisöstä, missä koulu toimii. Kaikissa toki noudatetaan opetussuunnitelmia ja muita määräyksiä, mutta miten työt järjestetään, voi olla hyvinkin erilaisia.

Emme tähän mietintöön halunneet enää pontta tuntijaosta, koska asiahan käsiteltiin koulutuspoliittisessa selonteossa ja se liittyy enemmän peruskouluun kuin käsiteltävänä olevaan lakiin. Siihen puuttuminen on tietysti eräs keino peruskoulun sisäisessä kehittämisessä.

Sen sijaan halusimme toistaa saman pontin, mikä on myös koulutuspoliittisessa selonteossa, eli myös peruskoulun sisällä on voitava kokeilla erilaisia pedagogiikkoja ja saatava kokeiluille myös resursseja ja tukea. Myös halusimme lausuman, jossa tämän lain mukaisten vaihtoehtokoulujen, steinerkoulujen tai muiden, kehitystyö tulisi koko kuntan koululaitoksen hyväksi eli yhteistoimintaa tulisi olla paljon.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoro oli siinä hyvin valaiseva, että se paljasti, kuinka Suomessa on tällä hetkellä ainakin kahdenlaisia steinerkouluja: niitä steinerkouluja, jotka ovat varsinaisen steinerkoululain sisällä ja joille tällä lailla on annettu oma asemansa, ja niitä steinerkouluja, joita olemme nimittäneet villeiksi steinerkouluiksi, koska ne ovat olleet yksityisiä kouluja ja joita varten sanotaan tämän lain syntyneen.

Olen kuitenkin itse sitä mieltä, että Oulun tyyppiset steinerkoulut olisi voitu ja olisi tullut saattaa valtionavun piiriin sillä tavalla, että ne olisi liitetty normaaliin peruskoululainsäädäntöön, mikä olisi ollut aivan hyvin mahdollista, jos siihen tahtoa olisi ollut. Oulun tyyppiset steinerkoulut voisivat toimia aivan samalla tavalla kuin maassamme toimivat montessorikoulut, freinetkoulut ja



muut ns. vaihtoehtoisen pedagogiikan koulut.

Nyt näin ei kuitenkaan tehty, ja siitä aiheutuu se ongelma, jonka ed. Almgren otti esille, eli tällä lailla epätasa-arvoistetaan yksityiskoulut ja priorisoidaan jotkut yksityiset koulut toisia paremmiksi aivan ihmeellisillä perusteilla. Juuri tässä mielessä nyt hyväksyttävä lakiesitys on erittäin problemaattinen. Tässä muodossa se on hyvin epäoikeudenmukainen ja mielestäni epätydyttävä. Edelleenkin, kun luen valiokunnan mietinnön, minulle jää täysin epäselväksi, mikä on lain lopullinen tarkoitusperä.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Ei ole mitään syytä epäillä ed. Pulliaisen sanoja eikä hänen kokemuksiaan oman tyttärensä koulunkäynnistä. Mutta asia ei ole yhden oppilaan eikä yhden oppilaan isän näkökulmasta riittävästi valaistua. Valiokunnassa kuultavana ollut asiantuntija, joka on tehnyt tohtorinväitöskirjan juuri nimenomaan peruskoulun ja steinerkoulun vertailusta, totesi valiokunnassa aivan selkeästi, että opettajien työssä steinerkoulussa on antroposofinen paine. Suunnilleen tätä ilmaisua hän käytti. Eli tulee esiin se, mikä on joissakin puheenvuoroissa täällä jo lausuttu, että kun opettajan henki on vahvasti sitoutunut johonkin tiettyyn maailmankatsomukseen ja ideologiaan, se välittyy, ehkä ei kaikkien kautta mutta ainakin joidenkin, koska se on myös tällä tavoin ihan tieteellisellä tasolla todettu. Samoin eräs toinen Jyväskylän yliopistossa tohtorinväitöskirjaansa menestyksellä puolustanut tutkija on tullut samaan tulokseen.

Toisin sanoen tutkijalta kysyttiin ja hän vastasi avoimesti kaikkien kuullen. Kysymys kuului: "Olisitteko näiden kokemusten perusteella pannut oman lapsenne steinerkouluun?" Vastaus oli selvä: "En missään tapauksessa." Silloin mielestäni asiantuntijana kuultu tohtorinväitöskirjaansa menestyksellä puolustanut henkilö viittasi juuri tutkimuksensa tuloksiin ja omaan kokemuksiinsa.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Ed. Asatalle totean, että on aivan yksi tyhjän kanssa yhtyä vastalauseeseen, joka hävitään näin isossa kysymyksessä, panna lukiolle reunaehtoja. Sen takia en katsonut aiheelliseksi, että yhdymme hävittävään vastalauseeseen. Pitää puhumalla selvittää, mitä tällä

lailla tarkoitetaan ja mihin sillä tähdätään. On ilo, että ministeri Norrback on paikalla. Toivottavasti saamme vastauksen tähän ja samalla myös kysymykseen siitä, tuleeko peruskoulun tuntijakoon muutoksia.

Totean, ed. Hacklin, että ponsi peruskoulun sisällön kehittämisestä, että erilaisia pedagogisia menetelmiä sinne saataisiin, toteutuisi juuri parhaiten siten, että tuntijakoon saataisiin väljyyttä. Siinä olisi kaksinkertainen ponsitus ollut tosi vankka, mutta siihen ei valitettavasti päästy.

Minusta steinerkoulun osalta, jos siihen tällä lailla pyritään, kuitenkin saadaan väliaikainen tila, sillä meillä tulee olemaan kolmenlaisia steinerkouluja: varsinaisen steinerkoululain mukaiset kolme koulua, sitten nyt tehtävät, jotka tulevat kunnan koululaitoksen piiriin sopimuksen varaisesti ja saavat saman valtionavun kuin peruskoulun oppilaat, ja sitten ns. villit, jotka eivät saa kuitenkaan sopimusta aikaan matka- tai muista syistä.

Tässä onkin nyt oltava tarkkana. Olisi mielenkiintoista kuulla, miten sosialidemokraattinen koulutuspoliittinen linjanveto tulee jatkossa menemään. Avataanko seuraavassa vaiheessa kaikki portit, kun tämä ilmiselvästi väliaikaisesti annettu ja väliaikaiseksi tarkoitettu laki ottaa seuraavan askeleen? Onko se jo sitten täysin yksityiskoululaki ja mahdollistaa kaikki oppisuunnat eikä rajaa vain muutamaa ideologiaa taikka pedagogiseen suuntaukseen?

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyt puheenvuoro ed. Pystyselle. Minä olen pahoillani, että ymmärsin vähän väärin sen, mitä hän äsken tarkoitti. Nimittäin silloin, kun puhutaan ihmiskäsitys-käsitteestä, olemme ihan samaa mieltä. On varmastikin totta, että steinerpedagogiikassa on tietynlainen ihmiskäsitys, jota on pystytty pedagogisesti soveltamaan käytäntöön aika oivallisesti. Tässä mielestäni on juuri se juju, minkä hartaasti toivoisin olevan siirrettävissä peruskoululaitukseen.

Jos taas minulta, arvoisa ed. Almgren, kysytään, olenko minä tyytyväinen kokemusten perusteella steinerkouluun Oulussa, niin minä olen erinomaisen tyytyväinen sen koulun toimintaan ja pedagogisiin aikaansaannoksiin. Vielä tähdennän sitä, että olen tehnyt kaikkeni, että myös kasvatustieteilijät

laajemmalti voisivat olla yhteistyössä tämän koulun opettajakunnan kanssa.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! On syytä vain lyhyesti korjata ed. Rengon käsitys. Minä olen esittänyt ensimmäisessä käsittelyssä lukiolain täsmentämistä myös reunaehdoilla, ja sitä ed. Renko ei kannattanut. Mielestäni on tietenkin hieman outoa, että jos on sitä mieltä, ei voi kuitenkaan kannattaa. Eli tässä on minun hämmästykseni aihe.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Meillä on nuorisostaan kokeilulaki tulossa. On mielenkiintoista nähdä, mihin opetusministeriö sen sitten asettaa, kun meillä oli se vilkas keskustelu täällä. Mikäli sieltä tulee erittäin huonot mallit vain yhtenä ainoana vaihtoehtona, niin toki meillä täytyy olla vaihtoehtoja myös lukion osalta. Portit pitää olla tässä koulutuspoliittisessa tilanteessa kyllä auki molemmin puolin, ja reunaehtojen asettaminen toisaalta lukiolle liian tiukasti myös tässä vaiheessa olisi ollut ennen aikaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

#### **4) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 252  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

#### **5) Ehdotus laiksi kansanopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 228  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

#### **6) Ehdotus laiksi kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 271  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

#### **7) Ehdotus laiksi tieliikennelain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 285  
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**8) Ehdotukset laeiksi yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin sekä tekijänoikeuslain, oikeudesta valokuvaan annetun lain ja patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 161

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 16.

**Keskustelu:**

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Puheeni aiheena ovat oikeastaan ed. Pystysen esille tuomat surkeat pelisäännöt ja pohjana tekijänoikeuslaki, joka on ollut tänään käsittelyssä toisessa lakivaliokunnassa, ja siinä tekijänoikeuslain 23 §.

Nykyisinhän muutamat kirjakaupat, Suomalainen Kirjakauppa ja Akateeminen Kirjakauppa, harrastavat kirjojen vuokrausta kuitenkin niin, että puuttuu yhteys teoksen tekijään, joka ei saa minkäänlaista korvausta vuokraustoiminnasta.

Vastoin hallituksen esitystä valiokunta päätti, että tällainen yhteys luodaan, toisin sanoen vuokraustoiminnan täytyy tapahtua kirjan tekijän, kirjoittajan, kanssa tehdyllä sopimuksella, jolloin kirjoittaja myös saa palkkion vuokrauksesta. Tämä on mielestäni aivan perusteltua sikäli, että jos vuokraustointa on kovin laajaa, se merkitsee tietysti silloin kirjojen ostamisen vähentymistä ja myös kirjailijan tulojen vähentymistä.

Merkillepantavaa on se, että eräät kokoomuslaiset edustajat olivat toista mieltä asiasta. Edustajat Savela ja Särkijärvi olivat jättäneet vastalauseen siihen, että tämä päätettiin vastoin hallituksen esitystä valiokunnan enemmistön mukaisesti.

Jään nyt mielenkiinnolla odottamaan, mitä käytäväparlamenteissa ja kahvilavalio- kunnassa tästä asiasta päätetään niitten surkeitten pelisääntöjen perusteella. Todennä-

köisesti niin kuin aikaisemminkin, täällä salissa eräänä päivänä kun tämä on toisessa käsittelyssä, huomataan, että kas, ei se niin ollutkaan, vaan niin kuin hallituksen esitys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**9) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991**

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 117

Raha-asia-aloitteet n:ot 1—2796 ja 2798—3559

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90.

**Yleiskeskustelu jatkuu:**

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Budjettimuutosten käsittely eduskunnassa sekä sitä seuranneet eduskunnan ja valtiovarainministeriön neuvottelut budjetin tasapainottamisesta ja erityisesti viimeaikaiset budjetin menojen karsintatoimet ovat herättäneet useitakin kysymyksiä. Keskeinen niistä on eduskuntalaitoksen suhde budjettiin sekä se, miten eduskunnassa vaikutetaan yhteiskuntapolitiikan painopisteiden valintoihin.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän aloitteesta budjettiin tehtiin varsin nopeita muutoksia nimenomaan kansaneläkkeiden lisäosien yhteensovitusepäkohdan korjaamiseksi kuin myös ensiasuntojen leimaveron poistamiseksi. Nämä ratkaisut olivat pitkäaikaisia sosialidemokraattien vaatimuksia vastaavia. Oli erittäin valitettavaa, että ne eivät sisältyneet hallituksen budjettiesitykseen. Tämän vuoksi oli tietystikin johdonmukaista, että eduskunta näillä toimilla vaikutti tavoitteidensa toteuttamiseen.

Tänään oli kyllä hyvin paljastava kokouksen ed. Sasin puheenvuoro, kun hän totesi, että heille olisi kelvannut hallituksen esitys sellaisenaan. Tämä siis tarkoittanee

sitä, että kokoomus ei pitänyt välttämättömänä kansaneläkelisäosien yhteensovituspäkohdan poistamista eikä ensiasunnon ostajien leimaveron poistamista.

Hyvin useasti keskustellaan edustajien raha-asia-aloitteiden merkityksestä, ja niistä on annettu varsin negatiivinen kuva. Kuitenkin kun pohditaan sitä tapaa, jolla eduskunta ylipäänsä budjettiin voi vaikuttaa, niin se on hyvin keskeinen, ja myös jatkossa sen merkitystä on korostettava. Raha-asia-aloitteilla voidaan vaikuttaa valtionhallinnossa juuttuneiden asioiden eteenpäinviemiseen ja voidaan myös painopisteitä korostaa esimerkiksi valtakunnallisiin suunnitelmiin nähden.

Tässä suhteessa eduskunta ensimmäisen kerran muutti mm. sairaanhoidon järjestämisestä koskevaa valtakunnallista suunnitelmaa vasta syksyllä 1983 tämän suunnittelu-järjestelmän oltua kymmenen vuotta voimassa. Silloin olivat kyseessä sydänvikaisten lasten leikkausjonojen lyhentämistoimet; toimet jatkuivat 1984, 1985 ja 1986 avosydänkirurgian ohitusleikkausresurssien lisäämisessä. Näin ollen on syytä korostaa, että raha-asia-aloitteilla on muutakin kuin ns. pienkorjauslistamerkityksensä.

Pääosin välttämätön, mutta myös älyttömyyksiin mennyt valtiovarainministeriön virkamiesten ehdoilla suoritettu budjettimenojen höylääminen, jossa alue- ja työllisyyspoliittisesti epäonnistuneesti karsittiin mm. läänin kehittämisrahaa, tuo esille yhteiskunnan vallankäyttäjien suhteet. Valtatutkimukseen on viime aikoina todella löytynyt tarvetta. Mikä on esimerkiksi tänä päivänä poliittisten päättäjien, eduskunnan, hallintokoneiston johtavien viranhaltijoiden, tiedotusvälineiden ja kansalaisten asema ja valta? Sitä on syytä pohtia.

Kansanvallan ja edustuksellisen demokratian kannalta nousee yhä keskeisemmäksi ongelmaksi se, että hallintokoneiston ohjaus on yhä hankalampaa. Demokratiaa on pohdittu mieluiten poliittisten päättäjien ja tiedotusvälineiden välisten suhteiden puolelta ja usein unohdettu nimenomaan kansanvaltaa uhkaava hallinnon autonomisuus. Johtavat virkamiehet kätkeytyvät byrokraattisten salaisuuksien taakse silloin, kun heidän tekemisensä tai tekemättä jättämisensä ovat olleet ratkaisevia. Juuri budjettimenojen karsinta toi jälleen esille sen, että virkamiesten valmistelu oli eräiltä osin jopa parlamentaar-

risten elinten tahdon vastaista, jos nimenomaan ajatellaan aluepoliittisen parlamentaarisen neuvottelukunnan yksimielisiä budjettivaatimuksia ja -esityksiä, jotka ovat eri ministeriöissä käsitellyssä, siitä huolimatta että monet olivat myös toki hyvin harkitusti esitettyjä.

Kolme vuotta sitten valtiovarainministeriön järjestelyosaston vs. virastovaltuutettu Markku Temmes kirjoitti sattuvasti Helsingin Sanomissa: ”Käydään jatkuvaa kampaailua vallasta poliittisen demokratian ja sille muodollisesti alistetun mutta kehityksen myötä yhä vaikeammin ohjattavan hallintokoneiston kesken.” Asioiden määrällinen ja laadullinen monimutkaistuminen ja virkakoneiston paisuminen on siirtänyt päätöksen teon rajaa yhä enemmän valmistelun eli siis hallintokoneiston puolelle. Törmäämme tähän ongelmaan jatkuvasti erilaisten yksityisiä kansalaisia koskevien kouriintuntuvien epäkohtien yhteydessä. Jokaiselle kansanedustajalle tuttu tilanne. Milloin on kyse eläkeasioista tai muista sosiaalisen turvan tulkinnoista. Kysymys on juuri poliittisen ja edustuksellisen demokratian toimivuudesta ja uskottavuudesta.

On vakavasti pohdittava sitä, millä tavalla eduskunta budjetoi ym. päätöksillä ohjaa hallintokoneistoa vai ohjaako hallintokoneisto liikaa meitä. Hallintokoneiston ylisuuri valta heikentää poliittisen demokratian uskottavuutta. Kansalaisten halu pitää yllä kansanvaltaista järjestelmäämme ymmärrettävästi tällöin heikkenee ja passiivisuus kasvaa — asia, joka on ongelmana tuttu tietysti myös kunnallishallinnossa, kunnallisen demokratian ja edustuksellisen demokratian kriisissä, jossa äänestysprosentit ovat todella alhaisia.

Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnalle on myös edustajan annettava tunnustusta ja erityisesti mainittava yksi kohta, jossa tunnustus on ansaittu: esitys, jossa postipalvelujen turvaamisesta esitetään eduskunnan lausuttavaksi, että ”eduskunta edellyttää palvelutasonvaatimuksena, että alueellisesti kehitettäväksi suunnitelluissa kyläkeskuksissa ja taajamien alakeskuksissa pysytetään osana palveluvarustusta kiinteä postitoimi”. Tämä esitys on todella perusteltu. Kun puhutaan nimenomaan infrastruktuurista ja aluepolitiikan perusasioista, posti on hyvin keskeinen tietysti siinä palvelujärjestelmässä.

On selvää, että budjetti tulee tarvitsemaan työllisyyden hoitamiseksi ja taloustilanteen varsinkin heiketessä monenlaisia jatkotoimia ja lisäbudjettimuotoja varsinkin työllisyyden varmistamiseksi. Niiden rahoittamiseksi olisi ollut kyllä varsin suotavaa se, että eduskunnassa ja hallituksessakin sosialidemokraattien lisäksi myös muut olisivat tajunneet sen, että se virhe, mikä keväällä 1989 täällä tehtiin, kun säädettiin maataloustulolaki, olisi nyt vihdoin viimein kansallisista ja taloudellisista syistä tajuttu ottaa uudelleen tarkasteluun ja korjattu sitä kokonaisuutta. Sehän tehtiin vanhakantaisella tuotantoon sidotulla tukijärjestelmällä, joka on itselleen maataloudelle aiheuttamassa matokuurin ja tuhon enteet siinä, että nimenomaan kiintiö- ja bonusjärjestelmä iskee nimenomaan maaseutuasutukseen ja maatalouden elinkelpoisuuteen. Toisaalta se imee välttämättömiä voimavaroja tarpeettomaan vientitukeen, niitä voimavaroja, joita tarvittaisiin maaseutupuolitiikan rahoitukseen, yritystoiminnan, koulutustoiminnan kehittämiseen ja myös maamme jälkeenjääneen sosiaaliturvan rahoittamiseen, nimenomaan perusturvan ja kansaneläkkeellä pelkästään elävien aseman parantamiseksi ja pienten työeläkkeiden tasokorotuksiin.

80-luvulla käytettiin pelkästään ylituotannon vientitukeen 43 miljardia markkaa. Ylituotannon rajoitustoimenpiteet maksoivat vielä enemmän. Eli kyllä harvinaisen rikas on tietysti sellainen maa, joka pystyy 25 pennillä viemään viljaa ulos, muutamalla markalla voita jnp. Suomalaisen palkansaajan ja eläkeläisen verorahoilla syötetään rikasta Keski-Eurooppaa. Tästä on täällä tullut puhuttua 1989 keväästä lähtien nimenomaan maataloustulosopimukseen liittyen ihan riittävästi, enkä halua tässä ennen asianomaisen pääluokan käsittelyä sen enempää sitä käsitellä. Totean vain, että ei pelkästään Gattin takia vaan jo kansallisista syistä on saatava maataloustulosopimukseen sellaisia muutoksia, joissa esimerkiksi rehuvilja sekä kananmunat poistetaan tavoitehintaluettelosta ja yleensäkin mennään tuotantosopimuksiin ja siirretään Vilja-Suomen tukea enemmän kotieläintuottajille. Se on nimenomaan maaseutu- ja aluepoliittisesti perusteltua.

Ed. Laaksosen puheenvuoroa kuuntelin mielenkiinnolla. Kyllä budjetin yhteydessä SKDL/vasemmistoliitto/SKP on aina pikkui-

sen puhunut näistä vientitukirahoista, mutta hyvin vähän. Kun keväällä 1989 maa- ja metsätalousvaliokunnassa sosialidemokraatit pyrkivät saamaan maataloustulolain lyhyempiaikaiseksi kuin esitetty viisi vuotta ja pyrkivät tekemään muutoksia myös yksityiskohtiin, ei silloinen SKDL tukenut millään tavalla näitä ponnisteluja eikä ollut huolissaan vientitukien uhkaavasta kasvusta jnp. Kyllä sosialidemokraatit olivat täysin yksin tässä talossa. Maa- ja metsätalousvaliokunnassa meillä oli vakaa tarkoitus muuttaa tätä lakia, mutta sitä ei yksin voinut tehdä. Virhe oli tietysti myös se, että hallituksesta se esitys myös annettiin, mutta me yritimme sitä kuitenkin valiokunnassa korjata.

Myös, arvoisa puhemies, haluaisin lyhyesti puuttua erääseen maaseutu- ja aluepoliittisesti merkittävään asiaan, joka liittyy tietysti Eta-neuvotteluihin. Maa- ja metsätalousvaliokunta yksimielisesti otti kannan, jossa totesi, että "valiokunta edellyttää, että metsäteollisuuden ulkomainen omistus rajoitetaan tasolle, joka mahdollistaa päätöksenteon pysymisen suomalaisissa käsissä" eli kotimaisissa käsissä. Siis se ei estänyt ulkomaista omistusta mutta katsoi, että päätösvallan täytyy säilyä kotimaisissa lähtökohdissa ja puitteissa. Tältä osin henkilökohtaisesti haluan korostaa, että se esitys oli harkittu ja Suomen kansantalouden, ja myös Itä- ja Pohjois-Suomen selkärankateollisuus eli metsäteollisuus täytyy asettaa erityiseen asemaan. Suklaatehtaat ynnä muut yritykset eivät ole ongelma. Päinvastoin me tarvitsemme ulkomaisia yrittäjiä, mutta metsäteollisuuden, jonka osuus viennistä on 40 prosenttia, Lapissa yli puolet elinkeinotoiminnasta ja nimenomaan myös Itä- ja Pohjois-Suomen laajemmin ottaen se on selkärankateollisuutta, päätösvallasta on pidettävä kiinni eikä sitä tule siirtää Keski-Eurooppaan.

On aivan selvä, että lamatilanteessa suomalainen teollisuus ja sen kehittäminen pysähtyy, ja on selvää myös, että joudumme helposti raaka-ainemaan asemaan. Tältä osin, vaikka ei nyt ole syytä olla tuupovääräläinen, eivät siniset silmätkään ole perusteltuja.

Valtiovaraministeri Louekoski: Her-ra puhemies! Kun asia näyttää jatkuvasti tulevan jo näin keskustelun alussa esille, katson parhaaksi hieman puolustaa virka-

mieskuntaa. Minä kuulun niihin eduskunnan jäseniin, jotka eivät sitä aina kovin mielellään tee, vaan olen itse hyvin kärkeästä kritisoimassa silloin, kun siihen on tarvetta. Mutta keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa samoin kuin ed. Rajamäen puheenvuorossa sälytettiin virkamiehille, ennen muuta valtiovarainministeriön virkamiehille, sellaisia vastuita, jotka eivät heille kuulu.

Keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa kerrottiin, kuinka valtiovarainministeriön virkamieskunnan synkkä talousennuste budjettiriihen yhteydessä korjattiin. Korjauksia kyllä tapahtui, mutta synkähkö budjettienuste tai talousennuste oli minun vastuullani kirjoitettu.

Mitä tulee ed. Rajamäen käsittelemään säästöpakettiin, se tehtiin tällä kertaa varsin demokraattisin menettelytavoin. Valtiovarainministeriön virkamieskunnan ja minun pohjaehdotus runsaan 1,2 miljardin säästöpakettiksi oli paljon yksinkertaisempi ja sanoisinko karkeajakoisempi kuin se säästöpaketti, joka myöhemmin valtioneuvostossa hyväksyttiin. Me olisimme mieluummin nähneet sellaisen säästöpaketin, jossa olisi puuttutu muutamiin harvoin selkeisiin kohteisiin. (Ed. Knuuttila: Olisi ollut parempi!) — Varmasti, ed. Knuuttila! Se olisi ollut parempi, se on minun kantani edelleen.

Sitten sovittiin sellaisesta menettelytavasta, että pääasia on, että määrätty säästötaaso saavutetaan, ja sitten annettiin kunkin hallinnonalan itse hyvin pitkälle sorvata oman hallinnonalan säästöjen sisältö. Siitä tuli hyvin moninainen luettelo pieniä säästökohteita budjetin lukuisille momenteille.

Valtiovarainministeriön virkamiehiä pas-saa moittia, mutta ei kaikesta ja varsinkaan tästä asiasta, ei missään tapauksessa. Tämä on syntynyt hyvin sanoisinko kansanvaltaisen ja joustavan neuvottelun tuloksena valtioneuvoston piirissä poliittisella tasolla.

---

Ed. Pokka merkitään läsnä olevaksi.

---

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoro ei ollut suinkaan mikään uutinen. Hänhän työkseen arvostele täällä maatalouden vientitukimäärärahoja. Haluaisin kuitenkin tässä puheenvuorossani oikaista hänen mainitse-

mansa käsityksen siitä, että maatalouden ylijäämiä viedään palkansaajien ja eläkeläisten maksamilla verovarjoilla. Kyllä, ed. Rajamäki, viljelijäväestö myös maksaa veroja aivan samassa suhteessa. Nyt vain nämä eivät näy tilastoissa erikseen, koska heidätkin siinä tilastossa luetteloidaan ykköskävakkeen täyttäjiin.

Edelleen toivoisin, että ed. Rajamäki perehtyisi siihen, miten paljon Euroopan yhteisön alueella tuetaan maataloutta, miten paljon tuetaan Amerikan yhdysvalloissa. Tämä ei ole suinkaan mikään erikoinen poikkeava ilmiö.

Lopuksi toteaisin, että ed. Rajamäen puheenvuoroa kuunnellessa tuli todella mieleen se, että ed. Rajamäki on asettautunut täydelliseen oppositioon hallituksen harjoittamaa maatalouspolitiikkaa kohtaan, jossa SDP on ollut mukana viimeiset kymmenet vuodet.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska ed. Rajamäen puheenvuorosta sai sen käsityksen, että posti-konttoreitten lakkauttamispäätökset olisi jollain tavalla kumottu, jäin vähän ihmettelemään hänen puheenvuoroaan tältä kohdista. Minun mielestäni on aika uskomatonta, että maassa, missä on ollut varaa pitää sellaista peruspalvelua kuin postikonttoreita kattavasti koko maassa jopa sodan aikana ja sodan jälkeen, nyt kun on enemmän rahaa kuin koskaan, pitää lakkauttaa 1 800 postikonttoria. Eihän tämä, että vastalauseessa ehdotetaan rahoja, mene läpi, ei tämä mitään muuta.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä on kolmelle taholle vastattava, joten yritän käydä hyvin nopeasti läpi.

Ensinnäkin hallintokoneiston ja eduskunnan suhteita ja yleensäkin demokraattisen päätöksenteon ja hallintokoneiston suhteita olin päättänyt kyllä tarkastella täällä paljon ennen tämän päivän lehtikirjoituksia. Ne eivät liittyneet suoranaisesti siihen, vaan laajemmin yleensä hallintokoneiston ja eduskunnan päätösvallan suhteisiin. Edelleen olen sitä mieltä, että sektorivastaavilla valtiovarainministeriössä on ilmeisen suuri valta eikä esimerkiksi sisäministeriö minun käsittääkseni ja tietojeni mukaan ollut lääninrahaa karsimassa, vaan kyllä tämä sitä perus-



teetonta höyläämistä enemmän vastaa siitä huolimatta, että varmaan jossain määrin ministeriöt ovat toki olleet pakkotilanteessa yhdessä karsintoja tekemässä.

Maatalouspolitiikan osalta ed. Anttilalle totean, että totta kai maatalous osallistuu silloin, kun tulee älyttömän iso viljasato, niin kuin nyt 790 miljoonan markan verorahan jälkeen lähtee vastaamaan ylituotannon ja vientituen rahoituksesta, mutta esimerkiksi viime vuonna rasvavuoresta maksoivat 1 177 miljoonaa markkaa veronmaksajat ja viiva oli maatalouden vientivastuuosuuden kohdalla, ja sekin on totuus.

Me lähdemme siis omavaraisesta peruselintarvikkeiden turvallisuudesta ja tuotannosta liikkeelle, mutta ei meillä ole varaa tällaiseen tilanteeseen maan muut tarpeet ja monet muut yhteiskuntapolitiikan lohkot huomioon ottaen, mikä tämä tilanne on. EY:ssä sinällään on myös sama ongelma. Niitä voimavaroja myös Euroopan yhteisö tulee tarvitsemaan ollakseen elinkeinopoliittisesti kilpailukykyinen Yhdysvaltain, Japanin jnp. kanssa. Sosialidemokraattien kanta on ollut ihan johdonmukainen, mutta olemme kovin yksinäisiä tässä asiassa.

Ed. Häkämies: Herra puhemies! Suomessa on viime viikkojen aikana käyty keskustelua upseerien ja toisaalta julkisin varoin tuettujen laitosten palveluksessa olevien henkilöiden oikeudesta esittää mielipiteitään. Hiljaa olemisen viesti ei ole kuitenkaan tavoittanut kaikkia.

Valtiovarainministeriön budjettipäällikkö Sailas lausui tämän päivän Helsingin Sanomissa railakkaita mielipiteitään budjetin käsitteystä eduskunnassa. Hän toteaa, että 90 prosenttia budjetista on sellaista, johon on lakien ja muiden sopimussidonnaisuuksien vuoksi mahdotonta kajota. Tästä on seurausena hänen mukaansa, että valtiovarainministeriön budjettiosastoa ja eduskuntaa ei kohta enää tarvita. Paheksunnan kohteena on myös hallituspuolueiden eduskuntaryhmien budjettiin tekemät muutokset ennen valtiovarainvaliokunnan käsittelyä. Tätä tapaa hän kutsuu rimpuihuksi. Huutia saa myös hallituspuolueiden päätös poistaa ensiasunnon leimavero, mikä on kuulemma pelkkää populismia ja uusi tukimuoto omistusasumiselle, mikä vääristää edelleen asuntopoliittikkaa ja tukee suurituloisia.

On myönteinen asia, että virkamiehet esittävät julkisuudessa myös kriittisiä näkemyksiä. Suomalaisen virkamieskunnan ikuinen ongelma on ollut varovaisuus ja piiloutuminen hallintobyrokratian taakse. Kuitenkin arvioitaessa tällaisen puheenvuoron sisältöä ei voi kuin hämmästellä sitä eduskunnan työn väheksymistä, jota tällaiset mielipiteet heijastavat. Voi hyvin kysyä, tällaisillako puheenvuoroilla eduskunnan arvovaltaa kohotetaan, olkoonkin niin, ettei se tietysti välttämättä virkamiesten ensisijainen tehtävä ole.

Me olemme monessa muussakin yhteydessä täällä keskustelleet eduskunnan arvovalasta. Kuitenkin on vaikea käsittää sitä, että jos eduskunta tekee budjettiin muutoksia, se katsotaan populismiksi. Jos se taas ei tee muutoksia, me olemme pelkkä kumileimasin.

Yksi ilkkumisen kohde ovat perinteisesti olleet ns. joululahjarahat. On totta, että osa summista on ollut niin pieniä, että niiden jakaminen ei ole eduskunnan arvovallan mukaista. Kuitenkin ne julkisen sanan edustajat, jotka mielellään irvailevat esimerkiksi erilaisten kulttuuritilaisuuksien saamista avustuksilla, voisivat joskus keskustella niiden henkilöiden kanssa, jotka näiden tilaisuuksien puuhamiehinä ja -naisina ovat. Jos nämä avustukset eivät mahdu hallituksen esitykseen, on eduskunnan ne tehtävä.

Suomen keskustan ryhmäpuheenvuoro noudatti perinteistä linjaa. Hallitusta syytettiin epäonnistuneesta talouspolitiikasta ja viennin yksipuolisuudesta. Edelleen keskusta korostaa oman käyttäytymisensä vastuullisuutta ja sitä, että he ovat tarjonneet yhteistyötä hallitukselle kansantalouden tervehdyttämiseksi ja julkisten menojen kasvun hillitsemiseksi.

Tämä taktiikka, jossa toisaalta hallitusta syytetään menojen kasvusta ja toisaalta itse tehdään mittavia lisäysehdotuksia, joista ministerikin äsken puhui, on tullut meille viime vuosien aikana todella tutuksi. Mutta ei kai edes SMP pahimpina aikoinaan ollut niin mahdoton kuin Suomen keskusta. Toki se uskomattomia lisäyksiä budjettiin keksi, mutta ei kaiketi kuitenkaan yrittänyt samaan hengenvetoon ja samaan aikaan väittää olevansa tiukan budjettipolitiikan ja julkisten menojen supistamisen kannalla. Eli ei ainkaan eduskunnassa keskustan yhteistyöhaakuista linjaa ole ollut havaittavissa. Ei tällai-



nen puolue ja tällainen käyttäytyminen toki oppositiossa niin vaarallista ole, mutta jos samoilla ajatuksilla toimittaisiin hallituksessa, olisi seurauksena tietysti katastrofi.

Suomen keskusta vaihtoi johtoaan viime kesänä. Luulen, että monet odottivat uuden, nuorentuneen puoluejohdon omaksuvan politiikan sisällössä aikaisempaa modernimman linjan. Suomen keskustan politiikan sisältö on tällä eduskuntakaudella ollut kuitenkin se, että kaikkia uudistuksia on pyritty vastustamaan. Sellainen menettelytapa on varmasti tehokas kannatuksen kasvattamisen näkökulmasta, mutta jos Suomen kansantalouden ja elinolosuhteiden kuvitellaan kehittyvän 50-luvun keinoin, ollaan taatusti väärässä. Pysähtyneisyyden mallia Suomen keskusta tarjoaa, on sitten kysymyksessä Euroopan yhdentymisen, maatalouspolitiikka tai vaikkapa kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistaminen.

Markkinatalous etenee Euroopassa voimakkaasti. Myös meidän on uskallettava viimeinkin avata suljetut järjestelmämme kilpailulle. Tälle näkemykselle toivoisi myös Suomen keskustan silmien avautuvan.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli todella mielenkiintoista kuunnella, että ed. Häkämies ryhtyi puolustamaan mm. kokoomuksen omaksumaa joululahjarahan jakopolitiikkaa. Jos ed. Häkämies viitsisi tutkia menneisyyttä, hän ei todellakaan löydä vastaavalaista menettelyä kuin ensi vuoden budjetin yhteydessä on siinä suhteessa, että joululahjarahoina on jaeltu kymmeniä ja jälleen kymmeniä miljoonia markkoja taivahan tuuliin. Samanaikaisesti ministeri Louekoskikin yrittää puhua säästämisestä ja on tällaisen järjestelmän sallintu syntyy tähän maahan.

Kun olen itse ihan mielenkiinnolla ottanut otteita ja katsellut, miten näitä joululahjarahoja on aikaisemmin myönnetty, niin kyllä on harjoitettu suurta pidättyväisyyttä tässä suhteessa. Tämäntapaisia aloitteita kuten Kokoomuksen Nuorten Liitto ry:lle esittelyvideon tekemiseen tai Kokoomuksen Opiskelijaliitto Tuhatkunta ry:lle aatteellisen koulutusprojektin tukemiseen ei menneinä vuosina olisi uskallettu ääneen edes ehdottaa. Mutta nyt kokoomus, joka edustaa uutta poliittista kulttuuria, on huomannut, että valtion varoilla voi omaa aatettakin ryhtyä kauppaa-

maan. Tämä tietysti sopii erittäin hyvin kokoomuslaiseen markkinatalouspolitiikkaan. Olisin toivonut, että kokoomuspuolue tullessaan hallitukseen olisi ryhtynyt toteuttamaan sellaista politiikkaa, joka ilman taloudellista tukea tuottaisi myönteisiä tuloksia.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kajoaisin vain yhteen kohtaan ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuorossa, nimenomaan eduskunnan tekemiin pienkorjauksiin. Muistuttaisin siitä, että järjestelmä syntyi Johannes Virolaisen ollessa valtiovarainministeri, jolloin jaettiin 500 miljoonaa valtiovarainministerin esityksestä hallituspuolueitten kesken.

Ed. Mattila: Herra puhemies! Edellä ed. Häkämies uhrasi puheenvuorossaan aika paljon aikaa keskustan moittimiseen. Haluaisin todeta, että kyllä keskustan historia tietää kertoa uudistusmielisestä politiikasta. Toivoisin, että jotakin kautta ed. Häkämiehelle saatettaisiin keskustan historia joululahjaksi, että hän voisi perehtyä menneeseen kehitykseen. Eikä tämä uudistamispolitiikan suunta ole meiltä laantunut nytkään. Me olemme siinä mukana.

Huipentuma ed. Häkämiehen puheenvuorossa oli lopulta se, että valtionosuusuudistuksenkin kaataminen laitettiin keskustan syyksi, asia, joka ei ole millään tavalla ollut esillä tässä talossa, vaan on ollut esillä hallituksessa. Hallitusryhmien yhteisesti sopimassa tilaisuudessa on päätetty, että tämä uudistus haudataan toistaiseksi. Miten tämä voi olla keskustan syytä?

Ei pitäisi hermostua, jos keskusta pitää tiukkaa oppositiolinjaa. Se kuuluu meidän järjestelmäämme. Olkoon oppositiossa mikä puolue tahansa, minä toivon, että tiukka oppositio-ote jatkuu kaikkina aikoina.

Herra puhemies! Monet talouselämän merkit ovat osoittaneet jo pitempään alenevaan suuntaan. Viimeisin valtiovarainministeriön kansantalousosastonkin suhdannekatsaus kertoo vääjäämätöntä kieltään monien talouden tasapainottomuuksien jatkumisesta, jopa lisääntymisestä. Tässä suhteessa on annettava kyllä täysi tunnustus valtiovarainministerille ja -ministeriön virkamiehille. Heidän suhdannekatsauksensa on varsin realistinen.

Budjetin puitteissa olisin kuitenkin odottanut, että olisi vedetty enemmän juuri suhdannekatsaukseen sopivaa talouspoliittista linjaa, siis todella linjanvetoa. Se valitettavasti, todennäköisesti monien kiireitten johdosta, jäi tekemättä. Hallitus onneksi liikahti kuitenkin menojen supistamisen tielle periaatepäätöksellään menojen karsimisesta, ja siinä jotakin uutta linjanvetoa oli toki havaittavissa.

Maamme talous on kuluvan vuoden kevästä lähtien ollut selvästi taantumassa. Nyt on nähtävissä, että useiden edellisten vuosien finanssipolitiikan löysä linja ja talouden ylikuumentuminen kostaavat kasvavina vaikeuksina. Nytkin käsiteltävänä oleva budjetti on menojen runsaan kasvun vuoksi ristiriidassa ulkoisen tasapainon korjaamistarpeen kanssa. Se on siten pitkittämässä vain olemassa olevaa taantumaa.

Seuraavien vuosien taloudellinen tilanne riippuu vahvasti siitä, kuinka nopeasti pystymme menot saamaan kuriin, kuinka nopeasti pystymme kustannustasossamme saamaan sellaista alenemista, että pystymme kilpailemaan muitten maitten kanssa. Eräiden selvitysten mukaan Suomen kustannustaso on runsaat 20 prosenttia kilpailijamaidemme keskiarvon yläpuolella. Tässä on todella tehtävää. Oli miellyttävää kuulla herra valtiovarainministerin aiemmin iltapäivällä käyttämä puheenvuoro, jossa hän toi esille tärkeän elementin eli suunnan valinnan: tässä ja nyt -tilanteessa se on tehtävä.

Julkisen talouden, valtion- ja kunnallistalouden, tehostaminen ja rationalisoiminen on välttämätöntä, kuten eduskuntakin on hallinnonuudistusselonteon yhteydessä antamassaan vastauksessa hallitukselle todennut. Se on välttämätöntä senkin takia, että taantuma on hidastamassa verotulojen kasvua ja johtaa ennen pitkää valtiontalouden rahoitusvajeen kasvuun. Julkisen talouden kasvun pysäyttäminen on välttämätöntä vielä senkin takia, että vaihtotaseen vajeen pienentämiseksi työvoimaresursseja on pakko saada siirtymään avoimeen sektoriin, erityisesti teollisuuteen.

Talouden rakennevinoutuman, teollisuuden liian pienen osuuden, korjaamiseksi on tutkittava keinoja, joilla investointien rakennetta voidaan muuttaa avoimen sektorin suuntaan. Investoinnit ovat näet 80-luvun loppuvuosina painottuneet aivan liiaksi koti-

maista kysyntää palvelevaan suljettuun sektoriin, kuten aikaisemmin tänä päivänä on ollut puhetta.

Erityisesti haluan puuttua puheenvuorosanani menojen supistamispäätöksiin ja hallinnon rationalisointikysymyksiin.

Valtio ei itse menojen supistamisessa ole näyttänyt oikeaa esimerkkiä. Tästä vain pienenä esimerkkinä eräs laskelma, jonka olen tehnyt tulo- ja menoarvioitten perusteella vuodesta 1985 lukien. Ministeriöitten henkilöstön määrän kasvu on ollut hämmästyttävän suuri. Se on ollut noin vuodesta 85 lukien 800 henkilöä. Nytkin käsiteltävänä olevan budjetin osalta ministeriöitten henkilöstöä kasvatetaan lähes 100:lla. Muualla on supistettu henkilöstöä, mutta ministeriöt laajenevat kuin maanvyöry.

Pahimmaksi ongelmaksi näen vielä sen, että käsiteltäviä asioita kerätään myös ministeriöihin liian kanssa. Päätösvallan kahmiminen ministeriöihin ei ole sopusoinnussa paljon puhutun delegointivaatimuksen kanssa. Tästä oivana esimerkkinä viimeksi jokin aika sitten tänä päivänä käsitelty lakiesitys peruskoululain, lukiolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta, jossa sivistysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Pystynen totesi juuri päätösvallan suunnan siirtymisen ministeriöön päin. Kansalaisen kannalta tämä tietää asioiden tuntuva vaikeutumista. Puhumme palvelualltiuden lisäämisestä, mutta yksikään ministeriö ei tainnut osallistua muutama kuukausi sitten pidettyyn palvelupäiväänkään.

Minulle on jäänyt kaikesta tästä sellainen kuva, että hallinnon yläpäässä on unohdettu, että on olemassa aluehallintoakin, on olemassa läänin-, piiri- ja paikallistason hallintoa. Olen tullut monien käyntieni yhteydessä lääninhallituksissa ja valtion eri piiriviranomaisissa vakuuttuneeksi siitä, että nämä hallintoportaat kykenevät nykyisellä henkilöstömäärällään selviytymään tuntuvasti suuremmasta tehtävämäärästä kuin niille nyt on uskottu.

Kun samanaikaisesti hallinnon yläpäässä olemme näkemässä, että se tukehtuu yksittäisiin asioihin, vaatii henkilöstöä jatkuvasti lisää, ja toisaalta olemme näkemässä, että alue-, piiri- ja paikallistasolla voitaisiin suoltaa enemmän päätöksiä ja ihmisläheisemmin ilman henkilöstölisäystä, käytetään hallintoa nykyisellään väärin. Herra valtiovarainminis-

teri! Vaikka mitään muuta viestiä puheen-  
vuorostani ei hallitukseen ja valtioneuvos-  
toon päin menisi kuin tämä, olisin iloinen.  
Meillä hallintoa ei käytetä oikealla ja tarkoi-  
tuksenmukaisella tavalla hyväksi. Tästä on  
monia ongelmia seurauksena.

Edellä olevasta johtuen tuntuu todella  
käsittämättömältä keskittävän vallan kasvat-  
taminen. Käsittämättömältä tällainen tuntuu  
siksikin, että keskittämisen hinta on todettu  
yhteiskunnalle paljon kalliimmaksi kuin ha-  
jautettujen toimintojen linja. Viittaen tältä  
osin vain sisäasiainministeriön aluepoliittisen  
osaston piirissä Paavo Littowin tekemään  
tutkimukseen Keskittymisen hinta.

Samalla tavalla, kuin on unohdettu valtion  
aluetason hallinnon hyväksikäyttö, näyttää  
unohtuneen aluepolitiikankin hyödyntämi-  
nen. Aluepolitiikan kehittämisen yhteydessä  
hallitus puhuu kylläkin alueellisen osaamisen  
kehittämisestä, rahoitus- ja neuvontatoimien  
koordinimisesta sekä eri alueiden erityispiir-  
teiden ja -ongelmien edellyttämistä toimista.

Eräs uuteen eurooppalaiseen kulttuuriin  
liittyvä näkökohta on kuitenkin jäänyt tyys-  
tin unholaan. Alueellisen kehittämisen paino-  
piste tulee valtion rahoituksen käytöstä päät-  
tämistä myöten viedä niille alueille, joiden  
kehittämisestä kulloinkin on kyse. Kimmo-  
ke yllä esitettyyn kritiikkiin löytyy tarkemmin  
sanottuna lääninrahan tuntuvasta supistami-  
sesta, johon edellä useaan otteeseen puheen-  
vuoroissa on viitattu. Tämä on käsittämä-  
töntä, sillä lääninraha on harvinaisuus  
alueellisen rahoituksen kentässä. Päätetään-  
hän siitä läänin tasolla. Nyt budjetissa ole-  
villa rahoilla voitaneen viedä päätökseen jo  
aloitetut projektit mutta ei päästä edistä-  
mään uutta kehitystä.

Alueiden kehittämisessä on päästävä  
omaehtoiseen alueelliseen kehittämiseen kun-  
kin alueen omista lähtökohdista. Tämä tun-  
nustettakoon ja siinä on vastuu kullakin  
alueella. Aluepolitiikkaan suunnatut voima-  
varat ja käytössä olevat keinovalikoimat  
eivät ole tuottaneet toivottuja tuloksia kui-  
tenkaan juuri siksi, että omaehtoista kehittä-  
mistä on jarrutettu liian pitkälle ulotetulla  
keskushallinnon ohjauksella.

Herra puhemies! Tämä yksittäistapaus on  
esimerkki suhtautumisesta tänä päivänä  
aluepolitiikkaan, jossa on otettu nyt taka-  
pakkia. Kuitenkin vallitsevissa taloudellisissa  
olosuhteissa tulisi aluepolitiikka nähdä yh-

deksi merkittäväksi kansantalouden virik-  
keeksi. Näin on ollut aiemminkin taloudelli-  
sesti vaikeina aikoina, ja uskon, että nytkin  
olisi löydettävissä lääkkeitä taloudellisen  
taantumana virittämiseksi kasvuun aluepoliti-  
ikan tehostamisella.

Aluepolitiikkaa on toki vaalittava kaikki-  
na taloussuhdanteiden aikoina. Erityisesti  
silloin, kun maan talouskasvu harppoo pe-  
ninkulmasaappain ja työvoiman saatavuus-  
desta ei ole tulppaa, yritystoiminnalla on  
taipumus keskittyä suuriin keskuksiin, lähin-  
nä pääkaupunkiseudulle. Eräiden tutkijoiden  
näkemyksen mukaan maan talouskasvun ol-  
lessa 4 prosentin pinnassa pääkaupunkiseu-  
dun bruttokansantuotteen lisäys saattaa olla  
jopa 0,6—1,1 prosenttiyksikköä muuta Suo-  
mea suurempi. Jos valtakunnallinen kasvu  
pyörii 2,5 prosentin tietämissä, pääkaupun-  
kiseutu ylittää noin puolella prosentilla  
muun maan kasvun. Laman vallitessa kasvu-  
nopeuden ero alueiden välillä tyypistyy lähes  
olemattomiin.

Voimakkaan kasvun aikana on hallitusta  
ja ehkä meitä kaikkia eduskunnassakin tai  
ainakin valtaosaa meitä täällä olevia vaivan-  
nut jonkinlainen unitauti ja maan eri aluei-  
den tasapainoinen kehittäminen on unohdet-  
tu. Mutta viimeistäänkin nyt olisi herättävä  
huomaamaan, että maassa on elinvoimaa ja  
käyttämättömiä voimavaroja hyvinvoinnin ja  
talouden kasvun vauhdittamiseksi muualla-  
kin kuin vain etelän suurissa asutuskeskuk-  
sissa.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra  
puhemies! Ed. Mattilan puheenvuoro oli  
varsin hyvä ja ansiokas sekä mielestäni oi-  
kean suuntainen. Täytyy vain todeta, että  
toivottavasti valtiovarainvaliokunnan kes-  
kustan ryhmä ottaisi hänen neuvonsa var-  
teen. Nimittäin kun katsoo keskustan vasta-  
lausetta budjettimietintöön, siinä esitetään  
pelkästään menojen lisäyksiä, ei ainoatakaan  
menojen supistusta. Olen varsin pitkälti sa-  
maa mieltä hänen kanssaan henkilöstömeno-  
jen ja -määrän lisäyksistä, että niihin ei tulisi  
mennä. Kun budjetissa esitetään mm. koti-  
talousneuvontajärjestöjen neuvojien määrää  
vähennettäväksi, tässäkin tapauksessa kes-  
kustapuolue vastustaa tuettavien henkilöiden  
määrän vähentämistä.

Haluan alleviivata sitä, että erityisesti val-  
tiolla henkilöstön kasvu ei ole ollut kovin-

kaan suurta. Sen sijaan kunnissa se on ollut huomattavan suurta viime vuosina, ja keskustapuolueella on varsin keskeinen asema nimenomaan kunnallishallinnossa päätöksiä tehtäessä.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Minäkin haluan yhtyä ed. Sasin sanoihin ed. Mattilan puheenvuoron ansioista.

Lääninrahan osalta ja yleensä tämän hallituksen aluepolitiikan osalta kuitenkin olen ed. Mattilan kanssa eri mieltä. En minä sitä kiistä, ettei lääninrahaa olisi nyt reilusti leikattu, mutta kiinnitän ed. Mattilan huomiota siihen, miten lääninrahaa aikaisemmin on käytetty. Sitä on jaettu sanoisinko pahimmillaan mm. toisille sellaisille viranomaisille, joiden tehtävänä itsellään on vastaavanlaisten avustusten myöntäminen.

Asiasta käytiin valtioneuvoston piirissä pitkähkö keskustelu ja todettiin, että supistetaan lääninrahaa nyt, kun kasvu aluepolitiikan muiden määrärahojen kohdalla on merkittävä. Hallitushan on perustanut Kehitysaluerahastoon riskirahaston, työvoimaviranomaisten kautta kulkee varsin runsaita rakenne- ja muita määrärahoja aluepolitiikan nimissä, kauppa- ja teollisuusministeriön alueella on samoin, sisäministeriön muilla momenteilla niin ikään sama linja. Kysymyksessä on tietyllä tavalla — melkein voisi sanoa — linjan muutos. Hallinnosta ja yleisestä suunnittelusta siirretään jossakin määrin painopistettä suoraan elinkeinotoiminnan tukemiseen. Kovin dramaattinen tämä siirto ei ole, kun katselee määrärahojen kokonaisuutta, mutta merkillepantava.

Haluan vielä todeta, että tämän hallituksen aikana on ns. kehitysalueita tuettu erilaisin taloudellisin tavoin enemmän kuin koskaan Suomessa. Jos katselemme esimerkiksi kehitysalueiden investointiastetta, olkoon kysymys yksityisen elinkeinoelämän tai julkisen hallinnon alueesta, siellä on aivan ennennäkemätön investointibuumi, joka edelleen jatkuu ja josta on osittain hyvin pitkälle johtunut se erinomainen työllisyystilanne, joka meillä takavuosina on valinnut. Tilanne on nyt kääntymässä huonompaan suuntaan, mutta edelleen esimerkiksi valtion työohjelmilla ja siihen liittyvillä lisätyöohjelmilla tästä suunnasta halutaan pitää kiinni,

joten lääninraha ei ole ainoa asia, jolla aluepolitiikkaa Suomessa tehdään.

Toinen asia on virkamieskunnan lisääntyminen valtionhallinnossa. Tässä olen ed. Mattilan kanssa hyvin pitkälle samaa mieltä. Se on kasvanut voimakkaasti, mutta siihen on muutamia hyvin järkeenkäypä selityksiä. Esimerkiksi ensi vuoden tulo- ja menoarviossa lakkautetaan neljä keskusvirastoa ja niistä merkittävä osa suunnittelutehtäviä, ministeriötason tehtäviä, siirretään sosiaali- ja terveysministeriöön ja opetusministeriöön. Keskushallinnon yhteenlaskettu, siis ministeriöitten ja keskusvirastojen yhteenlaskettu, henkilömäärä vähenee noin parillasadalla. Se on merkittävä siirto. Samalla siirretään tehtäviä aluehallinnon tasolle, jonka merkityksen suhteen yhdyn ed. Mattilan näkemyksiin.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi on tänään käyttänyt uskomattomia puheenvuoroja, joihin äskenenkin täytyy lukea sen takia, että hän vertailee aivan eri asioita keskenään.

Ed. Mattila kuten myös keskusta puhuu valtion virkamieskunnan vähentämisestä ja keskushallintotason henkilöstön keventämisestä. Oli mieluisaa kuulla, että ministeri on samaa mieltä, että sitä kevennystä pitää tapahtua. Sitten ed. Sasi ottaa heittona yksityiset kotitalousjärjestöt. Eihän niillä ole mitään tekemistä keskenään. Ei näitä voi tällä tavalla edes verrata. Mutta ed. Sasi on useasti niin hätäinen, että hän ei hoksaa mitään muuta kuin tällaisia heittoja sieltä ja täältä. Minusta tämantapaista keskustelua oikeastaan silloin, kun puhutaan hallinnon keventämisestä ja päätösvalan delegoimisesta ylhäältä alas ja normien purusta, ei yksinkertaisesti voi käydä.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiovarainministeri Louekoski puuttui aluepolitiikkaan ja lääninrahan kohtaan käyttämästäni puheenvuorosta. Tähän ihan lyhyesti totean vain sen, että lääninraha samalla, kun kritisoin määrärahan alenemista, oli myös esimerkki siitä, että se on tällä hetkellä ainut konkreettinen esimerkki, jossa alueella tehdään reilusti rahoituspäätöksiä, ja nimenomaan tätä laajemminkin olin peräänkuuluttamassa.

Aluepolitiikkaan saadaan todellista tehoa, jos eri hallinnonaloilla annetaan tuntuvasti enemmän päätäntävaltaa alueella oleville yksiköille. Jos ministeri Louekosken lupaama suunta jatkuu, tämä on tietysti odotettavissa ja todella toivottavaa, mutta toivoisin sen tapahtuvan mahdollisimman pian.

Mitä tulee ed. Sasin puheenvuoroon, sen lisäksi, mitä ed. Isohookana-Asunmaa toi esille, totean vain, että kyllä keskusta on kautta aikojen kritisoinut henkilöstön voimavarojen lisäystä silloin olletikin, kun se tapahtuu hiukan epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Minä väitän tänä päivänä, että ministeriöitten henkilöstön lisäys on tapahtumassa liian suuressa määrin sinne siirtyvien yksittäisasioiden hoitamisen johdosta, jotka voitaisiin hoitaa aluetasolla ilman henkilöstölisäyksiä. Tässä on se ongelma, jonka halusin tuoda esille, ja uskon, että siitä ollaan täysin yksimielisiä meidän piirissämme.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Hiljattain pidetyssä ulkoasiainvaliokunnan kokouksessa käsiteltäessä Suomen osuuksia eräissä kansainvälisissä kehitysrahastoissa ja taisi olla myös tieteellisen tutkimuksen rahastoissa eräät valiokunnan jäsenet ja myös asiantuntijat kiinnittivät huomiota siihen, että Suomesta on pienenä maana tulossa kasvavassa määrin kansainvälisen toiminnan rahoittaja ehkä niinkin pitkälle, että siitä tulee suomalaiselle yhteiskunnalle vaikeuksia tulevaisuudessa, jos maksut, siis rahan kulkeutuminen ulos ilman vastasuorituksia, kehittyvät liian pitkälle. Tässä saattaa olla perää ja varmasti onkin, ja puheenvuorossani lähdän oikeastaan ensin toisesta päästä eli tämänhetkisestä tilanteesta ja todennäköisyyksistä Suomen taloudellisessa kehityksessä tästä eteenpäin.

Kun hallitus joutui repimään budjetin auki siitä syystä, että eräät tuloennusteet muuttuivat, sitä pidettiin eräiden oppositiopuolueiden taholta suurenaakin munauksena, etukäteen suunniteltuna jopa jne. Henkilökohtaisesti en näe asiaa tällä tavalla, koska en ole poliitikko. Mutta äskен mainitsemaani taustaa vasten näen sen kyllä siinä valossa, että tällainen budjetin aukirepiminen, ennusteiden muuttuminen on tietyllä tavalla merkki alkavasta sairaudesta kuin vilunväreet kuumetaudin alkaessa. Toisin sanoen taloudelli-

nen kehitys on kääntymässä laskuun, ja jos niin tapahtuu ja riittävässä määrin, meillä ei ole enää niin paljon varoja käytettävissä. Bruttokansantuote laskee, ja silloin on myös tehtävä tämän johdosta tiettyjä johtopäätöksiä. Eräät asiantuntijat ovat sitä mieltä.

Neuvostoliiton-kaupassahan asia on selvä ja tosi. Meidän Neuvostoliiton-kauppamme, joka aikanaan muistaakseni vastasi jopa neljättäosaa Suomen ulkomaankaupasta, tulee todennäköisesti romahtamaan lähes mitättömiin ainakin viennin osalta lähiaikoina ja todennäköisesti myös varsin pitkäksi aikaa.

Tämä ei vielä Suomen taloutta kaada, mutta sen sijaan jos vastaavanlainen suuntaus on myös muuhun suuntaan käytävässä ulkomaankaupassa erityisesti, koska meillä on erittäin suuri epävarmuus siitä, miten me liitymme Euroopan talousalueeseen, jolla on tietysti merkittävä vaikutus tulevassa ulkomaankaupassa. Nämä asiat merkitsevät sitä, että meillä on tältäkin puolelta erittäin suuri epävarmuus. Todennäköistä kuitenkin on, niin kuin eräät asiantuntijat sanovat, että myös muualle kuin itään tapahtuva kauppa-vaihto ja myynti tulee lähivuosien aikana merkittävästi vähenemään, mikä tietysti silloin merkitsee sitä, että kansantuotteen kasvua ei ole lainkaan ja jopa suomalainen elintaso tulee laskemaan. Jos me emme voi myydä, meidän tuotantomme ei voi myöskään pyöriä täysillä, ja se on silloin poissa siitä, mitä on jaettavissa. Toivottavasti näin ei käy, mutta tällä tavalla kuitenkin arvelaan.

Toinen ongelma, joka meillä on samaan asiaan liittyvä tietysti hiukan pidemmällä aikavälillä, on suomalaisen väestörakenteen kehitys, asia, josta tutkija Merenheimo hiljattain eräässä haastattelussa Helsingin Sanomissa lausui — allekirjoittanutkin oli mukana lyhyessä keskustelussa aamu-tv:ssä, mikä ei tähän asiaan sellaisenaan niinkään liity. Joka tapauksessa totuus hänenkin tutkimuksensa pohjalta on se, että väestökehitys Suomessa on epäedullinen. Lähimmän 10—15 vuoden aikana, jopa aikaisemminkin meillä eläkeikään tuleva väestö kasvaa. Heidän hoitoonsa tarvittavien työntekijöiden määrä kasvaa, ja näin ollen maksajien ja tuotannollisessa työssä olevien ihmisten määrä vähenee. Tämäkin ns. suurien ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen ja sosiaaliturvamenojen kasvaminen merkitsee sitä, että yhteis-

kunnalta kuluu yhä enemmän rahaa tähän puoleen, kun ja jos samanaikaisesti tuotanto vähenee ja jaettavissa oleva potti vähenee. Tämä on itsestäänselvä asia, siitä ei päästä mihinkään. Maailmankaupan tilanteet ja suhdanteet ovat sitten enemmän tai vähemmän arvionvaraisia.

Jos niin käy, että suomalaisen kansantalouden kasvu pysähtyy, kuten on epäiltävissä, tulee kysymykseen, onko meillä varaa kansainvälisesti olla tietynlainen hyväntekijä siinä määrässä kuin on tähän saakka oltu. Nyt ihan muutamalla sanalla käsittelen pääluokittain sellaisia rahavirtoja, jotka meillä kulkevat tänä päivänä ulos. Osa niistä on välttämättömiä, osa on harkinnanvaraisia. Todennäköistä kuitenkin on, että tulevaisuudessa taloudellinen kehitys johtaa siihen, että näitä joudutaan tarkemmin arvioidaan, niin kuin asiantuntijat ovat myös sanooneet.

Yksi asia on kehitysapu: 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta — kunnioitettava saavutus. Mutta samalla varmasti yhä useammat tänä päivänä huomaavat, että ensinnäkin kehitysavusta vain osa menee kehitysmaita todellisuudessa auttavaan, suunnattuun ja valvottuun tarkoitukseen, ja suurin osa siitä on vain suomalaisten oman tunnon silittelemistä. Osa tästä menee sotaa käyville maille, osa menee muihin tarkoitukseen kuin alun perin on tarkoitettu, ja valvonta on olematonta. Tämä kehitysavusta, joka lienee tänäkin vuonna 4 miljardin markan luokkaa. Kaiken kaikkiaan se on erinomaisen suuri raha.

Toinen asia, johon me olemme tässä vaiheessa sitoutuneet, on Itä-Euroopan ympäristöinvestoinnit, nekin ehdottomasti välttämättömiä, mutta niiden rahallinen kustannus Suomelle tulee olemaan mittava ja merkittävä. Mikä se tulee olemaan vuosien varrella, on toinen asia. Se riippuu tietysti siitä, mitä me tästä päätämme.

Sitten ovat Itä-Euroopan kehitysrahastot. Juuri ulkoasiainvaliokunnassa käsiteltiin eräitä tällaisia, mm. Jugoslavian suuntaan liittyvän kehitysrahaston rahoittamista. On kysymys lainaustoiminnasta, josta hurskaasti voidaan sanoa, että 15 vuoden kuluttua nämä rahat tulevat takaisin korolla lisätyinä. Mehän tiedämme ottaen huomioon Itä-Euroopan tilanne, että se on utopiaa. Sieltä ei tule takaisin mitään. Kaikki, mikä sinne

menee, millä nimikkeellä meneekin, on lopullisesti mennyttä.

Jos me liitymme Euroopan talousalueeseen tai Euroopan yhteisöön, meille ainakin muodollisesti rikkaana maana tulee velvollisuudet auttaa mainitun talousalueen köyhimpiä maita niiden velvoitteiden ja säännösten mukaisesti, jotka tuolla alueella ovat tänä aikana olemassa. Me siis luovutamme siitä hyvinvoinnista, minkä me olemme kehittäneet Suomessa, Euroopan köyhimpien maiden käyttöön.

Tänä päivänä meillä on pakolaiskustannukset, jotka, näin väitän, tämänkin vuoden osalta kaiken kaikkiaan liikkuvat 600—800 miljoonassa markassa. Asia voidaan perustellusti laskea, ja kovin suurta heittoa tässä ei ole. Osa näistä on sellaisia, jotka meille kuuluvat humanitaarisista syistä ja kansainvälisten sopimusten mukaan. Osa johtuu siitä, että meillä suomalaisia huijataan perusteellisesti.

Sitten on tietysti rauhanturvatoiminta — sekin tärkeätä ja suomalaista imagoa kehittävä, kuitenkin Suomelle kalliiksi tulevaa systeemiä. Mehän olemme toistasataa miljoonaa markkaa tälläkin hetkellä saamassa YK:lta, ja minä olen vähän sitä mieltä, että YK:lta laskutetut rauhanturvatoiminnan kustannukset eivät vastaa sitä, mitkä ovat tämän toiminnan lopulliset ja todelliset kustannukset.

Eräs seikka, joka sellaisenaan on tärkeätä ja välttämätöntä, on osallistuminen tieteelliseen tutkimukseen, osallistuminen Cerniin jne., moneen, moneen muuhun tieteelliseen tutkimusprojektiin. Nämä tulevat maksamaan Suomelle satoja miljoonia markkoja vuodessa. Se on suuri kustannuserä muiden yhteydessä.

Nämä ovat sellaisenaan välttämättömiä. Näistä osa on sellaisia, mitä luetteloin, joista ei voida luopua, jotta me pysymme mukana kansainvälisessä kehityksessä, osa on kuitenkin sellaisia, jos synkät talousennusteet pitävät paikkansa, joista tulemme ehdottomasti luopumaan.

Viimeisenä voidaan vielä sanoa tämän päivän Neuvostoliiton tilanne, Venäjän kansan ruokkiminen omalta osaltamme. Meille sanotaan, että meille tulee Karjalan puuta vastineeksi. Ei tiedetä, kuinka monta metriä tulee lihakiloa kohti. Minä olen vähän sitä mieltä, että ne ovat saamiset saatuna, kun-



han lihaa, kananmunaa ja muuta einestä viedään.

Ongelma Itä-Euroopan suuntaan on vielä, tarkoitan nyt Neuvostoliittoa, se, että neuvostoliittolaiset ovat unohtaneet, miksi pitäisi tehdä työtä, ja se taito ei heille palaa, ennen kun yhden sukupolven aikana. Tarvitaan uusi sukupolvi, ennen kuin he muistavat, minkä vuoksi piti tehdä työtä. Tämä itäisen naapurimme ruokkimisrasite tulee olemaan meille isomman imettäminen vuosikausia; ellemme ruoki, tulevat hakemaan. (Ed. Jokinen: Etteköhän liioittele!) — Anteeksi, ed. Jokinen, menikö liian pitkälle! Minä voisin hieman tietysti palauttaakin, mutta tämä on kylmä totuus. — Tästä prosessista ei ole loppua, mikä on alkanut itärajan toisella puolella. Sekin ehkä välttämätöntä, mutta se tulee Suomelle kalliiksi. Se tullaan varmasti näkemään!

Herra puhemies! Tässä luettelin listan kustannuksia, joita pienenä maana, jos lama Suomea kohtaa todellisuudessa, niin kuin on oletettavaa, ja meidän ulkomaankauppamme kääntyy negatiiviseksi, me emme pysty, kaikkia maksuja, maksamaan. Sen vuoksi asian tuntijatkin olivat sitä mieltä, myös eräät kansanedustajat, niin kuin ed. Laineikin muistaa, että meidän pitäisi uudelleen tarkastella niitä rahavirtoja, jotka meiltä kulkevat ulos. Me emme pienenä maana voi olla maailman hyväntekijä.

Ensimmäisenä tietysti ovat silloin kehitysyhteistyörahat, koska kehitysyhteistyörahoilla on tehollista tarvetta ja tarkoitusta nyt lähempänä Euroopassa. Ei ole mitään järkeä työntää niitä enää Afrikkaan, vaan poistaa ne sieltä kenties kokonaan. Tässä suhteessa hallitus on tehnyt aivan positiivisen liikkeen. SMP:n eduskuntaryhmä on moneen kertaan vaatinut, että näitä pitäisi vähentää. Nyt niitä on vähennetty ainakin laskennallisesti 200 miljoonaa markkaa. Me olemme ehdottaneet miljardin markan vähennystä kehitysyhteistyörahoista, ja saapas nähdä tulevien vuosien aikana, saattaapi olla, että SMP:n järkevä ehdotus tullaan vielä toteuttamaan ehkä suurempanakin kuin olemme ehdottaneet.

Myös eräät Itä-Euroopan kehitysyhteistyöprojektit ovat sellaisia, että niiden suhteen pitäisi hyvin tarkasti arvioida, ovatko ne tarkoituksenmukaisia ja ovatko meidän intressimme sellaisia, että niihin pitää osal-

listua. Tässä tarkoitan lähinnä Jugoslaviaan ja siinä suunnassa Eurooppaa oleviin maihin kohdistuvia toimenpiteitä varten perustettuja rahastoja.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Meillä on takanamme lähes vuosikymmen yhtäjaksoista poikkeuksellisen nopeaa taloudellista kasvua. Kansakunta on siis rikastunut nopeasti. Sitä varten tuntuu peräti ihmisellisesti, että maamme on samanaikaisesti myös nopeasti velkaantunut. Nopea rikastuminen ei ole siis meille riittänyt. Olemme sen lisäksi yrittäneet syödä vielä vähän enemmän, ottaneet lisäksi vielä velkaa, jotta olisi voitu elää entistä leveämmin. Se on jonkinlaista taloudellisen ajattelun ja ahneuden vararikkoa, jota joudumme ehkä tulevina vuosina vähän makselemaan.

Asiaa on pahentanut se, että maan hallitukseen tuli suhdanteiden ollessa kuumemmassa muutenkin kovasti ylitse kokoomus, jolle verojen alentamisesta oli tullut sellainen pakkomielle, että sitä piti ajaa vastoin kaikkien talousoppineiden neuvoa. Verouudistus ajoittui suhdannepoliittisesti aivan väärin. Siitä varoitettiin, mutta se on joka tapauksessa ollut vaikeuttamassa vaihtotasetilannettamme.

Pääsyy vaihtotaseen vajaukseen löytyy tietysti kuitenkin rahapolitiikasta. Kun vaihtotase on vajaa, se osoittaa, että kansakunta on nettomääräisesti velkaantunut. Siis jotkut ihmiset velkaantuvat enemmän kuin jotkut toiset säästävät. Kuka siis on velkaantunut!

Entisinä säännösteltyjen rahamarkkinoiden aikoina pankinjohtajilla oli valta myöntää tai olla myöntämättä luottoa. Se tarkoitti, että moni lainaa tarvinnut ja sitä kipeästikin tarvinnut jäi sitä ilman. Ei siis ole ihme, että kun luotonsaanti yhtäkkiä vapautui, moni pyrki velkaantumaan, kun se nyt oli mahdollista, pyrki toteuttamaan ne suunnitelmansa, jotka aikaisemmin olivat mahdottomia, ja tämä tapahtui samanaikaisesti koko kansakunnan osalta, kansakunta velkaantui nettomääräisesti, ja vaihtotase jäi siis alijäämäiseksi. Tässä ei pitäisi olla mitään ihmeellistä eikä yllättävää.

Olemmekin ehkä siis vähän turhaan huolestuneita vaihtotaseen vajauksellisuudesta. Kukaan ei ole laskenut sitä, kuinka paljon Hämeen lääni on velkaa muulle maailmalle sen takia, että se ei ketään kiinnosta eikä sitä

sen takia lasketa. Ehkä meidän kannattaisi myös vähän vähemmän kiinnittää huomiota itse vaihtotaseen vajaukseen ja yleensä katsoa velkaantumisongelma velkaantumisongelmana. Asuntovelallinen on yhtä paljon velkaa, onhan hän velkaa kotimaahan tai ulkomaille. Jos suomalaiset yritykset ovat velkaantuneet ja joutuvat maksamaan paljon korkoa, sen asian ongelmallisuus ei oikeastaan riipu siitä, mihin ne korot maksetaan.

Joka tapauksessa vaihtotaseen vajuus on luonnollinen seuraus siitä, kun talous siirtyy luoton säännöstelyn aikana vallinneesta tasapainotilasta kohti uutta tasapainotilannetta. Niinpä kaikkien tutkimuslaitosten ennusteiden vastaisesti uskallan ennustaa, että äkisti voimistunut vaihtotaseen vajauksellisuus myös pysähtyy äkisti, kun kotitalouksien ja yritysten luotonotto-kyky ja -halu loppuvat. Sellainen tilanne supistaa äkinäisesti myös kotimaisiin tavaroihin ja palveluihin kohdistuvaa kysyntää, mikä saattaa merkitä kotimaassa hyvinkin rajusti kasvavaa työttömyyttä.

On siis varauduttava nopeisiin elvyttäviin toimiin. Onneksi meillä valtiontalouden tilanne onkin hyvä, joten elvytysvaraa sinänsä on. Maamme poikkeakin edukseen muista nopeasti velkaantuneista maista. Muuallahan nimenomaan julkinen talous on velkaantunut, ja meillä onneksemme ei sitä ole tapahtunut.

Eräs erikoispiirre velkaantumiseemme myös liittyy. Vuosina 1988 ja 1989 asuntolainakanta nousi Suomessa 50 miljardilla markalla 100 miljardista 150 miljardiin markkaan, siis se määrä, kuinka paljon suomalaisilla oli asuntolainoja. Asuntovelkankannan kasvu selitti siis enemmän kuin kokonaan koko vaihtotaseen vajauksen. Jos unohtaisimme asuntovelalliset, silloin tämä kansakunta ei olisi nettomääräisesti velkaantunut ollenkaan. Muu osa kansantaloudesta ei siis velkaantunut oikeastaan lainkaan.

Väitänkin, että itse asiassa asuntopolitiikan hölmöydet ja jonkinlainen asuntopolitiittinen ojaanajo on eräs syy tähän vaihtotaseen vajaukseen. Se ei tarkoita sitä, että itsensä kipeiksi asuntolainaa maksavat olisivat niitä, jotka ostaisivat ulkomaisia video-laitteita tai muuten töräisivät ulkomaan valuuttaa, he saattavat elää itse asiassa hyvinkin niukasti, eivätkä edes ne, joilta he sen asunnon ostivat, koska nämä ovat taas käyt-

täneet rahansa toisen asunnon ostamiseen jne.

Mutta sen ketjun päästä aina löytyy joku. Sen ketjun päästä aina löytyy joku, joka ainoastaan myy asunnon. Se saattaa olla perikunta tai joku muu sellainen, ja tällaisella joukolla yhtäkkiä on rahaa tavattoman paljon ja he panevat sitä sileäksi sitten erilaisiin turhuushyödykkeisiin tai matkoihin jne. Tämä on se tekijä, joka saa meillä aikaan tätä ylikulutusta, kulutusjuhlaa. Myös meillä noin puolet kansasta on asuntovelkansa maksanut, ja kun Suomessa ei ole asuntotulon verotusta, mitä pitäisi olla, se johtaa siihen, että sen joukon tulotaso on yllättäen noussut ja paljon.

Ed. Sasi kielsi täällä puhumasta Suomen markan ulkoisesta arvosta, koska hänen mukaansa se nostaa korkotasoa Suomessa. En aio tuota kieltoa noudattaa, sillä en usko, että markan yliarvostus pysyisi salaisuutena, vaikka en siitä puhuisikaan. Korkotasoa sen sijaan alentaisi kyllä selvästi, jos markan ulkoinen arvo laskettaisiin jotenkin realistiselle tasolle. Virallisilla vaihtokursseilla laskettuna Suomi on maailman toiseksi rikkain maa heti Sveitsin jälkeen. Pieni lisärevalvointi ehkä onnistuisi nostamaan meidät peräti ykkössijalle, mikä tietysti olisi komeata. Tämä pienenä haasteena Suomen Pankille.

Markan yliarvostuksen takia myös työn hinta Suomessa on maailman toiseksi kalleinta, ja sen kompensoimiseksi jonkin muun olisi oltava halpaa, jotta suomalainen vienti yleensä vetäisi. Siksi muuksi on jostakin syystä valittu energia, erityisesti sähkö. Tämä on ekologisesti erittäin vaarallinen, suorastaan mieletön hintasuhde. Se on kampeamassa maamme tuotantorakennetta vahvasti pois kestävästä kehityksen tieltä. Markan järejättömän yliarvostuksen vuoksi yritystemme kilpailukyky on muutenkin koetuksella, ja se estää parantamasta sosiaalipoliittista kuin myös ympäristölainsäädäntöä.

Sosiaalisesti oikeudenmukaisempi ja ympäristöyställisempi kehitys edellyttää markan ulkoisen arvon järjeistämistä. Pari vuotta sitten tehty revalvointi on osoittautunut vakavaksi virheeksi. Voikin kysyä, onko tuosta revalvoinnista ehkä vastuussa joku pohjalainen, joka ei ymmärrä, että kun revalvoi rahan, niin se kirjoitetaan reellä.

Täällä on puhuttu paljon esimerkiksi telakoitten heikosta menestyksestä. Jos ajatte-

lemme, että Suomen markka on noin 30 prosenttia yliarvostettu, on aivan selvää, että mikään telakkatuki tai muu sellainen ei pysty kompensoimaan haittaa, joka suomalaisille telakoille aiheutuu pelkästään valuuttakursista. Tämä järjestöömän vahvan markan politiikka on tällä hetkellä karsimassa Suomesta pois täysin tervettä teollisuutta, semmoista teollisuutta, joka fyysisesti olisi täysin elinvoimaista, mutta joka hinnoitellaan tällä tavoin ulos.

Suomelle on oman vahvan paperiteollisuutemme kanssa käymässä kuin Norjalle öljyn kanssa. Norja myös on hinnoittelemassa oman teollisuutensa ulos, niin että siellä kysytään, onko Norja enää vuonna 2000 teollisuusvaltio. Me voimme kysyä, onko meillä vuonna 2000 enää mitään muuta elinkeinotoimintaa avoimella sektorilla kuin puunjalostusteollisuutta, jos me annamme kehityksen mennä tähän suuntaan.

Mitä Suomen korkealle hintatasolle pitäisi tehdä? Virallinen linja kertoo, että hintataso palautetaan järjestelmälle tasolle siten, että inflaatio painetaan kilpailijamaita alhaisemmalle tasolle. Korkean työllisyyden maana Suomi on hyvin inflaatioherkkä maa, ja kilpailijamailla taas on hyvin korkea työttömyysaste. Deflaatiopolitiikka ilmeisestikin edellyttäisi työttömyyden nostamista kilpailijamaiden työttömyyttä korkeammaksi. Jos tällä saavutettaisiin kilpailijamaita 1 prosenttiyksikön alhaisempi inflaatio, olisi markan nykyinen noin 30 prosentin yliarvostus onnistuttu purkamaan joskus 2020-luvun puolivälissä. Minusta tämä ratkaisu ei tunnu järkevältä.

Arvoisa puhemies! Pidän valitettavana sitä, että hallituksen ja opposition välillä ei päästy järkeviin neuvotteluihin lakisääteisten menojen karsimisesta, jolloin karsimismahdollisuudet rajoittuivat pelkästään harkinnanvaraisiin menoihin. Niinpä karsinnan kohteeksi joutuvat esimerkiksi kehitysyhteistyö- ja rautatiemäärärahat. Kehitysyhteistyömäärärahoista olen edellisen puhujan kanssa niin vahvasti eri mieltä, etten edes jaksu siihen keskusteluun lähteä mukaan. Tällaisiin valintoihin ei ehkä olisi jouduttu menemään, jos budjetin kaikki menot olisivat olleet harkinnan suhteen samalla viivalla. Suurimpien puolueiden vihanpito toisiaan kohtaan ja käyttäysasemien rakenteleminen vaaleja varten kävi tässä suhteessa kansalaisille kalliiksi.

Haluan tässä yhteydessä puuttua myös liikenneministeri Kanervan ehdotukseen, että vielä tämä hallitus tekisi päätöksen 700 kilometrin moottoriteiden rakentamishojelmasta. Ajatus on mielipuolinen yleismaailmallista tilannetta ajatellen. Maailma joutuu 90-luvulla tai viimeistään seuraavalla vuosikymmenellä sopeutumaan kasvihuoneilmiön haasteisiin. Se merkitsee suurta rakenteellista muutosta myös Suomen teollisuudelle, yhdyskuntarakenteelle ja liikenteelle. Moottoriteiden rakentaminen ei tällaisessa tilanteessa ole lainkaan järkevää. Olen havainnut, että eräät kokoomuslaiset ovat julkisuudessa spekuloineet mahdollisuudella, että kokoomus ja vihreät olisivat vaalien jälkeen hallitusyhteistyössä keskenään. Tämänkaltaiset ministeri Kanervan ehdotukset eivät ainakaan tee tätä mahdollisuutta helpommaksi.

Lopuksi haluan kiinnittää huomiota seikkaan, joka koskee elintarviketilannetta maamme itäpuolella ja jota kai voi hälyttäväksi kutsua. Kun Suomessa taas on ylituotanto-ongelma, niin tuntuisi järkevältä ja johdonmukaiselta, että liika ruoka kuljetettaisiin täältä sinne, missä ruokaa on liian vähän. Tämä voitaisiin sitoa paketiiksi, jossa samalla puututtaisiin eräisiin vakaviin ilman-suojeluongelmiin Neuvostoliiton puolella siten, että suomalaiset omalla organisaatiollaan myisivät ruoan Neuvostoliiton puolella, saisivat siitä tulokseksi kohtalaisen suuren määrän ruplia ja ruplia käytettäisiin ilman-suojelutoimiin neuvostoliittolaisissa voimailutoksissa tai muussa neuvostoliittolaisessa tuotantoelämässä. Tiedän kyllä, että ruplan ostoarvolla myös jälkimmäisessä projektissa on joitakin rajoituksia, mutta uskoisin, että sillä kuitenkin jotakin voitaisiin tehdä. Minusta tällainen paketti voisi toimia siten, että se poistaisi samalla samanaikaisesti kaksi Suomeen Neuvostoliiton puolelta kohdistuvaa uhkaa.

Ed. Jääskeläinen: Herra puhemies! Sisäasiainministeriön aluepoliittisen osaston julkistaman katsauksen mukaan yritystojen tukien tuki on viime vuosina suuntautunut entistä selvemmin kehitykseltään vaikeimmille alueille. Lähes puolet viime vuoden eli vuoden 1989 avustuksista myönnettiin kehitysalueiden ensimmäiselle vyöhykkeelle.

Aluepoliittisella tuella on pyritty yhä mo-

nipuolisemmin vaikuttamaan yritysten toimintaedellytyksiin maan eri osissa. Kehittämisyavustuksia, pienyritystukea ja yrityspalveluyritysten siirtymistukea myönnettiin viime vuonna 290 miljoonaa markkaa, kun samanaikaisesti investointiyavustuksiin käytettiin 450 miljoonaa markkaa. Yritysten kiinnostus kehittämisavustuksiin kasvoi tuntuvasti. Hakemusten määrä on lähes kolminkertaistunut viidessä vuodessa.

Mieluisana on pantava merkille se, että yritystoiminnan alueellisessa kehittämisessä pääpaino on edelleen pienyritystoiminnan tukijärjestelmän selkeyttämisessä ja kehittämisessä sekä sijainninohjausmenettelyn tukijärjestelmän uudistamisessa. Aluetuki tullaan suuntaamaan kunkin paikkakunnan elinkeinorakennetta parantaviin ja yritysten uudistamista edistäviin hankkeisiin sekä työttömyysalueilla uusia työpaikkoja luoviin investointeihin.

Toivottavasti kauppa- ja teollisuusministeriön tiedotus toimii kehitysalueillakin niin hyvin, että kaikki ne tukimuodot, joita budjettiin sisältyy, saatetaan yrittäjille ja yritystoimintaa suunnitteleville tehokkaasti tiedoksi. Holkerin hallitushan esittää yritystoiminnan alueellisiin rahoitustoimenpiteisiin käytettäväksi vuonna 1991 yli 800 miljoonaa markkaa.

Myönteisenä on pidettävä myös sitä, että Kehitysalue-rahasto osakeyhtiön tytäryhtiöksi perustettavan pkt-yritysten riskirahoitusyhtiön alkupääomaksi pannaan aluksi 30 miljoonaa markkaa. Tulevan vuoden hakeemukset osoittavat varmasti, että uusi riskirahoitusyhtiö on tervetullut alueellista tukea jakava kehittämisrahasto. Uskoakseni seuraavaan budjettiin saadaan peruspääomaa niin paljon lisää, että rahaston pääomaksi tulee pian suunniteltu 100 miljoonaa markkaa.

Ed. Vihriälä: Herra puhemies! Kansalaisten luottamus politiikkaan ja poliitikkoihin on usean tutkimuksen voimalla todettu hyvin vähäiseksi. Erityisesti poliittiset virkainimetykset ovat nykyisen hallituksen aikana saaneet uusia, hyvin merkillisiä piirteitä. Kun hallitus aloitti työnsä, se palkitsi edeltäjänsä sosialidemokraattiset ministerit korkeilla virkapakoilla. Tämä on jotenkin vielä hyväksyttävissä. Kyllähän ministeripaikoilla päte-

vöityy monenlaiseen yhteiskunnalliseen toimintaan.

Uutta ja kokonaan tämän hallituksen omaa keksintöä sen sijaan ovat pakastevirat, joita varataan poliitikoille ikään kuin pahan päivän varalle. Jos kansa rankaisee vaaleissa, on valmiina odottamassa korkeapalkkainen virka. Tällainen menettely on täysin poliitikoille kuuluvan vastuun väistämistä, eikä ole ollenkaan ihme, jos kansa ilmaisee tympääntymisensä koko politiikkaa kohtaan. Poliitikkojen valta ja vastuu asetetaan tällaisella menettelyllä täydelliseen epäsuhtaan. Kansalaisille ei jää mitään mahdollisuutta rangaista poliitikkoo huonosta asioiden hoitamisesta. (Ed. Jokinen: Voi olla äänestämättä!)

Useaan ministeriöön on muodostunut poliittisia värisuoria avainpakoille. Yhä selvemmin näkyy sosialidemokraattien kova linja. Keskeisille suunnittelu- ja päätöspakoille on luotu kattavia sosialidemokraattisia verkkoja. Ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö, työministeriö ja yhä selvemmin myös sosiaalisektorin hallinnonala ovat sosialidemokraattien käsissä. Myös ed. Mattila jo totesi, että ensi vuoden tulo- ja menoarviossa virkoja, myös varmasti sosialidemokraattisia virkoja, tulee entistä enemmän eri ministeriöiden piiriin.

Tämä kaikki ei voi olla vaikuttamatta hallinnon sisältöön. Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus ovat tarkkaan vaalittuja periaatteita demokraattisissa yhteiskunnissa. (Ed. Jokinen: Ne ovat vanhentuneita!) Yhä tärkeämpää on myös se, että valtion keskeisissä suunnitteluelimissä olisi edustettuina monenlaisia ajatussuuntia edustavia ihmisiä. Meillä on lähialueilla karmaiseviakin esimerkkejä siitä, minkälaiseen kaaosmaiseen tilanteeseen yhteiskunta joutuu, jos uskotaan vain yhteen totuuteen ja estetään asioiden monipuolinen käsittely ja moniarvoisuus päätöksenteossa. — Myöskin ed. Jokinen varmasti hyvin tietää, mitä tällä tarkoitan. (Ed. Jokinen: Näin on!)

Kun sosialidemokraatit ovat tunnetusti taitavia hankkiutumaan hyvälle virkapakoille riippumatta hallituskumppaneista, olisi sosialidemokraattien itsensä huomattava harastamansa nimityspoliitiikan turmiollisuus. Pitääkö demokraattisessa Suomessa tehdä todella yksipuoluiden virheet, sopii tässä budjetin palautekeskustelussa kysyä.

Herra puhemies! Holkerin hallituksen syntymävaiheissa oli laajoilla maaseutualueilla pelkoja siitä, miten hallitus suhtautuu maatalouteen ja suomalaisiin perheviljelmiin. Pelot johtuivat erityisesti myös siitä, että pääosa ministereistä oli Helsingistä ja sen lähiympäristöstä. Hallituksen maaseutukysymysten ja maatalouden asiantuntemus oli poikkeuksellisen heikko lukuunottamatta tietenkin ministeri Pohjalaa, joka on todella maatalouden ammattihenkilö.

Vaalikausi ja hallituskausi ovat nyt päätymässä. Tämän budjettikäsittelyn yhteydessä on syytä todeta, että pelot, mitä maaseudulla tunnettiin, ovat osoittautuneet oikeiksi. Maaseudun elinvoiman heikkeneminen johtuu kyllä suuressa määrin tapahtuneesta yleisestä taloudellisesta kehityksestä, mutta myöskin hallituksen suorittamista maatalouspoliittisista toimenpiteistä, tietyllä tavalla merkittävistäkin virhearvioinneista.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa ed. Luttinen osoitti, että sosialidemokraatit elävät vielä monella tavalla 50- ja 60-lukujen tunnelmissa ajatellen suomalaista maataloutta ja maaseutua. Puheenvuorossa vaadittiin nykyisen maataloustulolain muuttamista. Tätä myöskin ed. Rajamäki erittäin voimakkaasti vaati. On valitettavaa, että vielä tällä hetkellä maan suurimman puolueen edustajat käyvät näin kovaan kamppailuun Suomen maatalousväestöä vastaan.

On avoimesti todettava ja annettava tunnus hallitukselle ja erityisesti maatalousministeri Pohjalalle siitä, että nykyinen maataloustulolaki tuotiin eduskuntaan, ja keskusta oli myöskin maataloustulolakia tukemassa. Toki olisimme siihen muutoksia tehneet, mutta niihin ei ollut mitään mahdollisuuksia. Maataloustulolain säätäminen tämän eduskunnan aikana ei ole ollut suinkaan poliittinen virhe, vaan se oli merkittävä päätös perheviljelmäpohjaisen maatalouden puolesta.

Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyvässä keskustan vastalauseessa esitetään selkeitä parannusehdotuksia maatalouspääluokkaan. Ehdotuksilla pyritään turvaamaan maaseudun elinvoimaisuus.

Maatalousneuvonta hyödyttää koko suomalaista yhteiskuntaa, eikä näin ollen neuvonnan valtionapua voida ottaa huomioon

maatalouden tulona, kuten hallitus nyt suunnittelee selvitysosana perusteluissa.

Emme voi hyväksyä sitä vähennysesitystä, jolla nuorten viljelijöiden mahdollisuuksia harjoittaa järkipäistä maataloustuotantoa leikataan.

Edelleen maatilatalouden vesiensuojeluvestoinnit ovat erittäin tärkeitä ympäristöme kannalta, ja siksi näiden investointien avustusprosentti tulisikin korottaa 50:een.

Peruskuivatuksen rahoitusta leikataan budjettiesityksessä 10 miljoonalla markalla. Tämä on mielestäni järjetöntä, koska vireillä on noin 1 000 peruskuivatushanketta eri puolilla maata.

Ja erittäin murheellista luettavaa on siirto maatilatalouden kehittämisrahastoon. Vuonna 87 siirto oli vielä 435 miljoonaa markkaa, nyt olevassa budjettiesityksessä on vain 10 miljoonaa markkaa.

Samoin on myöskin haja-asutusalueiden vesihuollon järjestäminen. Siellä leikkauksia on tehty, vaikka vielä on runsaasti, tuhansia, talouksia, jotka eivät ole hyvän vesihuollon piirissä.

Samoin esitämme pieniä lisäysmäärärahoja myös metsien tutkimukseen ja erityisesti Itä-Lapin metsävaurioiden tutkimusten tehostamiseen.

Yllättävää budjettileikkauksessa oli se, että metsänparannusvaroja vähennettiin 40 miljoonalla markalla. Tämä tulee kyllä merkitsemään erittäin vakavaa takaiskua metsätaloutemme kehittymiselle.

Herra puhemies! Kotimainen elintarviketuotanto ja maatalous on ollut viime aikoina ja myöskin viime päivinä jatkuvan voisan ryöpytyksen kohteena. Maatalousvarojen leikkaus budjetissa vie pohjaa pois myöskin maatalouden rakenteen kehittämiseltä. Gatt-neuvottelujen epäonnistuminen antoi tiettyä hengähdysaikaa, mutta peruskysymykset tietenkään maatalouden osalta eivät muutu miksikään. Keskustassa me hyväksymme tuotannon asteittaisen järkevän supistamislinjan, mutta omavaraisuusvaatimuksista emme voi missään tilanteessa tinkiä. Mielestäni se tarkoittaa esimerkiksi keskeisten kotieläintuotteiden kohdalla sitä, että meillä tulee maidossa olla 110—115 prosentin omavaraisuus ja lihan kohdalla noin 105 prosentin omavaraisuus. Valitettavaa on se, että hallitus on taipunut mielestäni yllättäväinkin nöyrästi sosialidemokraat-



tien ja muiden maatalousvastaisten voimien edessä eikä ole valmis antamaan suomalaiselle maataloudelle riittävää sopeutumisajakaava muuttuvassa Euroopassa.

Hallitus on autoioittamassa suomalaisen maaseudun sekä leikkaamassa, pitää myös huomata, rajusti viljelijäväestön tulotaso. Eurohuuma näyttää sokaisseen ainakin eräitä hallituksen jäseniä, koska ei haluta ymmärtää, että itsenäisen kansakunnan perusturvallisuuskysymys on oikeus itse päättää omasta elintarviketuotannostaan. Gatt-neuvottelut osoittivat selvästi, että maailmassa pyritään USA:n ehdoilla muuttamaan itsenäisten kansakuntien elintarviketähtälin. Erityisen valitettavaa on se, että Ruotsi on täysin myynyt itsensä puhtaiden markkina-voimien varaan elintarviketuotantoa ajatellen. Kotimaisen elintarviketuotannon tuhoajat eivät halua kantaa vastuuta kansallisista eduista eikä niistä ihmisistä, jotka elintarvikkeita tuottavat.

Arvoisa puhemies! Maatalouspolitiikkamme keskeisenä tavoitteena tulee olla ensi vaalikaudella kotimaisen elintarviketuotannon turvaaminen kaikissa tilanteissa. Toinen yhtä keskeinen tavoite on se, että viljelijäväestön toimeentulo turvataan maataloustulolailla sekä siihen perustuvilla tuloneuvotteilla. Laissa tulee määritellä edelleen tulotavoitteet sekä periaatteet hintojen ja myös suoran tulotuen määräytymiselle. Kolmanneksi maatalouden tuotantorakennetta on voitava kehittää, ja tulevaisuudessa meidän on ymmärtääkseni hyväksyttävä sopimus-pohjainen tuotantolinja kaikkien keskeisten sekä peltoviljely- että kotieläintuotteiden osalta. Sopimustuotanto merkitsee viljelijän ja jalostavan teollisuuden saumatonta yhteistyötä. On turha valtion byrokratialla tätä yhteistyötä tulevaisuudessa häiritä.

Keskusta on valmis maataloustuotannon tasapainottamiseen, mutta ehdoton edellytys on, että elintarviketuotannon rajasuojat säilytetään. Rajasuojan osittainenkin muuttaminen vääristää merkittävästi elintarvikehuoltoamme. Tuonnilla eivät ongelmamme ratkea, vaan niillä lisätään vaihtotaseen vajetta ja työttömyyttä. Maatalouden raju alasajaminen tässä tilanteessa koskettaa kipeästi välitömiä ja välillisten työllisyys- ja tulovaikutuksiensa vuoksi koko suomalaista yhteiskuntaa. Keskusta ei voi tukea sellaisia toimia, joilla kotimainen elintarviketuotanto

tuhotaan ja joilla maamme viljelijäväestön oikeudenmukainen tulotason kehitys romutetaan.

Ed. Laine: Herra puhemies! Tänään on julkisuudessa keskusteltu siitä, pitäisikö ministeri Puolanteen jättää paikkansa vai ei. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että ministeri Puolanne saisi mennä. Ei meillä milloinkaan aikaisemmin, ainakaan niin pitkään, kun olen eduskunnassa ollut, ole ollut sellaista tilannetta verolaskelmien viivästymisen kanssa kuin tällä kertaa on tapahtunut. Milloinkaan ei ole toteutettu niin epäsolidaarista veropoliittisten ratkaisujen linjaa kuin Holkerin hallituksen aikana. Näin ollen mielestäni on lähdeittävä siitä, että ei vain ministeri Puolanne vaan Holkerin hallitus kokonaisuudessaan on tietenkin vastuussa tästä politiikasta. Silloin voidaan aivan yhtä hyvin sanoa, että koko Holkerin hallitus saa mennä (Ed. Anttila: Kyllä se meneekin vaalien jälkeen!), mutta ennen kaikkea tietysti veropoliittista vastuussa oleva ministeri.

Holkerin hallituksen politiikan eräs katastrofimaisimmista ratkaisuista on postipalvelujen ratkaiseva heikentäminen, niin kuin nyt näyttää olevan tapahtumassa. Postipalvelujen turvaamista ei ratkaista pelkillä perustelulausumilla, vaan tässä todella tarvitaan selvää rahaa ja Postin tuottotavoitteen alen-tamista. Tässä mielessä katson, että eduskunnassa on oppositioryhmien ja myös muiden, jotka haluavat kansalaisten postipalvelut entiseen tapaan turvata, yhdistettävä voimansa ja budjettia tältä osin on vielä korjattava. Valtiovarainvaliokunnan tekemä muodol-linen muutos ei asiaa ratkaise.

Suomalaisen telakkateollisuuden ongelma on niin suuri, että hallituksen velvollisuutena on löytää keinot, joilla telakkateollisuuden tulevaisuus turvataan. Totean, että suomalaisen telakkateollisuuden osalta viimeksi kulunut kymmenvuotiskausi on merkinnyt työvoiman vähenemistä noin puolella. Jos yleensä halutaan säilyttää tämä teollisuuden ala Suomessa, niin täytyy turvata sen tulevaisuus.

Kun nyt on alkamassa eduskuntavaalikamppailu, sitä koskevat keskustelut, keskustelut uudesta hallituksesta, sen ohjelmasta jne., mielestäni eräs keskeinen tavoite tulee olla kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttaminen. Tätä asiaa ei keskuste-



luissa voida sivuuttaa eikä mielestäni silloin, kun hallituksen ohjelmia valmistellaan. Aivan sama on tilanne perusturvauudistuksen osalta.

Mielestäni olisikin paikallaan, että seuraavan hallituksen ohjelma saatettaisiin todella eduskunnan käsittelyyn, mieluummin kyllä myös koko ministerilista, mutta meillä toistaiseksi ei ole sellaista valtiosäännön muutosta hyväksytty, jossa koko hallitus... (Ed. Anttila: Kunhan saataisiin pääministeri valita!) — No, pääministerin valinta kyllä, mutta se ei vielä riitä, vaan koko ministeristö. Mielestäni tulevaisuudessa siihen tulisi suunnata.

Ed. Mäki-Hakola aloittaessaan keskustelujen sarjan tänään arvioi, kuten myös kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron käyttäjä, Holkerin hallituksen politiikkaa. Ed. Mäki-Hakola arvosteli myös oppositiopuolueiden edustajien eduskunta-aloitteiden määrää ja runsautta. Haluaisin sen vuoksi palauttaa mieliin, että sikäli kun muistan laskelmat oikein, hallituspuolueiden kansanedustajat tekivät enemmän budjetin muutosaloitteita kuin oppositioryhmiiin kuuluvat kansanedustajat. Voi olla, että useimmat tehtiin siinä toivossa, että joululahjarahojen jaossa aloite tulee hyväksytyksi. Joka tapauksessa aloitteiden määrä oli todella suuri hallituspuolueiden taholta. Ei siis pitänyt kukaan paikkansa se väite, joka hallituspuolueen edustajien taholta usein esitetään, että he hallituksen kautta hoitavat asian, vaan asia tuli eduskunta-aloitteen muodossa esille.

Kun olen katsellut opposition aloitteita ja sen esittämiä vaihtoehtoja, niin varsin monessa tapauksessa on myös esitetty keinoja, joilla budjettia voidaan tasapainottaa, budjetin menoja voidaan vähentää. Enkä yhdy siihen käsitykseen, että opposition kansanedustajien raha-asia-aloitteet yleensä merkitsivät budjetin tasapainon järkkymistä, koska myös vähennysehdotuksia on merkittävästi.

Ed. Mäki-Hakola iloitsi selvästi siitä, että Rauhanpuolustajien määrärahaa on valtiovarainvaliokunnassa pienennetty 300 000:lla. Minusta tämä ei ole mikään ilon aihe. Toivon, että asiaan jatkossa palataan ja myös tämän järjestön mahdollisuuksia kehittää Suomen kannalta tärkeää rauhantyötä voidaan jatkossa tukea.

Ed. Mäki-Hakola antoi sellaisen käsityk-

sen, että vasemmiston ja muutoinkin oppositioryhmiä keskuudessa olisi vastustettu länsikaupan kehittämistä ja katsottu, että kauppasuhteita pitää solmia vain itään. Kyllä tämä väite on erittäin yksipuolinen. En ole havainnut, että sellaisia käsityksiä tässä eduskunnassa olisi yleisemmin minkään ryhmän taholta esitetty, ettei kauppaa pitäisi käydä länteen ja itään. Siis näin yksipuolista linjaa en ole havainnut, mistä ed. Mäki-Hakola puhui. Ehkä hän muisti väärin täällä tapahtuneet keskustelut ja väittelyt.

Holkerin hallitusohjelman toisessa kappaleessa sanotaan näin: "Hallituksen toimien keskeisenä lähtökohtana on pyrkimys omalta kansalliselta pohjaltamme uudenaikaiseen ja tasa-arvoiseen hyvinvointiyhteiskuntaan." Näin törmäämme jo hallitusohjelman alkuosassa siihen sanojen ja tekojen ristiriitaan, joka Holkerin hallituspolitiikalle on lähes kauttaaltaan ollut tyypillistä. Kun hallitusohjelman mukaan piti rakentaa tasa-arvoista hyvinvointiyhteiskuntaa, sitä on käytännössä vastannut pääomaliikkeiden vapauttaminen yhteiskunnan sääntelystä, kasinopelureiden tukeminen antamalla heille vapaat kädet uskoen, että markkinamekanismi osaa parhaiten ohjata talouden kehittämistä. Pääoman valtaa on kasvatettu pääomamarkkinoiden "kehittämisen" nimissä. Tätä asiaa hallitusohjelmaan ei kirjattu näkyviin edes rivien väliin, ei vaikka se on ollut käytännössä hallitseva piirre hallituksen politiikassa.

Pääomamarkkinoiden "kehittäminen" johti siihen, että ne, joilla oli rahaa yli omien tarpeidensa, ryhtyivät kasinopelureiksi eli sijoittamaan rahaa kaiken maailman kohteisiin unohtaen, että vain työ pystyy luomaan uusia arvoja. Osa kasinopelureista teki sijoituksiaan pelkillä lainavaroilla. Pääomamarkkinoiden kehittämisen tärkeyttä pääomapiirit olivat vuosikymmenien ajan korostaneet julkisen vallan päättäjille.

Työnsä aloittaessaan Holkerin hallitus julistautui hallitun rakennemuutoksen hallitukseksi. Holkerin hallitusohjelmaan sisältyi joitakin kohtia, jotka voidaan nähdä pyrkimyksenä rakennemuutoksen hallintaan. Niitä ei tässä yhteydessä kannata kuitenkaan luetella tai siteerata, koska lähes kaikki juuri nämä kohdat ovat jääneet toteuttamatta.

Sen sijaan esimerkiksi valtionyhtiöiden kohdalla Holkerin hallitus on tehnyt jopa enemmän kuin hallitusohjelmassaan lupasi.

Hallitusohjelmassa nimittäin Holkerin hallitus lupasi "selvittää eräiden valtionyhtiöiden mahdollisuudet hankkia lisärahoitusta yksityissektorilta". Asiasta mahdollisesti tehdyistä selvityksistä ei kansaa ole informoitu, ei eduskunnalle ole kerrottu. Sen sijaan meillä on nyt joukko valtionyhtiöitä, jotka on osittain yksityistetty.

Itse asiassa koko tunnus hallitusta rakennemuutoksesta oli melkoisen epälooginen siinä yhteiskuntailmastossa, jossa Holkerin hallitus puoskaroi. Jo siinä vaiheessa porvarillisen yhteiskuntajärjestyksen valtavirtauksena oli pyrkimys markkinavoimien vapauttamiseen sääntelystä, pyrkimys yksityistämiseen, elämäntapaan, jossa kukin on oman onnensa seppä. Tähän rakoon sitten työntyi tämä tunnus rakennemuutoksesta. Pyrkimys hallittuun rakennemuutokseen onkin melkoisessa ristiriidassa markkinavoimien vapauttamispyrkimysten kanssa.

Kun arvioi Holkerin hallituskauden yhteiskuntakehitystä, selvä johtopäätös on, että perusvire on ollut markkinavoimien ja voiton saalituksen pääsy voitolle julkisen vallan ohjausmekanismeista. Siinä on ollut jokseenkin turhanpäiväistä puhua rakennemuutoksen hallinnasta. Melko häkellyttävää onkin havainto, että Holkerin hallitusohjelmassa ei sanota oikeastaan juuri mitään niistä asioista, joissa hallitus on eniten työtä tehnyt: talouden sääntelyn purkaminen ja markkinavoimien vapauttaminen, länsisidonnaisuuden vahvistaminen ja EY-integraatioon tunkeutuminen hinnalla millä hyvänsä.

Viime kädessä nämä johtopäätökset voidaan kiteyttää siten, että kun Holkerin hallitusohjelman mukaan rakennemuutos on saatava hallituksi, niin Holkerin hallituksen käytännön töissä rakennemuutos on pyritty ohjaamaan julkisen vallan ulottumattomiin. Sääntelyn purku ja julkisen vallan eräänlainen kuohitseminen onkin Holkerin hallituskaudella tapahtunut rajuin ottein. Holkerin hallituskauden aikana on tehty kymmeniä päätöksiä, jotka voitaisiin kirjata, joilla on lisätty markkinavoimien eli pääomien valtaa talouden ohjaamisessa.

Holkerin hallituskaudella aloitettiin valtionyhtiöiden yksityistäminen pörssittämällä niitä parhaimmasta päästä: Valmet Oy, Outokumpu Oy, Finnair Oy, Rautaruukki Oy jne. Postipankki muutettiin osakeyhtiöksi 1.1. 1988. Ennen Holkerin hallitusta oli valtion-

yhtiöistä ollut pörssissä vain Enso-Gutzeit Oy. Edellä mainittujen pörssiyhtiöiden lisäksi vireillä on ollut hankkeita myös Kemira Oy:n ja Veitsiluoto Oy:n viemisestä pörssiin. Linjana näyttää olevan, että yksityisen pääoman helmaan siirretään parhaassa kunnossa olevia ja eniten voittoa tuottavia valtionyhtiöitä. Vasta aivan viime aikoina valtionyhtiöiden voitot ovat kasvaneet niin suuriksi, että niiden osingonjako on ylittänyt valtion osakepääomakorotukset. Aikaisemmin valtionyhtiöt jakoivat vähemmän osinkoja, kuin mitä valtio sijoitti uutta pääomaa. Ihmekös, että myös yksityiset pörssikeinottelijat ovat kiinnostuneet valtionyhtiöistä.

Tässä on mielestäni eräänlainen kuva siitä, mikä on ollut Holkerin hallituksen päävire, ja tätä päävirettä ja linjaa tukee nyt se budjettiesitys, jota käsittelemme ja johon vasemmistoliiton eduskuntaryhmä mietintöön kirjatun vastalauseen mukaisesti pyrkii saamaan aikaan lukuisia muutoksia.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Varmaan ed. Laineen puheenvuoro oli omiaan houkuttelevaan uusia jäseniä vasemmistoliittoon. Mikään ei ole muuttunut, huomasimme hyvin hänen puheenvuorostaan. Mutta siinä oli kiinnostavia piirteitä. Alkuosassa puheenvuoroa hän väitti, että he vasemmistoliitossa eivät suhtaudu kielteisesti länsikauppaan. Loppuosassa puheenvuoroa hän toteaa — suoraa sitaattia, jos sain ylös: "Länsisuuntausta vahvistetaan ja EY-integraatioon ajetaan kaikin keinoin." Tämä oli syytöksenä Holkerin hallitukselle. Mitäs muuta tämä olisi?

Edelleen oli kiinnostavaa kuulla, että ed. Laine täällä oli puolustamassa Suomen Rauhanpuolustajia. Hänen oman eduskuntaryhmänsä jäsenet olivat valtiovarainvaliokunnassa meidän muiden kanssa samaa mieltä siitä, että tämän määrärahan tulee vähentyä. On varsin kiinnostavaa, että ed. Ensio Laine edelleen nojaa näihin kylmän sodan aikaisiin organisaatioihin, Maailman Rauhanneuvostoon ja sen tytäjärjestykseen Suomen Rauhanpuolustajiin. Nyt tiedän, että itäinen tuki tälle organisaatiolle on paljolti poistunut. Maailman Rauhanneuvosto on karkotettu aikanaan Itävaltasta ja Ranskasta. Olisi aika jo tämänkin järjestön pudistaa tomut Suomen kamaralta ja muuttaa pois, lopettaa myös tällaiset Suomen Rauhanpuolusta-

jien avustamiset, jotka ovat kylmän sodan perintöä eikä mitään muuta.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Se, että ilmaisen edelleen tukeni sille, että Suomi käy kauppaa sekä länteen että itään, ei suinkaan tarkoita sitä, että pitäisi suin päin hyväksyä esimerkiksi EY:n kaikki asettamat ehdot. Sitähän minä arvostelin, että ollaan ehdoilla millä tahansa sitoutumassa integraatoratkaisuihin. Suomi on käynyt kauppaa ja tulee varmasti käymään läntisten maiden kanssa, vaikka ei ole EY:n jäsen. Sitoutumatta tiukempaan EY-integraatioon Suomi voi käydä kauppaa, niin kuin on tapahtunut vapaakauppasopimuksen yhteydessä.

Ed. Mäki-Hakola puhui Maailman Rauhanneuvostosta; minä en siitä mitään puhunut, vaan Suomen Rauhanpuolustajien määrärahasta, jota ed. Mäki-Hakola on ollut vähentämässä ja siitä ilonsa ilmaisemassa. Sitä hän tässä edelleenkin korosti. Kun ed. Mäki-Hakola oli havaitsevinään, että minä en ole muuttunut, niin ed. Mäki-Hakola, katsokaamme vaikka molemmat peiliin: emme niin paljon kumpikaan ole muuttuneet. (Ed. Mäki-Hakola: En minä ole väitänytkään!)

Ed. Rinne: Herra puhemies! En aio kyllä minäkään muuttua. Aion pysyä tässä samoilla linjoilla. Elämä on nimittäin niin lyhyt, että sitä ei kannata muuttaa, sadan vuoden aikana ei kannata muuttaa.

Me olemme nyt noin kymmenen vuotta eläneet suomalaista thatcherismia, jossa yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus on poljettu. Se alkoi kepuporvarijohdolla ja jatkuu nyt kokoomusporvarijohdolla maassa, jossa oikeistolla on ehdoton ylivalta. Yksinkertainen enemmistö on porvareita, todella yksinkertainen. Linjaa ei oikeastaan enää voi muuttaa. Tässä on enää muutama viikko aikaa. Jotain pieniä korjauksia ehkä saada, mutta linja on se nyt, mikä on, ja silloin on syytä vähän puhua tulevaisuudestakin, koska tulevaisuus kuitenkin aina tehdään tänään. Silloin kyllä sosialidemokraattisen puolueen on palattava aatteellisille juurilleen. Teurastajan kieltä käyttäen sanoisin, että pitäisi lyödä sarvet ketoon ja pysähtyä tässä eriarvoistamisprosessissa. Jo Raamattukin vaatii selkeyttä — Jaakob

5:12: ” — — ’on’ olkoon teillä ’on’, ja ’ei’ olkoon teillä ’ei’, ettette joutuisi tuomion alle.”

Yhteistyö on tietysti hyvin vaikeaa erimerkkisten porvarien kanssa. Kokoomus ajaa yhteiskunnallista eriarvoistamista, ja vähäisinkin muutos, pieninkin muutos pienen ihmisen asiassa on sille kyllä aivan ylivoimainen asia. Se puhuu tulevaisuuden perustuvasta, mutta se on aina vain, niin kuin vaalimainoksessa on aina ollut kokoomuksella, että ”luomme tulevaisuuden perustuvaa”. Se on totta, mutta ei koskaan nyt, vaan aina vain tulevaisuudessa.

Keskustapuolueen kanssa vaikeus on nimenomaan ympäristökysymyksissä. Tuntuu jotenkin aivan mahdottomalta keskustapuolueen linja näissä, mutta se johtuu tietenkin siitä, että keskustapuolue on omistavaa luokkaa, ja silloin tietysti, kun lyödään esteitä luonnon rahoiksi lyömiselle, on tietenkin selvää, että se on vaikea paikka.

Jos vähänkin periaatteellisesti ajatellaan, niin kyllä kuitenkin sosialidemokraatteja lähempänä yhteistyökumppaneina pitää minun mielestäni olla vasemmistoliitto ja vihreät. Se on kuitenkin vastapaino tälle porvarilliselle menolle. Jos ei saada näitä hitsattua jollakin tavalla samalle puolelle barrikadia, niin mitään vastavoimaa tälle kehitykselle ei ole kyllä löydettävissä. Silloin jollakin lailla kokoomuskin voidaan kestää hiukan paremmin, jos on jotain vastavoimaa, jos enemmistöhallituksia tehdään.

Vihreät ovat enemmän varatonta väkeä kuitenkin, ja silloin ympäristönsuojelu on joka tapauksessa enemmän aatteellinen kysymys, siis suojelua suojelun vuoksi. Sillä on vahvempi pohja kuin se, että puolustetaan etuja. Vihreä liike joutuu temppeleinharjalle väistämättä muutaman kuukauden kuluttua, minkä puolen se valitsee. Eli meidän demarien pitäisi tästä ”huumejengistä” päästä irti jollakin tavalla. Ei voida jatkaa tällaisella kauppaporvariaatteella.

Satakunnassahan, kaikki tietävät hyvin, kalastetaan nahkiaisia ja joskus kauan sitten oli eräs mies hukkunut, oli hyvin pitkän ajan ruumis vedessä, ja kun ruumis saatiin naarattua ylös, se oli ihan täynnä nahkiaisia. Kun ilmoitettiin, että tällainen on tilanne, ja kysyttiin, mitä pitää tehdä, niin vastaus oli, että saalis myyntiin ja ruumis uudelleen pyyntiin. Minä olen sitä mieltä, että tätä

Harri Hermannin Holkerin hallitusruumista ei enää pidä pistää uudelleen pyyntiin.

Asuminen on vaikein kysymys, se on kohtalon kysymys, sen kalleus, sen kohtuuton kalleus. Ei tässä ole kyllä minkään näköistä järkeä, että isoisät ja isoäidit keräävät eläkerahoja, että pystyvät maksamaan lastenlastensa asumisen korkoja. Eihän tässä touhussa ole mitään päätä eikä häntää.

Niin kuin olen joskus sanonut, nyt rahamiehille tarjotaan peräti 15 prosenttia korkoa, ja on aivan selvää, että jos 15 prosenttia pankki maksaa rahasta korkoa, ja kun sitten tulee lainaaja, joka tarvitsee lainaa, siitä on otettava enemmän kuin se 15 prosenttia, koska pankki ei voi olla diakonialaitos, sen on kannatettava itse itsensä, ja silloin pitää olla korot lähempänä 20:tä prosenttia. Mitä tässä tapahtuu? Siinä tapahtuu juuri se, että ne, joilla on rahaa, saavat entistä enemmän sitä, ja ne köyhät, pääasiassa nuoret, nimenomaan nuoret lapsiperheet, joissa on koko meidän tulevaisuutemme, joutuvat maksamaan siitä kohtuutonta rahaa, joka siirtyy näille ikääntyneille hyväosaisille. Tässä tehdään kyllä sen kaltaista politiikkaa, että kaukana eivät ole ne ajat, jolloin ajetaan lapsiperheitä maantielle, kun 30-luvulla ajettiin suomalaista talonpoikaa maantielle. Tässä on sama kehitys. Nyt isketään vielä kipeämmin, kun isketään nuoriin.

Sitten täällä on paljon nostettu esiin sellaisia asioita, että nämä ongelmat johtuisivat osittain Neuvostoliitossa vallitsevasta sekasorrosta, ja on monenlaisia perusteluja esitetty. Minun mielestäni koko kokeilu Neuvostoliitossa ei ollut mikään samanarvoisuuskokeilu. Se oli eriarvoisuuskokeilu, niin pitkälle mennyt eriarvoisuuskokeilu, että herroilla oli omat ruokakaupat, omat sairaalat, omat palvelijat niin kuin tsarin hovissa. Se oli eriarvoisuuskokeilu eikä samanarvoisuuskokeilu eikä yhtään mitään muuta.

Arvoisa puhemies! Ensimmäisen budjetin yhteydessä jouduin turvautumaan vanhan virsikirjan virteen 440. Nyt turvaudun lopuksi yhdessä ja erikseen tältä paikalta psalmin 82 muutamaan säkeeseen lopuksi: "Kuinka kauan te tuomitsette väärin ja pidätte jumalattomain puolta? Auttakaa oikeuteensa vaivainen ja orpo, antakaa kurjalle ja puutteenalaiselle oikeus. Vapauttakaa vaivainen ja köyhä, pelastakaa hänet jumalattomain kädestä."

Ed. Nieminen: Herra puhemies! Nyt käytävässä valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvion palautekeskustelussa hallituspuolueiden kansanedustajat ovat jopa ylistäneet nykyisen hallituksen talouspolitiikan hoitoa ja vähätelleet opposition edustajien kannanottoja näissä kysymyksissä. Uskon, että tulevien eduskuntavaalien jälkeen kaikki päättäjät tunnustavat olemassa olevat tosiasiat, kun valtakuntamme asioiden hoitoa jatketaan.

On todettava, että Suomen talous on vaikeassa kierteessä. Maamme talous velkaantuu edelleen, ja huippukorot nousevat entisestään äsken hyväksytyin lähdeveron ansiosta. Inflaatio on myös kiihtynyt ja on lähes kaksinkertainen nykyisen vaalikauden alkamisajankohtaan verrattuna. Työttömyys on kasvamassa, ja se tuo enenevässä määrin ongelmia. Juuri työllisyysnäkökohdat huomioon ottaen vuoden 1991 tulo- ja menoarvio olisi pitänyt rakentaa toiselle pohjalle.

Puutun puheenvuorossani vain kahteen asiaan.

Ensin esitän mielipiteeni liikenneministeriön pääluokan tiemäärärahojen jaosta. Kokonaismäärärahojen olisi pitänyt olla suuremmat siksi, että liikenne ajoneuvomäärän kasvun vuoksi on vuosittain huomattavasti lisääntynyt ja myös liikenteeltä kerättävät tulot ovat kasvaneet. Siksi olisi täysin oikeutettua palauttaa enemmän varoja takaisin liikenteen hyödyksi. Tiemäärärahoja olisi voitu myös paremmin hyödyntää sillä, että moottoriteille varatusta summasta olisi osa siirretty pienempien teiden, kevyen liikenteen väylien ja siltojen rakentamiseen. Näin olisi voitu lisätä liikenneturvallisuutta taajamissa ja parantaa liikenneoloja maamme syrjäisimmillä seuduilla.

Tämän vuoden valtiopäivillä eduskunta on käsitellyt ja hyväksynyt maaseutuelinkeinolain. Tämän lain turvin voidaan hoitaa sukupolvenvaihdokset maataloillemme, turvata tilojemme myönteinen kehittäminen ja tukea maatalouden liitännäiselinkeinoja.

Maaseutuelinkeinolain mukaisessa toiminnassa tarvitaan kuitenkin rahaa. Tähän asiaan kiinnitti huomiota myös maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään. Onkin ihmeellistä, että vaikka jo tulo- ja menoarviota valmisteltaessa on oltu tällaisen rahan tarpeesta tietoisia, ja uskon, että myös maa- ja metsätalousministeriö on tätä tarkoitusta

varten suuremman määrärahan esittänyt kuin budjetissa on, ei hallitus ole siihen suurempaa määrärahaa hyväksynyt eikä myöntänyt. Tällaisesta käyttäytymisestä kuvastuu, minkälainen on hallituksen suhtautuminen Suomen maataloutta kohtaan.

Tämän määrärahan suuruuteen ei olisi saanut vaikuttaa se, vaikka tilapäisesti joudumme käyttämään runsaasti varoja maataloustuotteiden vientitukeen. Hyvät satovuodet ovat sentään parempi vaihtoehto kuin toistuvat katovuodet. Siitäkin meillä on kokemuksia.

Herra puhemies! Olen varma siitä, että tulevassa vuoden 1991 tulo- ja menoarvion yksityiskohtaisessa käsittelyssä ei saada korjausta esittämiini epäkohtiin. Toivon kuitenkin, että tulevien eduskuntavaalien jälkeen muodostettava hallitus jo ensi vuoden lisämenoarviossaan ottaisi huomioon maamme kehittämisenäkökohdat kokonaisvaltaisesti ja turvaisi sen, että maamme säilyisi asuttuna syrjäisimpiä alueita myöten myös muuttamalla mm. tiemäärärahojen suuntausta ja turvaamalla maaseutuelinkeinoin edellyttämän rahoituksen.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Aivan aluksi saanen todeta sen, että istuntosalissa lämpötila ei ainakaan istuntotyöskentelyä varten ole ollut tänään kovin kaksinen. Se heijastuu ehkä vähän kankeutena keskustelussakin.

Arvoisa puhemies! Todella viime viikkoina on julkisuudessa käyty keskustelua seuraavan, vaalien jälkeen muodostettavan hallituksen pohjasta. Siinä on erityisesti esiintynyt eduskunnan nykyinen puhemies Kalevi Sorsa useampaankin otteeseen, samoin kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen ja pääministeri Harri Holkerikin. Kokoomuksen varapuheenjohtajatkin ovat ilmoittaneet erilaisia käsityksiään hallituspohjasta. Aika monessa puheenvuorossa on puututtu siihen, että nykypohja on hyvä vaalien jälkeen. Puhemies Sorsa otti viime viikonvaihteessa kantaa siihen, että nykyistä hallituspohjaa voitaisiin laajentaa vasemmistoliitolla.

Kaikkien näiden puheenvuorojen ongelma on se, että ne eivät varmaan lisää ihmisten innostusta osallistua vaaleihin. Mitä varten lähdetään äänestämään, kun kerran hallituspohja on jo selvä? Suomessa sisäpolitiikka on niin hallitusvetoista, että sen jälkeen

tiedetään ihan tarkkaan, minkä tyyppisiä ovat ratkaisut. Eduskunnan asema valitettavasti tänä päivänä ei ole se, mikä sen käytännössä hallitusmuodon mukaan pitäisi olla.

Vaalien voittajat siksi tuleekin saattaa vastuuseen. Se on ainoa keino palauttaa terve demokratia, antaa vastuu niille, joille kansa antaa vaaleissa suuren luottamuksen. Suomen kansantalouden tila on tänä päivänä sellainen, että vaalien jälkeen tarvitaan vastuun kantajia. Ratkaisut, jotka tehdään, eivät tule olemaan tekijöilleen suuria pisteitä ja suosiota tuovia. Silloin minusta tärkeintä on se, että muodostetaan eduskunnan laajaan enemmistöön nojaava hallitus, jossa mukana ovat vaalien voittajat, vaaleissa parhaiten menestyneet puolueet.

Pääministeriehdokkaista keskusteltaessa ei mielestäni sovi myöskään unohtaa naisia. Seuraavista eduskuntavaaleistahan on kovasti veikattu naisten läpimurtoa. Tässä keskustelussa on aina muistettava myöskin se, että tasavallan presidentille viime kädessä kuuluu pääministerin nimittäminen.

Ed. Laine puheenvuorossaan pohdiskeli mahdollisuutta eduskunnassa valita hallituksen jäsenet. Se olisi tietysti ihannetilanne. Itse pitäisin tärkeämpänä sitä, että saisimme järjestelmän alkuun saamalla pääministerin valinnan eduskunnalle vaalien jälkeen.

Vaalien jälkeen eduskuntaan tulee valtiosääntöuudistuksen hyväksyminen, jolla tasavallan presidentin vaalitapa muutetaan suoraksi, tarvittaessa kaksivaiheiseksi kansanvaaliksi. Siihen liittyy myöskin mahdollisuus tuoda eduskuntaan vaalien jälkeen hallitusohjelma tiedonantona. Käytännössä kuitenkin silloin, kun hallitusohjelma tiedonantona tuodaan, hallitus on asetettu, hallituspuolueet ovat ohjelmansa hyväksyneet, ja se on nähdäkseni hyvin pitkälti muodollisuus.

Arvoisa puhemies! Muutama sana Euroopan neuvoston toiminnasta, lähinnä siitä ihmettelystä, jota ainakin itse olen siellä kohdannut nimenomaan Suomen poliittista järjestelmää kohtaan. Siellä pidetään aika lailla outona sitä, että kun otetaan Suomen eduskunnan voimasuhteet huomioon, meillä kaikki tärkeimmät avainsalkut tämän päivän yhteiskunnassa ovat sosialidemokratien hallussa. Tästä tietysti täytyy sosialidemokraatteja onnitella mutta samalla sääliellä kokoomusta, joka on ollut todella näin



tahdoton yhteistyökumppani, että presidentti, eduskunnan puhemies, valtiovarainministeri, ulkoministeri, kaikki hallituksen ja sisäpolitiikan keskeisimmät avainsalkut ovat sosialidemokraattien miehittämiä. Kuitenkaan sosialidemokraateilla ei ole eduskunnassa yli puolta kansanedustajista. (Ed. Rantanen: Ei vielä!) — Tuskin on vaalien jälkeenkään.

Arvoisa puhemies! Muutama sana Euroopan yhdentymisestä. Suomesta puuttuu kokonaan Eurooppa-politiikka, oma strategia, jolla olisi selvitetty ja pohdittu, mitä merkitsee meille Eta-sopimus, mitä merkitsee meille mahdollinen Euroopan yhteisön täysjäsenyys. Nähdäkseni molempien niiden kuvioiden pitää olla selvillä, kun teemme ratkaisuja, hyväksymme Eta-sopimusta. On äärettömän tärkeä asia, että siinä rinnalla olemme itsellemme selvittäneet, mitä EY-täysjäsenyys merkitsee, mitä sitä kautta saavutetaan mahdollisesti etuja Eta-sopimukseen nähden.

Eduskuntahan paalutti raamit neuvottelijoille viime keväänä. Tämän jälkeen ei juuri muuta ole tapahtunut kuin se, että eräitä katsauksia olemme valiokunnissa saaneet pyynnöstä hallitukselta siitä, missä vaiheessa neuvottelut tällä hetkellä ovat. Onhan meillä asetettuna Eurooppa-toimikuntakin, jossa ovat mukana puolueet ja etujärjestöt, ammattiyhdistysliike, mutta sen tehtävänä käsitteäkseni on hyvin pitkälti vain seurata tilannetta, mitä on tapahtumassa.

Aivan oma lukunsa on se, mitä merkitsee Euroopan integraatio, yhentyminen, demokratialle. Jacques Delorshan on sanonut, että jatkossa 80 prosenttia sosiaali- ja taloushallinnon eli kansantalouden ja sosiaalipuolen päätöksistä tehdään Brysselissä, erittäin kaukana Suomesta. Kun jo tänä päivänä aivan aiheellisesti arvostellaan eduskuntaa siitä, että meillä on suuri kuilu kansanedustajien ja kansan välillä, kansalaisten tahto ei toteudu päätöksenteossa, mitä sanotaan sen jälkeen, kun päätökset tehdään Brysselissä? (Ed. Rinne: Tai Moskovassa, on kaksi vaihtoehtoa!) Sen jälkeen todella on pitkä matka Suomen kansalaisten vaikuttaa Brysselin päätöksentekoon.

Siinä mielessä todella, kuten hetki sitten totesin, pitäisi olla selvitettyinä mahdollisen integraation: EY-täysjäsenyyden ja Eta-sopimuksen, edut ja haitat. Vasta sen jälkeen voimme tehdä oikeita ratkaisuja, kun meillä

ovat erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset selvillä.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi muutama sana hiljattain päättyneistä tai osittain kuitenkin jatkuvista Gatt-neuvotteluista. Oli erittäin mielenkiintoista seurata lehtien välityksellä sitä rohkeaa tapaa, jolla Euroopan yhteisö puolusti omia talonpoikiaan. Suomen talonpojat hyötyivät siitä, että EY pysyi niin jämäkkänä USA:n vaatimusten edessä. Olen itse Euroopan neuvoston maatalouskomitean toiminnassa mukana olleena sen jo tiedostanut ajat sitten ja olen sanonutkin monta kertaa, että Euroopan yhteisön alueelta meille löytyvät todelliset puolustajat. Se nähtiin nyt. Totta kai se selittyy sillä, että tilakoko on Euroopan yhteisön alueella hyvin pitkälti verrattavissa Suomessa olevaan perheviljelmäpohjaiseen maatalouteen, kun taas USA:n tuotanto edustaa teollisuusmaista tehokasta tuotantoa, jossa toki kustannukset ja sitä kauttaakin tuotteiden hinta ovat toista luokkaa.

Tässä yhteydessä ei kuitenkaan sovi unohtaa sitä tosiasiaa, että USA:ssakin tuetaan maataloutta erittäin paljon. Se tehdään vain suoraan valtion budjetin kautta tavalla, josta he itse sanovat, että se ei vääristä kilpailua, kun se maksetaan ns. suoran tulotuen muodossa.

Käytännössähän kaiken kaikkiaan on lähtökohtana, niin kuin maatalousministeri Pohjala tänään aivan oikein joululounaalamme totesi, että maailmanmarkkinoilla olevat todelliset maataloustuotteiden viejät maat haluavat keinoja kaihtamatta omille tuotteilleen lisää jalansijaa. Jalansijaa otettaisiin mieluiten sellaisilta alueilta, missä maataloustuotantoa käytännössä tuetaan, eli Euroopan yhteisön alueelta, Pohjoismaat siihen mukaan lukien.

Onneksi nyt kuitenkin Gatt-neuvotteluissa ei ainakaan päästy tekemään tässä vaiheessa sellaisia ratkaisuja, jotka olisivat lopettaneet Suomesta maatalouden. Minusta ainoa käyttökelpoinen tie jatkossa on se, että hyväksytään näissä neuvotteluissa elintarvikemavaraisuuskäsite ja sallitaan se, että maa, joka itse haluaa tuottaa elintarvikkeensa, voi sen myös käytännössä tehdä.

Tässä yhteydessä on myös pakko nostaa esille ympäristökysymykset. Gatt-neuvottelujahan on aivan oikeutetusti arvosteltu siitä, että niitä käydään aivan liiaksi pelkästään



kauppapoliittisista lähtökohdista unohtaen ympäristökysymykset kokonaan. Euroopan neuvoston maatalouskomiteahan järjesti Innsbruckissa Itävallassa tämän vuoden toukokuun alussa yli 200 kansanedustajan seminaarin, jossa pohdittiin nimenomaan Gatt-neuvotteluihin yhteistä taktiikkaa Euroopan alueelta. Näissä keskusteluissa hyvin voimakkaana nousi esille se, että Gatt-pöytään on saatava mukaan myöskin ympäristökysymykset. Totta kai meitä jatkossa kiinnostaa se, minkälaisissa olosuhteissa elintarvikkeita tuotetaan.

Arvoisa puhemies! On lopuksi pakko todeta se, että ympäristökysymykset ovat tikitävä aikapommi. Aivan erityisesti ne ovat tikittävä aikapommi itäisen Euroopan maisa keskisen itäisen Euroopan maat mukaan lukien. Olen lukenut niin Puolasta, Tshekoslovakiasta kuin monesta muusta Itä-Euroopan maasta raportteja, joissa todella selvitetään, miten ympäristön tila on hälyttävä. Sinä päivänä, kun tiedostamme nämä kysymykset, Euroopan kartalla maataloustuotantoa jaetaan aivan uudelta pohjalta. Silloin Suomi, joka omaa kohtalaisen puhtaan maaperän — jos sitä verrataan itäisen Euroopan maaperään, todella puhtaan maaperän — on vahvoilla. Silloin elintarvikkeillemme on todella varmasti myös kysyntää.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttila ensi alkuun hyvin voimakkaasti oli sitä mieltä, että eurooppalainen yhteistyö on huonohko asia, että sinne ei pidä suin päin mennä. Mutta kun puheenvuoro jatkui, sitten kuitenkin nousi Yhdysvaltain mörkö ja sitten nousi hyvinkin tärkeäksi eurooppalainen yhteistyö, jossa talonpojat nimenomaan hyvin voimakkaasti ajoivat preeriaviljelijöitä vastaan. Toisin sanoen kyllä kai loppujen kuitenkin kannattaa eurooppalaisessa yhteistyössä olla, ettei mene sitten ihan kaikki. Jos yhdentyminen näin jatkuu, eihän loppujen lopuksi niin saa käydä, että me pärjäämme sillä, että on viisi Jugoslavian osavaltiota ja Suomi ja kaikki muut ovat yhteistoiminnassa mutta nämä olisivat erillisiä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti totean ed. Rinteelle, että minä kannatan kansainvälistä yhteistoimintaa. Mutta kuten puheenvuoros-

sani sanoin, meidän pitää itsellemme selvittää edut ja haitat ja vasta sen jälkeen tehdä ratkaisut. Ei Suomen vaihtoehto voi olla se, että me eristäydymme. Yhteistyö on meidän voimamme, mutta meidän on pystyttävä puolustamaan omia etujamme. Jotta sen voimme tehdä, asioiden pitää olla selvitettyinä ja Eurooppa-strategian luotuna.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytyy ed. Anttilalle sen verran todeta Eta-neuvottelujen kulusta, että silloin, kun on raamit paalutettu ja valtuudet annettu neuvotteluille, ei sieltä herranjestas voi valmiita selvityksiä tulla, ennen kuin niitä on tehty.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Asianlaita on niin, että jos me eurooppalaista talonpoikaa puolustamme preeriaviljelijöitä vastaan, meidän yhteistyötä kuitenkin eurooppalaisittain täytyy yhdessä tehdä. Emme me voi olla kahta mieltä yhtä aikaa ja miten sattuu. Jokin johdonmukaisuus täytyy olla, että me olemme eurooppalaisia tai sitten ei. Siis täytyy valita jokin linja, joko eurooppalainen yhteistyölinja tai sitten ei. Ei voida samaan aikaan olla eri mieltä joka asiasta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rantaselle vain totean, että itsekään en tiedä tarkkaan, kenen vastuulla pitäisi olla selvityksen tekemisen. Ilmeisesti pitkälti myös eduskunnan aloitteellisuutta siinä tarvittaisiin. Nimenomaan peräänkuulutan sitä, että meillä pitäisi olla enemmän tietoa siitä, mitä merkitsee EY:n täysjäsenyys Suomelle, sen päätöksenteolle, sen eduskunnan suvereniteetille ja monelle muulle asialle. Samassa yhteydessä pitää selvittää se, mitä kaikkea me saamme Etasopimuksen kautta. Sitä selvitystyötä nyt sikäli tehdäänkin, että neuvottelujen edetessä asia selviää. Mutta aikanaan, kun ratkaisu tehdään, molempien vaihtoehtojen pitää olla paperilla selvitettyinä.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytyy palauttaa jossakin määrin ed. Anttila sanoisiko asianmukaiseen ratajärjestykseen niiltä osin, että ensinnäkään täysjäsenyyttä ei ole edes harkittu. Siitä on tässä salissa ed. Anttilan myötä ollessa oltu

sitä mieltä, että käydään Eta-neuvottelut, ja tähän hallitus on saanut valtuudet tietyin reunaehdoin. Täysjäsenyys on vallan toinen kuvio. Jos se tulee jossakin vaiheessa harkittavaksi, silloin on sen selvityksen aika.

Sitä paitsi neuvottelujen kuluessa eduskuntaa ja sen valiokuntia on jatkuvasti informoitu, missä vaiheessa ollaan menossa. Eduskunta on käynyt myös valiokuntakäsittelyssä varsin mittavan keskustelun ja seikkaperäisen asioiden selvittämisen, mitä se millekin hallinnonalalle merkitsee. Se on tehnyt tutkimiskeikkoja esimerkiksi Tanskaan ja Brysseliin sosiaalivaliokunnan osalta, jonka toimiala tuntui olevan ed. Anttilalle toinen sanoisiko peikkomainen asia, jota hän pelkää. Eihän tässä mitään ihmeellistä ole käytännössä tapahtumassa. Ei meiltä sosiaalipuolen päätöksentekoa viedä. Suosittelen sosiaalivaliokunnan mietinnön lukemista näiltä osin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En tiedä, täyttääkö puheenvuoroni ihan vastauspuheenvuoron ehtoa, mutta en käytä kovin pitkää.

Haluan todeta, että ulkoasiainvaliokunta on saanut hallitukselta mielestäni riittävästi tietoa tämän hetken tilanteesta, joka on Eta-neuvotteluissa meneillään. Tilannehan on todella se, että neuvottelut eivät ole vielä päättyneet, ne ovat vielä kesken. Nykyinen tilanne, se tilanne, joka syntyi silloin, kun selonteko annettiin eduskunnalle, kun sitä käsiteltiin, on meneillään, emmekä me voi asioiden edelle hyppiä.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Vuoden 1991 tulo- ja menoarvio lujittaa juuri sitä oikeiston ajamaa linjaa, joka jakaa kansan entistä selkeämmin hyvin toimeentuleviin ja jatkuvasti köyhtyviin ja epävarmuudessa eläviin kansalaisiin. Tällä hetkellä maassa valtaa pitävien ryhmittymä on uskomattoman ylimielinen ja varma valtansa jatkuvuudesta. Sen saimme selkeästi kuulla valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan, kansanedustaja Mäki-Hakolan puheenvuorosta keskustelun alkaessa. Tietysti ed. Sasi häntä kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa ilolla säesti. Tässäkin yhteydessä on pakko ihmetellä sitä, että sosialidemokraatit ovat niin vietävissä, ettei sillä suunnalla synny minkäänlaista poikkeamaa tuosta linjasta, paitsi ed. Rinne.

(Ed. Rinne: on muutamia muitakin!) — Muutamia muitakin on, hyvä on.

Verotuksen tehostuminen pienituloisten kohdalla on yhtä selvä tosiasia kuin on suurituloisten verotuksen keventäminen. Tämä budjetti ottaa köyhiltä ja antaa rikkaille. Se ottaa pienyrittäjiltä ja antaa suurteollisuudelle. Jotta tämä onnistuu, on otettava köyhiltä pois monessa erilaisessa muodossa. Tästä vakavasta ja suuresti huolestuttavasta kehityksestä kertoo selkeää kieltään mm. se esimerkki, jonka ed. Laaksonen puheenvuorossaan kertoi. Pienlentokoneen omistajat vapautettiin liikevaihtoverosta, mutta lasten vaatteet ovat veronalaisia. On varmaa, että velkaisilla lapsiperheillä ei ole yksityisiä lentokoneita. Vastaavia verokorjauksia rikkaita suosiva nykyinen hallitus on tehnyt ihan yhtenään, mutta asuntovelkaisten nuorten perheiden taakkaa se on jatkuvasti lisännyt ja suunnittelee lisäävänsä edelleenkin. Näistä suunnitelmista on saatu kyllä jo kuulla.

Todella paljon onkin otettava eri suunnilta ja keksittävä verotuksen tehostamista, jotta rikkaille annetut verohelpotukset voidaan maksaa, sillä ne on maksettava verotusta tehostamalla eläkeläisten, pienituloisten ja lapsiperheiden kohdalla. Tämä konsti toimii kaikkein huomaamattomimmin välillisiä veroja lisäämällä, eli verotusta on tehostettava jopa välttämättömien tarpeiden osalta. Jospa tuo olisikin tapahtunut ylellisyystarpeiden kohdalla, mutta kun se koskee kaikkein välttämättömiä tarpeita, eivätkä tästä kiskonnasta ole edes elintarvikkeet ulkopuolella. Sitten puhutaan ja kirjoitetaan, että Suomessa on maailman kalleinta ruokaa. Totta kai koska verotus omalta osaltaan kohottaa hintaa jopa ratkaisevalla tavalla yhdessä kohtuuttoman mainonnan kanssa.

Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja käyttää sellaisen puheenvuoron, jota ei enää tällä vuosikymmenellä olisi uskonut kansanedustajan käyttävän. Tuollainen puhe kyllä henkii sitä uskomatonta uhmaa ja omahyväisyyttä, jota vain 1930-luvulle jääneen kokoomuksen ääriryhmän taholta saattaa odottaa. Vähäisintäkään huolta ja vastuuta tuossa puheessa ei ollut tämän maan ja kansan eduista. Kylläkin maan raharuhtinain ja suurimpien riistäjien menestyksestä tuossa puheessa iloittiin. Mikäs onkaan iloitessa, kun kokee pitävänsä valtaa käsissään niin

totaalisesti kuin tällä kertaa juuri mäkihakolalaiset kokevat pitävänsä.

Nähtävästi tuo valta kuitenkin jo maaliskuussa irtoaa, sen verran katkeria suomalaiset ovat tämän hallituksen toimenpiteisiin ja eriarvoisuuden lisäämiseen. Eivät suurituloiset riitä kehitystä jatkossa turvaamaan, vaikka rahalla ja suurella mainonnalla pystytäänkin ääniä ostamaan. Totuus löytää kyllä tiensä kansalaisten tietoisuuteen kaikista vastatoimista huolimatta. Sellaisia valtteja ei ole, että totuus voidaan lopullisesti peittää, sillä se tulee kaikesta huolimatta lopulta kuitenkin esiin. Aikansa se vie tietenkin. Rahan voimalla ja suurella tiedotuskoneistolla voidaan hämätä pitkän aikaa.

Viime aikoina on jäänyt liian vähälle huomiolle voimakkaasti etenevä luonnon, ympäristömme ja vesistöjen saastuminen. Suurta ääntä on kyllä pidetty itärajan takana tapahtuneesta saastumisesta, mutta vaiettu siitä, mitä tapahtuu juuri tänään Suomen maaperällä. On vaiettu niiden tuhansien kemikaalien vaikutuksesta, jotka synnyttävät uusia ennen tuntemattomia kemiallisia yhdisteitä juuri tämän maan maaperällä jokaisena päivänä kesät talvet. Kuinka paljon näitä tuhoisia aineita on virrannut esimerkiksi viime viikkojen sateiden myötä maamme järviin ja jokiin sekä painunut pohjavesiin ja ruokaveteen kautta maan? Tästä esimerkiksi ed. Mäki-Hakolakaan ei kantanut minkäänlaista huolta. Toivottavasti sentään kokoomuksestakin löytyy ainakin joku, joka pystyy näkemään laajemmin ja ottamaan vastuuta toisin kuin valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja. Vai ajetaanko siellä koko voimalla tätä tuhon tietä?

Ainakin ministeri Kanerva on liikenteestä vastaavana ministerinä selvästi tuhon tiellä rakentaessaan suunnitelmissaan moottoriteitä joka suunnalle pitkin Suomen maata. Tuhotaan ne viimeisetkin vielä tuholta säästyneet alueet. Liikenne on jo nykyisellään todettu pahimmaksi luonnon saastuttajaksi, metsien kuoleman aiheuttajaksi ja ihmisten hengityselinten tuhoajaksi.

Oli tosi mukava kuulla äsken ed. Rinteen puheenvuoron siltä osin, kun hän näki tämän kokoomus—sos.dem.-yhteistyön aikansa eläneeksi. Ed. Rinnettä vielä enemmän tästä asiasta kantavat huolta sosialidemokraattiset ihmiset työpaikoilla eri puolilla Suomea. Sen ed. Rinne ilmeisen hyvin tietäkin,

sillä hän kuuluu niihin muutamiin sosialidemokraatteihin, joilla on suorat yhteydet ääntäjiin.

Ed. Anttila puhui puhtaasta ravinnosta. Meillä on vielä maine sellainen, että ravintoaineet ovat puhtaita. Mutta moottoritiet, joita ministeri Kanerva rakentaa tähän maahan, tulevat pian tänne viljelyksiä tuhoamaan, ja Suomen elintarvikkeiden erinomainen puhtaus menee sen tien ja maine tästä puhtaudesta ehtii muuttua myös tuhon täydessä tehtävänsä.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! En ole kovin pitkään ollut parlamentissa, mutta voin todeta, että ensi vuoden tulo- ja menoarvion käsittely oli jossain määrin poikkeuksellinen. Aivan viime metreillä hallituksen olikin annettava valiokunnalle tavallista enemmän oikaisuja. Budjetin epärealistisuus alkoi ilmeisesti hirvittää hallitusta niin, että jonkinlaisia muutoksia oli pakko tehdä. On kuitenkin todettava, että hallituksen tekemillä viime metrien korjauksilla ei paranneta maamme taloutta. Se kulkee edelleen alamäkeä, eikä vauhti ole suinkaan hiljenemässä.

Budjettioikaisujen tähden Suomen ulkomainen nettovelka nousee ensi vuonna lähes yhtä suureksi kuin on tulo- ja menoarvio. Nettovelka tulee ensi vuonna olemaan yli 130 miljardia. Se on kuluneen vaalikauden aikana kaksinkertaistunut. Vaihtotaseen vajeen kasvu on ollut räjähdysmäinen, ja ensi vuonna on odotettavissa jälleen uusia ennätyksiä.

Kuten keskustan vastalauseessa todetaan, hallituksen talouspolitiikan epäonnistumiset maksatetaan kansalaisilla ja yrityksillä korkojen ja verotuksen kautta. Verouudistuksen seurauksena kokonaisveroaste on ensi vuonna yli 4 prosenttiyksikköä korkeampi kuin edellisen hallituksen lopettaessa. Kun bruttokansantuote ei ensi vuonna kasva, mutta valtion menot kylläkin, on verotuksen kiristyminen entisestään todennäköistä, ellei valtio siirry mittavaan velanottoon tai siirrä maksujaan kuntien harteille, mitä se on yrittänyt jo tänä vuonna tehdä, mikä jälleen koituu kansalaisten verotuksen kiristymiseksi.

Tässä yhteydessä voi hallitusta kiittää siitä, että se on päättänyt luopua valtionosuus- uudistuksen tuomisesta nykyiseen eduskun-

taan. Budjetin yhteydessä on jo tähän mennessä tehty kuitenkin monia muutoksia kuntien taloutta ajatellen. Voikin todeta, että liian monen kunnan talous on näistä muutoksista johtuen menossa yhtäkkiä täysin sekaisin. Kuntien taloudellista suunnittelua vaikeuttaa sekin, että viime vuoden verotiejakaahan ei vielä pitkään aikaan ole käytettävissä.

Näen pelkästään hyvänä asiana sen, että oppositio onnistui siirtämään kuntien rahoitusavustusmuutoksen ja tällä tavalla säästämään edes vähän kuntien rahoja. Olisihan tuo laki voimaan tullessaan tiennyt liki 100 miljoonaa markkaa kunnille miinusta, itse asiassa 85 miljoonaa markkaa eli lähelle yhtä paljon kuin hallituspuolueet tuhlaavat jouluhahjarahoina budjetin yhteydessä.

Sen sijaan oli todella masentavaa todeta se ylimielisyys, jolla hallituspuolueet suhtautuivat voimalaituskuntien verotulojen menetyksiin liiketulon harkintaverotuksesta luopumisen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä vaiheessa nostaa budjetista esiin vain muutaman asian. Ottaen huomioon budjettiin tehty viime hetken muutokset voi todeta, että eräitä todella merkittäviä huononnuksia olisi saanut jäädä toteutumatta. Yksi tällaisista on lääninraha, josta tänään on jo monissa puheenvuoroissa puhuttu. Kun tietää, miten lääninrahaa on viime vuosina alueellisella tasolla käytetty, on todella kummallista, että valtiovarainministeriössä on kuitenkin ministeriä myöten yhä sellainen käsitys, ettei lääninraha olisi esimerkiksi juuri kehitysalue- lääneille merkittävä paikallisen elinkeinorakenteen kehittämisen instrumentti.

Lääninrahaa oli parhaimmillaan budjetissa 113 miljoonaa markkaa. Ensi vuonna sitä voidaan jakaa enää 40 miljoonaa, kun hallitus päätti supistaa jo 20 miljoonaa ja vielä nyt sitten 30 miljoonaa tämän vuoden rahaan verrattuna. Monissa lääneissä on tehty useampivuotisia sopimuksia taikka päätöksiä lääninrahan käyttämisestä. Monissa lääneissä on tehty myös ennakkopäätöksiä projektien rahoittamisesta, ja nyt tilanne ensi vuonna on yhtäkkiä kovin huono tähän vuoteen verrattuna. Ensi vuonna on kuitenkin taloudellinen lama entistä syvempi ja uusia ideoita laman ollessa pahimmillaan tarvittaisiin.

Lääninrahan raju supistaminen on mielestäni jälleen eräs esimerkki kertomaan siitä,

miten tyly hallituksen politiikka on ollut koko ajan ja edelleenkin on kehitysalueille ja yleensä vaikeuksissa kamppaileville alueille. Kun samaan hengenvetoon lisätään esimerkiksi hallituksen harjoittamasta maaseutuelinkeinotoiminnan ja peruspalvelujen supistamispolitiikasta mm. posti- ja liikennetoimien kohdalla, voi tässä vaiheessa enää ainoastaan toivoa, että seuraava hallitus, oli se minkälainen tahansa, olisi oikeudenmukaisempi ja tasapuolisempi niin alueita kuin ihmisiäkin kohtaan ja tuleva hallitus ymmärtäisi aluepolitiikan suuren merkityksen maallemme.

Eduskunnalla olisi vielä mahdollisuus vaihtaa konkreettisestikin mm. postipalveluihin ottamalla budjettiin tätä varten tietty rahasumma. Hallituspuolueiden kansanedustajilla ei kuitenkaan liene rohkeutta itsenäiseen politiikan tekoon, vaikka halua olisikin ja vaikka täällä muun muassa ed. Rajamäki aiemmin illansuussa puhui juuri eduskunnan itsenäisyydestä ja päättävällän siirtämisestä eduskunnalle.

On aika kummallista, että hallituspuolueiden kansanedustajat ovat ottaneet sellaisen käytännön, että vaikean tilanteen tullen, itse asiassa tarpeen tullen, he tyytyvät kirjoittamaan ponsia, voitelemaan itseään oikeastaan ponsilla, mutta sitten ovat varsin harvoin kuitenkaan aktiivisia viemään ponsia läpi, toteuttamaan tavoitteita käytännössä. Kun tämäntapainen menettely jatkuu, ponsilla ei enää nyt eikä varmasti tulevaisuudessakaan ole sitä merkitystä, mikä niillä aiemmin on ollut. Eduskunnassa on todella ollut aikoja, jolloin laajasti hyväksytyt ponnet on pyritty toteuttamaan täällä mahdollisimman pian. (Ed. Rinne: Onko niillä ollut merkitystä koskaan?) — Kyllä niillä on ollut montakin kertaa.

Ensi vuoden budjetissa ei myöskään paranneta kansalaisten perusturvaa, sen paremmin opiskelijoiden kuin eläkeläistenkään.

Eläkepolitiikassa huomio kiinnittyy moniinkin asioihin, mm. siihen, että hallitus esittää esimerkiksi ylimääräisen rintamalisän nousua 17,5 prosentista 22,5 prosenttiin, mutta budjetin antamisen jälkeen viime viikolla esittää samalta momentilta vastaavasti poistettavaksi 16 miljoonaa markkaa. Tätä on pidettävä kyllä jo jonkinlaisena hölmöläisen touhuna, kun tiedämme, että rintamaveteraanit mm. odottavat ylimääräisen rintamalisän nostamista 30 prosenttiin kansan-

eläkkeen lisäosan määrästä. Itse asiassa jo ensi vuoden budjetissa olisi rahaakin enemmän kuin 22,5 prosenttiin, ja hallitus esittääkin yhtäkkiä supistamista ja ottaa 16 miljoonaa markkaa pois, joilla voitaisiin pientä eläkettä saavien asemaa parantaa aika tavalla, jos siihen todella halua olisi.

Myöskään maamme korkeakouluverkon kohtelu ei ansaitse kiitosta valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ensinnäkään siitä syystä, että hallitus ei ole täyttänyt edes voimassa olevaa päätöstä vuotuisesta 15 prosentin reaalisesta lisäyksestä korkeakouluille eikä valiokunnassakaan asiaan parannusta saatu. Itse asiassa huononnettiin korkeakoulujen asemaa sen takia, että hallitus päätti osoittaa budjetin supistamistoimia myös korkeakouluille ja on samalla myös ryhtymässä verottamaan korkeakoulujen omaa varainhankintaa, jota tulee maksullisesta palvelutoiminnasta ja täydennyskoulutuksen järjestämisestä nyt muutama kymmenen miljoonaa markkaa.

Pidän toki myönteisenä sitä, että valiokunta siirsi aiotun kiinteistöveron voimaantulon vuodelle. Jos näin ei olisi tapahtunut, olisi tämä ollut aika kohtalokasta korkeakouluille, jotka ovat tehneet oman budjettinsa ja ovat jo itse asiassa monia maksullisen palvelutoimen sopimuksia allekirjoittaneet. Olisi ollut ikävä yllätys, että jälkeenpäin siitä olisi pitänyt maksaa valtiolle 10 prosentin kiinteistöveroa.

Korkeakoulujen budjettiesityksestä nyt kuitenkin häviää opetus- ja tutkimusmenomomentilta yli 33 miljoonaa markkaa. Summahan on koko budjettia ajatellen pieni, mutta korkeakouluille summa on iso. Korkeakoulujen budjetissa ei ole karsinnan varaa ja kun, niin kuin aikaisemmin totesin, edes tätä reaalinousua ei ole saatu sillä tavalla kuin on luvattu, niin kyllä voi sanoa, että korkeakouluja hallitus kohtelee jatkuvasti kaltoin.

Myös korkeakoulujen virkakehitys on selvästi hidastunut.

Pidän hyvin valitettavana sitä, että valtiovarainministeri onnistui taivuttamaan valtiovarainvaliokunnan aivan viime vaiheessa vielä niinkin, että poistatti itse asiassa mietintöön kirjoitetun tavoitteen korkeakoulujen rahoituksen turvaamisesta lähivuosina ja korkeakoulujen saattamisesta perusvoimavaroiltaan keskenään tasavertaiseen asemaan.

Kun on käynyt ilmi, että valtioneuvoston päätöstä korkeakoulujen vuotuisesta menolisyäyksestä ei hallituksessa ole toteutettu, olisi sen takia ollut tärkeää, että eduskunta olisi tällaisen lausuman saanut hyväksytyksi. Voi si ajatella, että sillä olisi jonkinlaista suuntaa antavaa merkitystä tulevien budjettien rakentamiselle, mutta toisin kävi. Kuitenkin laskusuhdanteen ja näin vahvan kansainvälistymisen aikana juuri koulutukseen pitäisi antaa mahdollisimman paljon lisää resursseja, jotta koulutusta ja tutkimusta voitaisiin talsoitaa nostaa ja laadultaan parantaa.

Rouva puhemies! Hallituspuolueiden taholta on useissa yhteyksissä pyydetty oppositiolta myös supistusehdotuksia. Olemassa olevia resursseja voitaisiin monessa kohden käyttää nykyistä järkipäisemmällä tavalla ja itse asiassa säästää. Tästä ollaan varmasti laajastikin yhtä mieltä. Yksi säästökohde ja resurssien uudelleen kohdistamisalue olisi hallinnon kehittäminen, joka teoreettisesti sisältyy ensi vuoden budjettiin. Alkuvuodesta tullaan yhdistämään muutama keskusvirasto, mutta on valitettavaa, että tässä yhteydessä ei kyetä siihen, mistä muun muassa ed. Mattila aikaisemmin varsin ansiokkaasti puhui, nimittäin päätöksenteon siirtämiseen alemman tason virkamiehille ja keskushallinnon resurssien vapauttamiseen, vaikka kaikki tietävät, että esimerkiksi kouluhallituksessa ja ammattikasvatushallituksessa on tällä hetkellä sadoittain liikaa väkeä eikä kaikille heille ole järkevää työtä tarjota.

Hallitus on toki asettanut tavoitteita valtion henkilöstön määrän vähentämiseksi siten, että esimerkiksi vuoden 91 loppuun mennessä vähennettäisiin väkeä jopa 2 800:lla, mutta kuitenkin koko ajan hallitus toimii päinvastoin, kuten täällä on jo aikaisemmin todettu. Tässä olisi kyllä valtiovarainministeriön virkamiehille runsaasti töitä. Jostakin syystä virkamiehet eivät kuitenkaan tässä kohden ole aktiivisia. Sopii kysyä, mistähän tämä johtuu.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihmettelen todella, että ed. Isohookana-Asunmaa toistamiseen tämän illan aikana on jo ottanut esille ns. joululahjarahat. Tänä iltana jo aiemmin todettiin, että joululahjarahainstituutio syntyi aikoinaan ed. Virolaisen aloitteesta. Ennen kaikkea haluaisin tässä yhteydessä todeta,



että tämän hallituksen aikana on systemaattisesti pyritty pienentämään näitä enemmän tai vähemmän budjetin ulkopuolisia määrärahoja. Minun mielestäni on suorastaan käsittelemättä, että keskustapuolueen kansanedustaja ottaa tämän asian esille näin vahvasti.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saastamoinen ei ole tietoa siitä, miten joululahjarahojen määrä on esimerkiksi 1980-luvulla kehittynyt. Voin todeta, että silloin kun itse tulin eduskuntaan, se oli alle 20 miljoonaa markkaa, ja haluaisinpa tietää, paljonko ed. Saastamoinen luulee ensi vuonna yhteensä käytettävän joululahjarahoihin varoja.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minulla ei ole todellakaan tarkkaa tietoa siitä, mitä summa oli esimerkiksi vuotena 1980. Sen sijaan minulla on ihan tarkka tieto siitä, että vuotena 1986, jolloin tämä hallitus ei vielä istunut, joululahjaraaha oli todella moninkertaisesti se, mitä se on nyt ja mitä se oli viime vuonna.

Ed. Saapunki: Arvoisa rouva puhemies! Yhteiskuntamme kehityksen suunnan määrääjinä ja rakentajina ovat sodanjälkeisinä aikoina olleet nykyiset eläkeläiset ja elossa olevat sotiemme veteraanit, miehet ja naiset. Heidän työnsä on annettava varauksen tunnistus, sillä tänään me kaikki suomalaiset saamme asua maailman laajuisesti tarkasteltuna hyvissä olosuhteissa. Tulevina vuosikymmeninä tätä maata rakentavat nykyiset nuoret ja lapset. Tänään ja tulevina vuosina maamme kehityksen suuntaviivojen määrittelystä ja rakennustyöstä vastaa tämän päivän työikäinen väestö. Meidän tämän päivän päättäjien on otettava huomioon sotaveteraaneille ja eläkeläisille oleva kunniavelka nykyisestä hyvinvoinnistamme. Tuohon kunniavelkamme huomioon ottamiseen ja maksamiseen voimme osallistua käsiteltävänä olevan budjetin käsittelyn yhteydessä.

Kieltämättä hallitus on suorittanut eduskunnan myötävaikutuksella muutamia parannuksia veteraanien ja muiden eläkeläisten aseman kohentamiseksi, mutta paljon puhuttu kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe antaa odottaa edelleen tuloaan. Tasa-arvolaki on kyllä säädetty, mutta niin veteraaniseläkkeissä

kuin muissakin eläkkeissä naisen ja miehen tasa-arvo ei ole toteutunut. Herää kysymys, onko kansaneläkelainsäädäntö osittain laitton tasa-arvolakiin nähden. Kyseinen epäkohta poistuu osittain, kun hyväksymme budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä asianomaiselle momentille keskustan esittämän 110 miljoonan markan lisäyksen kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen käynnistämiseen.

Meidän tämän päivän päättäjien on otettava huomioon maamme rakennettaessa tulevaisuus myös pidemmällä aikavälillä siten, että nykyiset nuoret ja lapset voisivat tuntea tarvetta tulevaisuudessa maksaa aikanaan kunniavelkaa myös meille. Ympäristömme saastekysymykset, energiahuoltomme, koulutus, lastenhoito, asuminen, asuin- ja opiskelukustannukset ovat mm. niitä asioita, joita nykyajan lapset ja nuoret pohjivat. Kyseisissä asioissa on paljon korjattavaa, mikä vaatii meiltä myös paljon tinkimistä nykyisistä ihanteistamme.

Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Mäki-Hakola mainitsi lyhyesti eräästä kansan keskuudessa puhutuimmasta aiheesta, pakolaisongelmasta, että ko. asioita käsittelemään lisätään uusia virkoja huomattavasti. Periaatteessa tämä on oikein, mutta asian syvällisempi pohdinta ja myös ongelman poistaminen vaatii paljon enemmän. Usein kuulee oikeutetusti pienituloisten eläkeläisten ja muidenkin kysyvän, onko oikein, että yhtä pakolaista kohden valtio uhraa jopa neljä kertaa enemmän varoja kuin tämän maan rakentamiseen elämäntyönsä uhrannut eläkeläinen tai veteraani saa.

Asiantilan korjaaminen vaatii hallitukselta ja eduskunnalta pikaisia toimia, jotta yhä pienenevät valtakuntamme voimavarat pystyttäisiin ohjaamaan ongelmista kärsivien omien lapsiperheiden, opiskelijoiden, nuoris- ja työttömien ja eläkeläisten hyväksi.

Edustajat Mäki-Hakola ja Sasi olivat tyytyväisiä tiemäärärahojen määrään. Tähän täytyy todeta, että aika paljon teillä liikkuvana yhä harvemmin näen osuvan kohdalle tietyömaan. Myös eduskunnassa tehdyt edustajien sadat tiemääräraha-aloitteet osoittavat tiemäärärahojen riittämättömyyttä. Liikenteeltä kerättäviä monitahoisia varoja tulisi enenevässä määrin ohjata tiestön kunnostamiseen tai muussa tapauksessa vero-kohtelua pitäisi keventää.

Ed. Luttinen puolestaan totesi, että elin-



tarvikkeiden tuonti on ainut keino pudottaa ruoan hintaa. Muistutan tässä yhteydessä, että aivan hiljattain tässä salissa hyväksyttiin hallituspuolueiden edustajien voimin useiden satojen miljoonien hinnanlisäys maidolle ja lihalle. Muutoinkin monitasoinen verotusjärjestelmä viljelijöiden tuotantokustannuksissa, jalostuksessa, kuljetuksissa ja kaupan portaassa on lisäämässä runsaasti suomalaisen ruoan hintaa. Näin ollen tuotanto-olosuhteet vielä huomioon ottaen suomalaisella ruoalla ei voida hintojen mielessä edes teoriassa kilpailla esimerkiksi Keski-Euroopan maiden tuotteiden kanssa.

Verokspertti, ed. Sasi totesi puheessaan, että hallituksen Verotus kevenee -tiedote on oikea ja näin olisi myös tapahtunut käytännössä. Teoriassa numeroita voi pyörittää miten tahansa, mutta käytäntö on usein aivan toinen. Jos veronpalautuksia on tulossa, kuten ennakkotiedot kertovat, 7 miljardia markkaa ensi keväänä ja maksupuolella on taasen 8 miljardia markkaa, mikä tekee palautuksen saajaa kohti 3 500 markkaa keskimäärin ja lisämaksuun velvollista kohti 4 200 markkaa, niin tuskin ainakaan viimeksi mainituista tuntuu siltä, että verotus on keventynyt. Kun lisäksi kokonaisveroaste on noussut vuoden 1987 tasosta yli 4 prosenttia, niin hallituksen Verotus kevenee -tiedote muuttuu käytännössä päinvastaiseksi.

Ed. Sasi mainitsi myös, että hän jää odottamaan budjettia tiukentavia esityksiä budjettikäsittelyn yhteydessä. Voin todeta, että tässä tulee ainakin yksi.

Henkilökohtaisesti olen tehnyt lisäysehdoituksia budjettiin yli 30 miljoonaa markkaa seuraaville osa-alueille: pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tukemiseen, opiskelijoiden vuokrien alentamiseen, rintamaveteraanien kuntoutukseen veteraanijärjestöille, eräiden sisävesien kalakantojen vahvistamiseen, valtionosuuksina kunnille urheiluseurojen avustuksiin ja pieni summa myös Kuusamon kansanopistolle korkojen maksuun. — Tietysti keskustan ryhmällä on lisäehdotuksia moneen erittäin tärkeään kohtaan, joita tulen myöskin tukemaan.

Koska budjetin menojen ja tulojen täytyisi yleensä olla tasapainossa, olen esittänyt vähennettäväksi lähes 4 000 miljoonaa markan ulkomaanavusta 250 miljoonaa markkaa, jonka momenttikohdan esitän yksityiskohtaisessa käsittelyssä. Esitykseni johdosta budjet-

ti pienenisi yli 200 miljoonaa markkaa. Kyseisen summan laittaisin Karjalan elintarvikeomavaraisuuden lisäämiseen, koulutukseen ja osan ruoka-apuun. Koska kyseistä aloitetaan en budjettikäsittelyssä voi tehdä, esitän toivomuksen, että hallitus huomioisi asian ensimmäisen lisäbudjettinsa yhteydessä.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi totean, että tällä eduskunnan vaalikaudella on budjetti- ym. lainsäädännön avulla runnottu suomalaista maaseudun peruselämänmuotoa erittäin rajusti. Kyseisen toiminnan negatiiviset vaikutukset koko kansantaloudelle, kansalaisten hyvinvoinnille ja tulevaisuuden Suomelle tulevat olemaan sitä luokkaa, että mm. maatalouden tukiaisten suuruus kalpenee niihin verrattuna. Tästä huolimatta kannatan mm. viljanviljelyalan huomattavaa supistamista. Sen sijaan ylimääräisestä maidonesteestä ei käsitykseni mukaan tarvitse puhua vuoden 1991 jälkeen.

Maaseudulta tänne tulleen ja kyseisillä alueilla olevan elämänmuodon puolesta töitä tekevänä olen iloinen siitä, että edessä ovat uudet vaalit ja samalla syntyy edes orastava toivo paremmasta maaseutualueiden kohtelusta vaalien jälkeisen ajan suhteen.

Ed. Saarinen: Arvoisa puhemies! Pidän budjetin yleislinjaa hyvänä ja kannatettavana. Tältä paikalta on käytetty hyvin perusteltuja puheenvuoroja monista yhteiskunnan kannalta merkittävistä asioista. Yleisimmin puheenvuorojen kohderyhminä ovat olleet asunnontarvitsijat, eläkeläiset, opiskelijat ja lapset. Ja hyvä niin.

Omalta osaltani kiinnitän huomiota eräaseen erittäin suureen, mutta yhteiskunnalliselta painoarvoltaan taka-alalle jätettyyn kohderyhmään. Heitä on yli 2 miljoonaa, ja tutkimusten mukaan heidän harrastukseensa suhtautuu myönteisesti peräti 95 prosenttia suomalaisista. 12—18-vuotiaista nuorista tämän toiminnan piirissä on yli 40 prosenttia, ja heidän määränsä kasvaa kaiken aikaa. (Ed. Aittoniemi: Tenniksenpelaajat!) Arvanette varmaan jo näiden vihjeiden perusteella, että kohderyhmä, josta puhun, on liikunnan harrastajien suuri joukko. — Ja, ed. Aittoniemi, tenniksenpelaajat ovat sieltä eräs häviävän pieni joukko, mutta voin tässä vaiheessa ilmoittaa ed. Aittoniemelle, jos hän jaksaa kuunnella puheenvuoroni loppuun asti, että lopussa kiitos seisoo, nimenomaan

ed. Aittoniemelle, sillä tulen lainaamaan teidän esitystänne puheenvuoroni lopuksi.

Kohderyhmä, johon suuntaan huomiota tässä yhteydessä, on liikunnanharrastajien suuri joukko. On monta syytä, miksi juuri näinä aikoina liikunnalla on uusia ulottuvuuksia.

Ensinnäkin liikunnan myönteisestä kansanterveydellisistä vaikutuksista on saatu yhä perustellumpaa näyttöä. Liikunta tulisi nähdä järkevänä ja mielekkäänä investointikohteena, jossa sijoitetulle pääomalle saa hyvän tuoton.

Liikuntakomiteankin työn tuloksena syntyi myös uusia liikuntapoliittisia linjauksia, jotka kohdistuvat mm. perusliikuntapaikkoihin, kansanliikuntaan, kilpa- ja huippu-urheiluun sekä kokeilu- ja yhteistyöhankkeisiin.

Jäähtyvien talousnäkymien vaikutukset kohdistuvat kaikkein kipeimmin ja nopeimmin elinkeinoelämän niin kutsuttuihin sponsorointirahoihin.

Ja kun kaiken kukkuraksi talkootyön ja pääsylipputulojen verotusuhka ovat omalta osaltaan synkentämässä liikuntakulttuurin kehitysnäkymiä, niin juuri nyt olisi huolehdittava siitä, että julkinen tuki urheilulle ja liikuntakasvatukselle olisi mahdollisimman hyvä.

Mutta mitä onkaan tapahtumassa? Kuten yleisesti ei ole tiedossa, niin valtion liikuntabudjetti perustuu vain ja ainoastaan Veikkauksen tuottoon. Verotuksella kerättyjä varoja ei ole koskaan käytetty eikä käytetä markkaakaan valtion liikuntamenojen kattamiseen.

Sen sijaan jo vuosia on jatkunut käytäntö tai paremminkin kyseessä on ollut Veikkauksen tuottovaroihin liittynyt kähmintä, jonka avulla on törkeästi loukattu asetuksessa urheilulle ja liikuntakasvatukselle määriteltä 36,6 prosentin osuutta. Miten se on ollut mahdollista? Ensinnäkin: Veikkauksen arvioidun tuoton ylittäviä ns. säästövaroja on jaettu mielivaltaisesti. Toiseksi: Liikuntakiintiöstä liikuntapaikkarakentamiseen aikanaan lainattuja lainanlyhennyksiä ja niiden korkotuottoja ei ole palautettu liikuntabudjettiin täysimääräisesti, vaikka eduskunta on ilmselvästi lausunut tästä tahtonsa jo vuonna 87. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ensi vuoden budjetista ansiokkaasti todetaan: ” — — — myönnettyjen lainojen kuole-

tuksista ja koroista kertyneistä varoista on vuosina 1986—1991 käytetty noin 120 000 000 mk muuhun kuin urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen. — Valiokunta toteaa, että menettely on pienentänyt urheilun ja liikuntakasvatustyön määrärahaosuutta. Tämä jälkeenjääneisyys tulee korjata valtionosuusuudistuksen toteutumisen myötä.” Tämä on kuin tuuleen huutaisi. En luota tällaisen kirjauksen oikeusvaikutuksiin. Sinänsä hyvin todettu, mutta tulokset ovat kovin laihoja, suorastaan olemattomia.

Eduskunta vuonna 87 yksimielisesti lausui tahtonsa, huomattavasti jämäkämmin kuin nyt on kirjattu budjettiesitykseen, viittaen äskeiseen lainaukseen. Silloin lausuttiin, että ”edellä mainitut lainojen lyhennykset ja niiden korot tulee palauttaa täysimääräisesti liikuntabudjettiin”. Eduskunta tällä lausumallaan ja tahdonilmaisullaan herätti nukkuvan karhun. Nimittäin tuosta ajankohdasta lukien palautuviin lainaeriin kohdistunut välistä veto on ollut ennätyksellisen suurta. Kehitys johti päivastaiseen toimintaan siten, että se saavuttaa tähänastisen huippunsa vuonna 1991, siis ensi vuoden budjetissa, kun noin 38 miljoonan markan palautuvasta erästä peräti 32 miljoonaa markkaa kaapataan, en keksi kauniimpaa tai rumempaa sanaa tähän yhteyteen, kaapataan muihin tarkoituksiin. Moiseen suoritukseen ei yltänyt, ei myöskään sortunut, edes tämän idean isä, keskustapuolueen Paavo Pekkala, joka omana aikanaan pysyi ikään kuin kohtuudessa. Katson, että eduskunnan aikanaan täysin yksimielistä ja selkeää tahdonilmaisua on törkeästi loukattu. En ole juristi en tiedä, olisiko tämä peräti kantelun paikka. (Ed. Rantanen: Kokeile sitä!) Totean vain, että eduskunnan tahtoa on loukattu.

Suomen liikuntakulttuurin kannalta on vireillä useita tärkeitä ja suuria hankkeita, joista mainittakoon mm. ratkaisua vaille olevat Turku-hallin ja Olympiastadionin valtionavustuspäätökset. Miksi näistä ei ole minkäänlaista mainintaa budjetissa? Mikäli niihin ei ole tarkoitus myöntää valtionavustusta, tämä puheenvuoroni osa on turha ja aiheeton. Näiden hankkeiden rahoituspäätökset tulisi tehdä oopperalogiikkaa soveltaen, eli niihin tulee ohjata varoja suoraan budjetista siitä syystä, että näihin tarkoituksiin tarvittavia ja selkeästi veikkauksasetuksen perusteella korvamerkittyjä rahoja on, kuten

sanoin, kaapattu valtiovarainvaliokunnankin toteamuksen mukaan 120 miljoonaa markkaa vuosien 1986—91 aikana. Tämä menetely olisi perusteltua jo siitäkin syystä, että oopperatalon rahoitukseen siirrettiin, tosin täysin laillisesti, Veikkauksen tuotosta urheiluun ja liikuntakasvatukseen tarkoitettuja varoja huikeat 90 miljoonaa markkaa. Tuossa yhteydessä muistaakseni vuonna 1986 totesi tuolloinen opetusministeri Kaarina Suonio, että liikuntakulttuurin menetys tulee hyvittää myöhemmässä vaiheessa.

Jos puheet ja lupaukset näissä asioissa pitäisivät, urheilun ja liikuntakasvatuksen tarpeet tulisivat tyydytetyiksi edelleen Veikkauksen tuottovaroin. Mutta kuten olen edellä maininnut urheilulle ja liikuntakasvatukselle on myönnetty asetuksen mukainen osuus pääasiassa vain Veikkauksen etukäteen arvioidusta tuotosta, joka arvio ei milloinkaan voi vastata toiminnan todellista tulosta, tämä arviohan on arvaus, ja se voidaan jopa taktisista syistä arvata alakanttiin. Muilta osin tilanne onkin jätetty avoimeksi spekulanttien pelikentäksi. Sillä kentällä ei ole reilulla urheiluhengellä ollut minäkäänlaista käyttöarvoa, mistä syystä urheilu- ja liikuntakasvatus on jäänyt muiden jalkoihin, lähinnä orvon kerjäläisen asemaan.

Arvoisa puhemies! Liitän puheenvuorooni vielä muutaman kommentin. Jotta valtion rooli suomalaisen liikuntaelämän rahoituksen osalta hahmottuisi, totean, että esimerkiksi liikuntatoimen valtionosuudet kunnille ovat pienemmät kuin minkään muun lakisääteisen hallinnonalan valtionosuudet. Liikuntapaikkarakentamisenkin valtionavustusten osalta tilanne on surkuhupaisa. Kun liikuntalaki lupaa kantokäylylokan mukaisesti avustusta 39—75 prosenttia, niin käytännössä on varojen niukkuudesta ja nimenomaan välistävetämisestä johtuen jouduttu opetusministeriön erillispäätöksen perusteella tyytymään 25—50 prosentin avustuksiin. Tämä on todellisuus. Liikuntalakiin kirjatut prosenttiluvut ovat virallisuutta, niillä ei ole yhteyttä käytännön elämään. Pienimmillään on avustus voinut olla vain 4 prosenttia.

Lopuksi totean vielä, että valtion urheiluneuvosto sekä kaikki valtakunnalliset urheilun keskusjärjestöt esittivät täysin yksimielisesti budjetin perusteluihin sellaista lausumaa, jolla olisi tulevaisuudessa taattu selkeästi ja varmasti urheilulle ja liikuntakasva-

tukselle asetuksen mukainen 36,6 prosentin osuus kaikesta Veikkauksen tuotosta, koskien sekä nk. säästövaroja että palautuvia lainojen kuoletuksia ja niiden korkoja. Tällä tekstimuutoksella olisi voitu estää se, että Veikkauksen tuotosta ei enää tulevaisuudessa olisi voinut kaapata liikuntabudjettiin kuuluvia varoja muihin, varmaan hyviin tarkoituksiin.

Olemme tehneet tämän asian hyväksi mm. valtion urheiluneuvoston varapuheenjohtajan ed. Anssi Rauramon kanssa hyvin paljon työtä ja käyttäneet suomalaisten urheilujärjestöjen sekä valtion urheiluneuvoston meille antamaa valtakirjaa ja puhevaltaa, mutta kovin onnettomin tuloksin. Me emme pyytäneet puupennin vertaa uutta rahaa. Me vaadimme vain oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta, mutta sille näyttää tässä talossa ainakin näissä asioissa olevan kovin korkea hinta.

Olkoonkin, että urheilun ja liikuntakasvatuksen ääni on edustamieni tahojen osalta kaikunut täysin kuuroille korville, niin iloitsen siitä merkittävästä saavutuksesta, johon oppositiota edustava ed. Aittoniemi on rahasia-aloitteellaan n:o 1194 yltänyt. Hän on edistänyt suomalaista liikuntakulttuuria 50 000 markalla, ja edunsaajina ovat Pälkäneen Lukon jäsenet. Se on kohdistunut juuri oikeaan paikkaan paikallistason ongelmien ratkaisuun. Kunnioittavat onniteluni tältä paikalta ed. Aittoniemelle.

Hämmästellän ja kummastellen lopetan puheenvuoroni kysymällä: Miksi hallitusvastuussa olevat puolueet kääntävät selkänsä yli kahdelle miljoonalle liikunnan harrastajalle, joista suurin osa on nuoria Suomen kansalaisia? Ei kai vaalien läheisyyden pitäisi näinpäin vaikuttaa.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Puuhajalista näyttää menevän yllättävän nopeasti ja en halua tätä keskustelua siirtää pitemmälle, koska tiedän, että joulun alla aina eduskunnassa tahtoo olla aikapula. Haluaisin oikeastaan kiinnittää huomiota vain yhteen kysymykseen, siihen mikä täällä on ollut useassa puheenvuorossa esillä, nimittäin asuntokysymykseen.

Meillä asuntokysymys on tämän eduskunnan aikana ollut usein esillä, ja myös monia lainsäädännöllisiä muutoksia on tehty esimerkiksi antamalla kunnille mahdollisuuksia

hankkia paremmin tonttimaata haltuunsa. Kuitenkin ydinkysymys tässä asuntokysymyksessä on se, että asuntotuotantomäärärahoja nostettaisiin oleellisesti. Kun nyt on perustettu asuntorahasto, niin on näin voitu osittain menetelläkin budjetissa. Mutta yhdyn siinä kyllä puhemies Sorsaan, joka kiinnitti huomiota eräässä haastattelussa samaan kysymykseen, että tässä ei ole tehty riittävästi. Se edellyttää kuitenkin laajaa poliittista tahtoa ja myös todella tuntuviin rahojen irrottamista budjetissa tähän tarkoitukseen.

Halusin kiinnittää tähän yhteen asiaan huomiota.

Ed. Pohjola: Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni ei ole pitkä. Keskityn ainoastaan yhteen asiaan. Olen otsikoinut tämän asian: Kuka vastustaa säästölakeja?

Äkkiniäisesti huonontunut taloudellinen tilanne ei ole hallituksen syytä. Siihen on lähinnä vaikuttanut maailmantalouden voimakas laskusuhdanne, Persianlahden kriisi öljyn hinnan nousuineen, idänkaupan romahtaminen ja kasvavat maatalouden tukimaksut.

Hallitus joutui kesken budjettiesityksen eduskuntakäsittelyä tilanteeseen, jossa se joutui esittämään budjettimenojen leikkaamista runsaalla miljardilla markalla. Tämä on poikkeuksellinen menettely suomalaisessa politiikassa, vastaavaa ei ole tietävästi tapahtunut 15 vuoteen. Vastuulliselta hallitukselta se oli kuitenkin ainoa mahdollinen ja järkevä toimenpide, kun taloudellinen tilanne oli oleellisesti muuttunut budjettiesityksen antamisen jälkeen. Uuden arvion mukaan ensi vuonna välillisistä veroista kertyy noin 4,5 miljardia markkaa vähemmän verotuloja kuin vielä budjetin antamisen aikaan arvioitiin. Kun hallitus lisäksi antaa työllisyyden turvaamiseksi runsaan miljardin markan paketin, on ilmeistä, että budjettia karsittiin liian vähän. Miksi?

Hallituksella ei ollut muuta mahdollisuutta kuin karsia budjetin ns. harkinnanvaraisista menoista. Esimerkiksi sosiaalidemokraattien vaatima säästäminen leikkaamalla maatalouden vientituen miljardeista ei voinut tulla kysymykseen, koska silloin olisi puututtu lailla säädettyyn menoon. Nykyisessä valtiopäiväjärjestyksessä, siis perustuslaissamme, on säännös, jonka mukaan menoja voidaan kyllä lisätä yksinkertaisella enemmistöllä,

mutta menojen karsimisen voi estää 67 kansanedustajaa äänestämällä säästölait lepäämään yli seuraavien valtiopäivien.

Käytännössä säästölakeja ei voida antaa ilman opposition myötävaikutusta. Valtiopäiväjärjestyksemme onkin tältä osin pahasti vanhentunut. Kansainvälisen vertailun mukaan muiden maiden parlamenttien lainsäädännössä vähemmistöllä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa tavallisten lakiehdotusten hyväksymiseen. Ne tapahtuvat yksinkertaisella enemmistöllä.

Oppositio käytti myös vastuuttomasti tilannetta hyväkseen. Se on kyllä puhunut säästämisen tarpeellisuudesta valtiontaloudessa. Kun tarjoutui nyt tilaisuus hallituksen kanssa yhdessä korjata budjettiesitystä, se asetti sellaiset ehdot, joita oli mahdotonta hyväksyä. Kun keskustan tiedossa oli, että hallitus valmisteli valtiopäiväjärjestykseen muutosta, jolla olisi riisuttu säästölakien esteenä olevat määräenemmistö säännökset, se vaati hallitusta peräytymään tästä.

Taloudellisia säästölakeja koskeva uudistus on välttämätön. Kun menoja voidaan lisätä yksinkertaisella enemmistöllä, on niitä voitava myös vähentää samalla tavalla. Muuten valtiontalouden kasvua on mahdoton saada vastaamaan reaaliatalouden kasvua eikä hallituksella ole riittäviä keinoja jätävän talouspolitiikan hoitamiseen muuttuvissa suhdanteissa.

Hallituksen tulisin kiireellisesti antaa eduskunnalle esitys säästölakien säätämisyjärjestyksen muuttamisesta. Koska kysymys on perustuslain muuttamisesta, se vaatii voimaan tullakseen ns. vaikeutetun käsittelyjärjestyksen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ehdotus hyväksytään lepäämään yli vaalien yksinkertaisella enemmistöllä. Vaalien jälkeen se voidaan lopullisesti hyväksyä muuttamattomana 2/3:n enemmistöllä. Tilanne tulisi säästölakien osalta olemaan sama kuin tasavallan presidentin vaalitavan muuttaminen suoraksi kaksivaiheiseksi kansanvaaliksi, joka tullakseen voimaan edellyttää, että seuraava eduskunta hyväksyy sen muuttumattomana 2/3:n enemmistöllä. Kepu on ilmoittanut, että se tulee vaatimaan siihen muutoksia. Silloin sekin laki raukeaisi. Vaalit vasta ratkaisevat molempien asioiden kohtalon.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto lopetetaan kello 22.41.  
Asian käsittely keskeytetään.

---

Ensimmäinen varapuhemies:  
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

---

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

---